

הישיבה המאתיים-ותשעים-וחמש של הכנסת השתים-עשרה

יום שלישי, א' בסיוון התשנ"א (14 במאי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. ברכת יושב-ראש הכנסת את ראש ממשלת הונגריה

בשנה שעברה, עוד בטרם היה לראש הממשלה, סייע רבות כדי שבודפשט תשמש תחנת מעבר לעולים מברית-המועצות בדרום לארץ.

היחסים בין העם היהודי לבין העם ההונגרי הם בני אלף שנים. היו בהם עליות וירידות, שהחמורה והכואבת שבהן היתה בתקופת השואה האיומה שעברה על עמנו. ליחסים בין מדינותינו היסטוריה קצרה יותר. בתום מלחמת ששת-הימים ניתקה ממשלת הונגריה הקומוניסטית את קשריה הדיפלומטיים עמנו. בספטמבר 1989 היתה הונגריה הראשונה במדינות מזרח-אירופה אשר חידשה את יחסיה הדיפלומטיים עם ישראל. מאז התהדרקו היחסים בתחומים ובמישורים רבים, בכלל זה היחסים בין שני בתי-המחקר.

הנני מאחל לראש הממשלה, ד"ר אנטאל, וליתר האורחים שהות נעימה בארץ וביקור מועיל ופורה. ברוכים תהיו בקרבנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד כזה לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, לכבוד ולעונג הוא לי לברך בשמי ובשם כל חברי הבית את ראש ממשלת הונגריה, ד"ר יוזף אנטאל, ואת חברי פמלייתו, המכבדים אותנו בנוכחותם. אני שמח במיוחד על שראש ממשלה זה נמצא עמנו בשל עברו ומסורת משפחתו, מסורת של פעילות הומניטרית. אביו הציל יהודים רבים בתקופת השואה, ועל כך זכה בתואר "חסיד אומות העולם" מטעם "י"ד ושם". ולבנו, שמבקר אותנו היום ויושב פה ביציע המכובדים, יום גדול הוא, כי זכה הוא היום לקבל בשביל משפחתו ובשבילו את התואר הזה.

ראש הממשלה ד"ר אנטאל היה פעיל בזמן מהפכת 1956, שבה ביקש ההונגרים להקים משטר הומני ודמוקרטי. על פעילותו זו נעצר ואיבד את משרתו.

ב. ציון יום-ירושלים

הם אליה והתיישבו בה שנית. בכל התקופות שמו יהודים נפשם בכפם, הפקירו את עצמם לייסורים ולטלטולים ועלו להתיישב בה. למרות הקשיים החומריים חשו הם מאושרים שזכו להתיישב בעיר הקודש. רבים יותר באו לבקר במקומות הקדושים ולהשתטח על קברות צדיקים. היו גם כאלה, שציוו להעלות את עצמותיהם אליה כדי שיהיו בין הראשונים לגאולה כאשר יבוא מלך המשיח לירושלים באחרית הימים.

פרק חדש בתולדות העיר נפתח לפני 130 שנה. כאותו זמן הרהיבו עוז אחדים מתושביה היהודים, יצאו מחומותיה והניחו יסוד לעיר החדשה. קשיים רבים עמדו בדרךם של חולמים וחלוצים אלה, אך ירושלים גדלה, נוספו בה שכונות, וערב מלחמת השחרור היו בה 100,000 יהודים.

במלחמת השחרור נגזרה ירושלים לשני חלקים, והתפר שחת דם ללא הפסק. כתחליף זמני היו רבים עולים להר-ציון וצופים בערגה לעבר מקום מקדשנו, נשמתו של העם היהודי.

במלחמת המגן שנכפתה עלינו ושנהייתה למלחמת גאולה וישועה חזרה ירושלים להיות עיר שחוכרה לה יחדיו. מי אינו זוכר את תחושת התרוממות הרוח שאחזה בעם עם שחרורה של ירושלים המזרחית? מי אינו זוכר את הצנחנים שפילסו דרכם בסמטאות ירושלים העתיקה ובסערה פרצו דרך שער-האריזות להר-הבית, ומשם לכוהל? הכוחל, שכלפיו חש הרב קוק ואמר: "יש אנשים עם לב של אבן, יש אבנים עם לב אדם".

איחודה של העיר לא הוגש לנו כשי על מגש של כסף. הוא רופד במרבד אדום, אדום ותוסס, שנבע מתמצית דם של 183 מטובי בנינו. אנו זוכרים אותם היום, ומול השכול, כנחמה פורתא, מהדהדת באוזנינו קריאתו ההיסטורית של מפקד

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, שלשום, כ"ח באייר, חגגנו את יום-ירושלים. ירושלים, קריית מלך רב, עיר מקדש ובית ממלכה מאז קבע בה דוד המלך את בירתו, ושלמה המלך בנה בה את בית-מקדשנו ובו קודש קודשנו. כאן היה מרכזו התרבותי-הרוחני של העם, כאן הסתופפו הנביאים והשמעו תורת מוסר. בכל שנות גלותנו ביכה העם את החורבן, ומשאת נפשו, לחזור לציון ולקומם את הריסותיה, לא פסקה ולו לשנייה.

הכיסופים לירושלים בכל הזמנים ובכל התנאים באו לידי ביטוי יומיומי בכל התפילות והמנהגים שבחיי העם. מכל מקום בתבל, בעת התפילה ליושב במרומים, הפנינו תמיד ואנו מפנים גם כיום את פנינו לעבר הר-הבית. יהודי שומר מצוות מוזכר בתפילותיו מדי יום כיומו כ-150 פעם את עיר שלם, ורבים יושבים בחצות על הרצפה, אומרים קינות ומבכים את החורבן. רבים משאירים אמה על אמה בלתי מטיחת באחד מקירות ביתם כזכר לחורבן, גם אם דירתם מפוארת היא. אנו זוכרים את עיר האמת ביום אבלנו כביום שמחתנו, ואף מתחת לחופה, בשיאה של שמחה, שובר החתן כוס לזכר החורבן ונשבע: "אם אשכחן ירושלם תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרני, אם לא אעלה את ירושלם על ראש שמחתי".

עשרה קבים של יופי ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים ואחד העולם כולו. סופרים ומשוררים שרו לה, ואצטטרק פסוק אחד משירתו של רבי יהודה הלוי: "יפה נוף משוש תבל, קריה למלך רב, לך נכספה נפשי מפאתי מערב".

בכל הדורות התקיים יישוב יהודי בעיר הנצח, שעל-פי האמונה הינה גם טבור העולם. כשהוגלו היהודים מהעיר, חזרו

פה את המערכה, חטיבת השריון "הראל", שהמשיכה את המערכה, החטיבה שלנו, חטיבת הצנחנים, שהצטרפה למערכה — ואתם הרבה מאוד לוחמים אחרים מכל הזרועות של צה"ל, שכולם תרמו תרומה משמעותית וניכרת לניצחון הגדול שהביא לאיחודה של ירושלים.

מיותר להזכיר שאני חב תודה לרמטכ"ל של מלחמת ששת-הימים, חבר הכנסת יצחק רבין, היושב פה, שהחליט את ההחלטה להעביר את החטיבה שלנו, שהיתה מיועדת לצנחנים באל-עריש וללחום נגד המצרים, להעביר אותנו לירושלים. תודה גם לממשלת ישראל ולמטה הכללי.

אומנם, אין שום ספק, שלכל מי שהשתתף במערכה לשחרור ירושלים ולאחידה, זה היה היום הגדול ביותר בחייו. קשה לי לדמיין מה יכול להיות יום גדול יותר בחיים מהיום הזה, שבו נשלחנו במלחמה כפזיה עלינו, כאשר כולנו מיועדים למקום מסוים, והעלו אותנו לכאן, לירושלים, ופה זכינו להשתתף בחזויה הנוראה מבחינת הדם והכבירה מבחינת ההיסטוריה היהודית וההיסטוריה האישית של כל אחד מאתנו.

והנה, בימים אלה אני נשאל לא פעם אחת, כפי שאני מניח שנשאלים גם רבים אחרים: אבל כיוון שנפל בגורלי לדרוז: הרהיבית בירינו, אני נשאל: האומנם הרהיבית בידינו? האומנם לזה ציפיתם? אני שמח לומר, שלפי מיטב הכרתי והרגשתי ומניסיוני האיש היומיומי, אומנם הרהיבית בידינו, אומנם ירושלים מאוחדת, אומנם ירושלים היא בריבונות יהודית, גם אם יש קשיים, גם אם יש בעיות, גם אם יש עליות ומורדות במצב הרוח, אין זה משנה את העובדה היסודית, שבמלחמת ששת-הימים, בכ"ח באייר, ירושלים שוחררה וחוכרה לה יחדיו. היא נשאה והיא נשאת מאוחדת, ונקווה שתשיאר מאוחדת לעולמים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה זה "נקווה"? אם נרצה, היא תישאר.

מרדכי גור (המערך):

אני מסכים.

ירושלים היא היום עיר מאוחדת. היא עובדת משברים, היא עובדת תקלות, אבל בדרך לגאולה יש גם ייסורים. אין זה משנה את העובדה שאומנם ירושלים שלנו, ואומנם הרהיבית והכותל בידנו. אנו בוודאי יכולים להעלות בזיכרוננו את הימים שקדמו למלחמת ששת-הימים, את השנים הארוכות שבהן לא יכולנו להגיע לכותל ולא חלמנו לעלות להרהיבית, ואיש לא דמיין את עצמו מטייל בדרכים, ברחובות ובשווקים של העיר העתיקה.

לכן, בכל השוואה, מכל נקודת ראות, אומנם התחוללה במלחמה הזאת מהפכה בהיסטוריה היהודית, ואנחנו זכינו לא רק להיות בין מחולליה, אלא גם להיות בין שומריה עד עצם היום הזה. אבל כאשר שואלים: מה היו הציפיות? חברי הכנסת, זו לא היתה מלחמה יזומה על-ידי ממשלת ישראל או מדינת ישראל; זו לא היתה מלחמה שהיו לה מטרות מוגדרות מראש, שכן איננו זוכר כלל שמישהו העלה על דעתו, שמרצוננו החופשי נצא למלחמת תנופה, למלחמת התקפה.

על אילו ציפיות מדברים? מדברים על ציפיות ממלחמה כפזיה, ממלחמה שקדמו לה שבועות של חרדה אמיתית, של חרדה לקיום המדינה, ומול הציפיות האלה אנחנו יכולים לומר בלב שלם ושקט, שהציפיות, כאשר התגלגלו לידי מקבלי ההחלטות ולידי הלוחמים, הציפיות האלה התמלאו מעל ומעבר לכל דמיון. ואומנם זאת היתה מלחמה מתגלגלת, כיוון

חטיבת הצנחנים מוטה גור: "הרהיבית בידנו". רק שלוש מילים, שלוש מילים בלבד, והן מגלמות בתוכן עולם ומלואו.

זכינו, וכנסת ישראל חוקקה חוק-יסוד מיוחד למענה: ירושלים בירת ישראל.

ככן לעם עולם חש אני, כי היום שבו שבה עיר האלוקים כולה לחיק המדינה, היום שבו שבה להיות בירתנו הנצחית מאוחדת, הינו אחד הגדולים והמפעמים בתולדותינו בכל הדורות. ביום זה התממשה זכותנו ההיסטורית והמוסרית לגבי ירושלים, שלא תחולק עוד לעולם.

ואסיים בשיר מזמור לירושלים מתוך תהילים קכ"ב: "שאלו שלום ירושלים, ישליו אהביך, יהי שלום בחילך, שלום בארמונותיך; למען אחי ורעי אדברה נא שלום כך, למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך".

מי ייתן והאהבה וההערצה לקריה הנשגבה כלילת היופי, כפי שמבטאת היא במשפטים הספורים לעיל ובנשמת העם בכל התקופות, תהיה גם נחלת דורנו.

חברי הכנסת, לפני שאני מוסר את רשות הדיבור לחבר הכנסת מוטה, מרדכי גור, שאת חלקו בכך שזכינו ליום-ירושלים כבר ציינת, הנני מוצא לנכון לברך את ראש עיריית ירושלים, מר טדי קולק, היושב בציפי האורחים המכובדים יחד עם חברי מועצת העיר, בהגיעו לגבורות.

מר טדי קולק מוזהה עם פיתוחה הגדול של ירושלים ואהוב על רבים-רבים מבני העיר. טדי קולק הוא בעל השקפות לגבי ירושלים, ופועל לפיהן. טבעי הוא, שבצע תומכים רבים יש גם החולקים על גישתו. בעת כהונתי כיושב-ראש ועדת הפנים של הכנסת, לא אחת היו גם לי חילוקי דעות אתו, אך אני מאמין, שגם החולקים על דעתי מכבדים אותו, את אישיותו ואת מעופו. בטוח אני, כי כולם ערים להישגי פיתוח העיר ובכנייתה, וכי כולם מאחלים לו ביום תגו מלוא הטנא בריאות ואושר. מי ייתן והיושב במרומים יברכו בהרבה און למען ירושלים הבירה ולמען העם והארץ, ברוך תהיה במשכן כנסת ישראל, מר טדי קולק, ביומן הגדול, ככלל יום אחר.

רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי גור. משום מה, כשאני מקפיד, אני קורא לו "מוטה". הפעם הזאת דינקתי.

מרדכי גור (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הרשו לי, ראשית כול, לפתוח בתודה אישית לכבוד היושב-ראש, שכן, יום-ירושלים יעד לאתמול, לחגיגה פה בכנסת. עקב אצל משפחתי שלי ניאות כבוד היושב-ראש לרחות את השמחה להיות. נסתרות דרכי השם, ואתמול בזמן הלוויה נפטר קרוב משפחה אחר. בשעה זו הייתי צריך להיות בלוויה בחיפה, אבל גם המשפחה, מתוך כבוד לכנסת וליום-ירושלים, הסכימה שאני אחיה פה היום. לכן, ברשותך, ארני היושב-ראש, וברשותכם, חברי הכנסת, אני אשלח מפה ניחומים למשפחת וילף.

אני רוצה להצטרף לברכות לתעשיינים ולעולים החדשים ולקוות שאומנם תמצא דרך מהירה ויעילה, קלה עד כמה שאפשר, להגדיל, להביא לצמיחה במשק ולקלוט את העולים החדשים במדינה בצורה יעילה.

אני רוצה לצרף גם את ברכתי האישית למורי-ורב יודי טדי קולק, גם באופן אישי וגם כראש העיר. מיותר לומר לכם, חברות וחברי הכנסת, שאני רואה את עצמי כמייצג את עצמי בלבד, אלא דובר בשמם של כל הלוחמים במלחמת ששת-הימים בירושלים: לוחמי החטיבה הירושלמית, שהחלו

וליהודים, על המקומות הקדושים שבה וכדומה? ואז, ביום רביעי בבוקר, בשעה 15:05, קיבלנו אישור עם פקודה לצאת, לחקוף מייד ועכשיו, כיוון שלמדינת ישראל לא היה הלוקסוס של קביעת לוח זמנים למלחמה.

ברגע שנוצרה בעולם תחושה, שאומנם הניצחון עומד ליפול בחלקנו, התחיל השעון הפוליטי לפעול נגדנו, והחלה המערכה על העיר העתיקה, על הרהיבת, על הכותל המערבי, מכל הכיוונים ומכל העברים. מי יכול היה אז לשאול את השאלה: האם זה חפזו מדי? האם זה מהר מדי? מי שואל שאלה כזאת כאשר תושבי העיר נמצאים תחת הפגזה משעות הבוקר? מי שואל את השאלה הזאת כאשר עומדים ליד החומות? ירושלים העתיקה הייתה מנותקת, לא יכולנו לגשת אליה, והיא קראה לשחרור.

כבר אמרתי קודם לכן, כי נסחרות דרכי השם, וכך אומנם קרה. קיבלנו אישור עם פקודה, יכולנו להפעיל את כל העוצמה, אבל זכרנו, בכל חטיבות הלוחמים, שאינו נלחמים בסטלינגרד אלא בירושלים, זאת עיר שהולכים לחיות בה, לא מחריבים אותה, לא יורים בה אם אין צורך, ולא פוגעים במקומות קדושים שהולכים לחיות אחם. לא פוגעים בנוצרים שהמקומות קדושים להם, לא פוגעים במוסלמים שהמקומות קדושים להם, אלא מביאים בחשבון, בירושלים היא עיר של חיים ולא עיר של הרס. וכך אומנם תוכננה המערכה. והנה פרצנו דרך שער-האריות, אנשי החטיבה הירושלמית פרצו דרך שער-האשפות, והגיעו אלינו כתב כניעה. ראשי העיר הערבים התייצבו והודיעו, שהם נתנו פקודה — לא לירות. בו במקום נתנו פקודה דומה. העיר העתיקה כולה, הרהיבת והכותל המערבי שוחררו כמעט ללא קרב, כיוון שברגע שהכוונה הייתה רצויה, להימנע מפגיעה במה שאינו הכרחי, זכינו, וגם הביצוע היה רצוי. בתוך שעותיים הושלם טיהור העיר העתיקה כמעט ללא קרב. לא נחרבו מקומות קדושים. נוצרים, מוסלמים ויהודים יכלו בפעם הראשונה, אחרי 19 שנים, להגיע אל המקומות הקדושים להם.

זאת אומרת, מסכת של אירועים שתחילתה עניבת חנק בלתי צפויה, בלתי מתוכננת, שצריך להשתחרר ממנה, והמשכה ביר על תושבי ירושלים, שצריך לשחרר אותם ממנו, והמשכה כעמידה מול עיר הקודש והשאיפה ההיסטורית לגאול אותה. וכל אלה חברו יחדיו, וכך זכינו ליום-ירושלים, לזכינו לחגוג את חגנו בירושלים.

אין לי ספק שזכרם של הנופלים מכל החטיבות, מסירות נפשם, גבורתם, העובדה שלחמו כמכשך ולא עצרו לדע, והבינו שהם נלחמים מלחמה צודקת ומלחמת קודש, כל אלה ביחד נותנים בוודאי הצדקה להמשיך ולשמור את מה שאמרנו ללוחמים שלנו מייד בסיום הקרב: ירושלים היא שלכם לנצח.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לחבר הכנסת מרדכי מוטה גור. חברי הכנסת, לפני שאני מוסר את רשות הדיבור לסגן השר לענייני ירושלים, הרב אברהם ורדיגור, אני יודע שבין חברי הכנסת היושבים פה באולם יש רבים שלקחו חלק במלחמת ששת-הימים בכלל ובמלחמה על ירושלים בפרט. אני מוצא לנכון לציין בסיפוק, שתאיש שתכנן את המלחמה והוביל אותה עד לניצחון, מי שהיה רמטכ"ל צה"ל באותם ימים, חבר הכנסת יצחק רבין, יושב פה בתוכנו. אני מציין זאת גם, כי אני רואה זכות לכנסת שאישים כאלה הינם חברים בה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גם ראש אג"ם דאז זכור לטוב.

שהיא לא תוכננה, אבל היא התגלגלה לא על-ידי מערכות חיצוניות, אלא מתוך עצמה, על-ידי פרוכוקציות של זרים. הגדולה של צה"ל והגדולה של הממשלה היו אלו: הגדולה של הממשלה הייתה זאת, שהיא נחונה בסבלנות רבתי למצוא את הרגע המדיני הנכון: והגדולה של הצבא התבטאה בכך, שהוא הזדעק והוציא מתוכו את המיטב על-ימנת שכל לוחמיו יוכלו לעמוד במשימות. גם אם הן היו בלתי צפויות וגם אם הן היו קשות מאוד.

אנחנו, חלק גדול מהלוחמים בירושלים, אומנם הגענו לכאן בהפתעה, אבל בזה ניכרת עוצמתו של צה"ל: שהוא עומד להילחם רק במצבים שיש בהם מן הצדק ומן הרוח; שיש בהם מן העוצמה הצבאית ויש בהם משום התעוררות אנושית. אלה גם התשתיות המאפשרות לנו להישאר בירושלים עד עצם היום הזה, ואם נרצה, אם נוכל, ואם נעשה כל מאמץ — לתמיד.

זאת הייתה מלחמה צודקת מכל נקודת ראות, לכן נמצאו בה כל מאגרי הכוח שהתגלו במלחמה. המציאות עולה על הציפיות שהיו, והמשך הציפיות תלוי רק בנו. יותר מזה: הלוחמים שלנו עלו לירושלים, וירושלים התגלתה לא כדבר ערטילאי; לא כעוד מקום, ראשית כול, התגלו תושבי-ירושלים, אשר פתחו את לבם, את בתיהם, את דירותיהם, והמשפחות התייחסו ללוחמים כאילו היו בניהן. כאשר הצנחנים התקרבו אל קו החזית, שהיה בסך הכול 80 מטר מקווי הירדנים, הם לא מצאו בתים ריקים, הם לא מצאו חורבות של סטלינגרד, אלא מצאו משפחות חיות תחת אש, חיות ולא נוטשות את המקום, וכאשר הלוחמים היו צריכים להציב את המקלעים הכבדים, המשפחות נועקו לעזור להם, קירבו לחלונות את השולחנות, את הארונות, כרים, וכמו שהירושלמים מכירים: את ה"פערניס", הכול על-מנת שאפשר יהיה לייצב את המקלעים כראוי. התושבים לא ברחו כאשר החלה האש, לכן אפשר לומר, שזו הייתה מערכה שבה הלוחמים יצאו מחוס המשפחות, מחוס הכתים, הישר אל חום האש. איך אמר לי פעם אחת המשורר חיים גורי? — לא היה אפשר להבין איך תחת המסך האדום של האש הירדנית המלחכת, איך החברים שלכם רצו ונפלו, רצו ונפלו, רצו ונפלו ולא עצרו לדע. איך? — מי שיוצא מבית חם וחץ, מי שיוצא ממשפחה דואגת ונותנת, לא יכול לעצור. הוא לא נלחם בעד דבר ערטילאי, אלא עבור אנשים, שרק לפני שתי דקות עזב אותם; הוא נלחם עבור משפחות, שבניהן נלחמו באותה שעה בחזיתות אחרות. נוצרה אחדות מלאה בין המשפחות ובין הלוחמים, בין העורף ובין החזית, וזה היה הרבה לפני מלחמת המפרץ.

בירושלים בא לידי ביטוי שלם ומושלם כל הטוב, היפה והמאחד בין התושבים ובין הלוחמים, ואי-אפשר להעלות על הדעת את גבורת הלוחמים בלי שמבינים את עוצמת הרוח של התושבים. אלה הלכו האחד עם השני, לא עצרו, וזה היה מכשך אשר הביא לשחרור העיר במספר כה קטן של שעות.

חברות וחברים בכנסת ואורחים נכבדים, נקודה אחרונה: ארצות-הברית יכולה הייתה לארגן לעצמה לוח זמנים במלחמה, חמישה שבועות הפצצה אווירית, אבל הכוחות של החטיבה הירושלמית גמרו לשחרר את דרום-ירושלים כבר ביום שני אחר-הצהריים, והחטיבה שלנו, הצנחנים, הייתה ב"מחזיאון ז'וקלר" כבר בשעה 10:00. הרגל הלאומי היה מונף שם כבר בשעה 18:15. חטיבת הטנקים כבר הייתה כגבעת המכתר בשעה 10:00. בפני הממשלה ובפני המטה הכללי עמדה שאלה רצינית: מה המשמעות המלאה של מערכה בירושלים העתיקה, על מרכזיותה לנוצרים, למוסלמים

בשמחת עולם, ועוד ועוד. וכך כל נביאי ישראל בנבואותיהם דורשים את ציון וירושלים.

כל קיומה של עצמאות ישראל תלוי היה בירושלים. שונאינו בכל הדורות לא יכלו לנו, כל זמן שירושלים היתה ברושונה, כי ירושלים היא הלב. כלעדיה אין טעם בחיי העם.

עמי עולם היו מעתיקים, מסיבות שונות, את בירותיהם ממקום למקום. פולין העתיקה בומנה את בירתה מקרקוב לוורשה; רוסיה — מפטרבורג למוסקבה, ועוד דוגמאות. האם מסוגלים אנו לתאר העתקת בירת ישראל, ירושלים, לעיר אחרת במדינה? ודאי שלא. כי ארץ ישראל ללא ירושלים כבירה, כגוף ללא נשמה. קדושת ירושלים לא תתבטל לעולם, כי היא קשורה לקדושת מקום המקדש, וקדושה זו אינה בטלה לעולם ולא תמוש לעולם. ועל כן, אין פלא, ששמחת שחרורה של ירושלים אחזה את כל בית ישראל הרחוקים והקרובים, ואת יום השנה לשחרורה אנו חוגגים בשמחה מיוחדת, שמחה אפופה בקדושה, על הנסים ועל הנפלאות ועל התשועות שזכינו להם, אנו בני דור השואה ובני דור תקומת ישראל מחדש בארצו.

ביום גדול זה, הבה נזכור את קדושי עמנו הקירים והטהורים, חיילי צה"ל, לוחמי ישראל, אשר חירפו נפשם ונפלו חללים על קדושת ארץ ישראל וירושלים, בקרב גיבורים, השם יקום דמם. למען נוכל אנו ובנינו והדורות הבאים אחרינו לבנות ולהפריח את ארצנו היפה — "כי בחר ה' בציון אוה למושב לו. זאת מנוחתי עדי עד, פה אשב כי אותי".

חברי הכנסת, מאז תקומת ישראל, החל ממלחמת השחרור, ידענו ושבענו מלחמות. כל שונאינו הקיפנו במטרה ברורה לחסל, חלילה, את המדינה היהודית, ולמוחק מעל פני האדמה, ועל חורבותיה להקים מדינה שלהם. גם ימים טרופים אלה, כאשר מדברים בביכול שלום, אין שונאינו מוכנים להשלים עם מדינה יהודית כאזור זה, ובוודאי רחוקים הם מלכרות ברית שלום אמת כנהוג בין עמים נאורים, למרות היד המושטת אליהם לשלום.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, הבה ניזכר בימים הגדולים והנוראים של שחרור ירושלים והכותל המערבי. התרגשה המופלאה אשר אפפה את העם בציון ובעולם כולו, את חיילי צה"ל וקציניו, הקשוחים המתפרקים תוך התרגשות עלילית על הכותל המערבי, נוגעים באבניו ברטט וכמורא, ועיניהם זולגות דמעות. וביטא זאת אחד הקצינים הבכירים, ב"שיח לוחמים", באומרו: אינני דתי, אבל האבנים האלה מדברות אלי יותר מכל דבר אחר — היה על מה להילחם ולמסור את הנפש.

הבה נזכור את רבבות רבבות היהודים — עם פריצת הדרך לכותל — שהגיעו מכל קצווי המדינה — דתיים, מסורתיים וחילונים — לירושלים, לכותל, לראותו, לגעת בו, לשים פתקים מקפולים בין סדקיו ולקיים את הכתוב: "שמחת באמרם לי בית ה' נלך. עמדות היו רגלינו בשעריך ירושלים". ירושלים השלמה, אשר שלמותה כבד שירושלים של מטה מכוננת כלפי ירושלים של מעלה — מקור הקדושה. כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים, עיר שחוברה לה יחדיו, אומרים חז"ל, שעושה את כל ישראל חברים. כמה חשוב לכולנו, ובמיוחד בעת כזאת, להיות מאוחדים, מלוכדים, כאיש אחד למען ציון וירושלים.

אבל, רכותי חברי הכנסת, קדושתה וייחודיותה של ירושלים מחייבות את כולנו — במיוחד את אבות העיר, אלה אשר הופקדו עליה. על כן פניתי לראש העיר, מר טדי קולק,

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער. אני מציין גם את ראש אג"ם, עזר ויצמן.

עזר ויצמן (המערך):

אני נותן את כל הכבוד לרמטכ"ל.

היו"ר ד' שילנסקי:

אינני אשם, או שלא ראיתיך או שרק עכשיו נכנסת. כי ברקתי קודם בדיוק ושכנאה באת באיחור. אני מודה על התיקון ומוסיף את מה שחברי הכנסת העירו פה. אדוני, סגן השר, בבקשה.

סגן השר לענייני ירושלים א' ורדיגר:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, חברי הכנסת יצחק רבין, רמטכ"ל מלחמת ששת הימים, מוטה גור, מפקד חטיבת הצנחנים, עזר ויצמן, ראש אג"ם, חברי הכנסת, מכובדים, "אם אשכח ירושלים, תשכח ימיני, תדבק לשוני לחכי אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי". על הפסוק הזה נאמר בפסיקתא רבתי: "עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לירושלים כל שמחתה, כעניין שנאמר: ופדויי ה' ישכון ובאו ציון ברנה, ושמחת עולם על ראשם"; "שמחה את ירושלים וגילו בה כל אהביה, שישו אתה מושש כל המתאבלים עליה".

ואומנם, יוס'ירושלים השנה היו בסימן גאולת יהודי בריית המועצות, בבחינת "ופדויי ה' ישכון ובאו ציון ברנה". יהדות רוסיה, אשר היתה מנותקת ככוח ממולדתה, מאמונתה ומשורשיה, תחת השלטון הרוסי הקומוניסטי, זוכה עקב התמורות הגדולות המתרחשות בברית המועצות, בלחץ בין לאומי ובלחץ יהדות העולם, לצאת את בריית המועצות ולהצטרף לעם היושב בציון. זה אחד הפלאים והנסים של דורנו. זוהי מעמסה כבדה על המדינה, אשר מקבלת על עצמה את העול באהבה ובאחריות, ואנו תקווה שבעזרת השם, למרות הקשיים הכלכליים שאנו מצויים בהם, מאות האלפים ייקלטו ויבנו כאן עמנו את עתידנו, ועצם שהותם והשתלבותם בחברה יקרב אותם לשורשים, למסורת ולאמונה, שמהם הורחקו כל כך הרבה שנים.

חברי הכנסת, השנה אנו חוגגים ושמחים בשמחתה של ירושלים ובאיחודה מחדש, כאשר עמי העולם, כמעט כולם, במיוחד המעצמות הגדולות, מנסים לערער את עובדת היות ירושלים כולה, על כל חלקיה. מאוחדת, עיר שחוברה לה יחדיו במלחמת ששת הימים כבירת עם ישראל ומדינתו. בנושא זה, ברוך השם, קיים קונסנזוס לאומי רחב, מוחלט, בין כל חלקי העם, ואין כוח בעולם אשר יצליח לשנות את המצב הזה.

ירושלים שלנו, האהובה, שכל כולה טבועה בנשמת העם היהודי, ירושלים אשר לה ייחלנו וציפינו דורות על דורות, לשונו לארץ אבותינו ולירושלים עיר תפארתנו, אשר לה התפללנו בהיותנו פזורים בגלויות בין עמי תבל. כי לאמיתו של דבר, הקשר האמיתי של העם היהודי עם ארצו ואדמתו הוא דרך ירושלים. ירושלים טבועה בדמו של עמנו, מעוגנת בדרכי ימיו. ירושלים היא המוקד של התודעה היהודית, של החוויה הלאומית, של הכיסופים, שנות האלפיים, של כל התקוות לדורותיהן.

בכל התפילות אשר פרנסו את החזון המשיחי של היהודי כאשר הוא שם, בכל הגלויות, ירושלים וציון היו תשוקותיו והיעד לעתיד לבוא. וכך התפללנו ואנו ממשיכים להתפלל: ולירושלים עירך ברחמים תשוב; המחזיר שכנתנו לציון; רחם על ציון כי היא בית חיינו; רחם על ירושלים עירך ועל ציון משכן כבודך; והראינו בנחמת ציון עירך ובבניין ירושלים עיר קודשך; והביאנו לציון עירך ברנה ולירושלים בית מקדשך

אני תקווה שאבות העיר אומנם יבינו את האחריות הגדולה המוטלת עליהם, למען עתידה של העיר כבירת ישראל, למען ציון וירושלים.

לבסוף, אדוני היושב-ראש, ברכותי לראשי התעשייה בישראל ביום חגם. אני מקווה שירושלים תהיה בראש דאגתכם, לחזק, לפתח ולהרחיב את התעשייה, במיוחד המתוחכמת, למען קליטה טובה וברוכה של העלייה הזורמת אלינו — איחולי הצלחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה לסגן השר לענייני ירושלים הרב אברהם ורדיגר.

בכך תם הדיון בציון יום-ירושלים.

ג. ציון שבוע התעשייה בישראל בסימן "תעשייה ועלייה"

אני שמח לציין בסיפוק, שהתאחדות התעשיינים השכילה להעמיד את קליטת העולים כתעשייה בעדיפות עליונה, להבניה כי החלק החשוב בקליטתם של העולים בארץ יהיה עליידי שילובם בתעסוקה.

התאחדות התעשיינים והתעשיינים עצמם איתרו בעלי מקצועות, אספו נתונים עליהם, עסקו בהכוונה וקלטו אותם בעבודה. למפעל זה הצטרפה גם התעשייה הקיבוצית, שהצטרפה לאחרונה להתאחדות התעשיינים.

חברי הכנסת, משק איתן משמש בסיס למדינה מתקדמת ובטוחה, שהיא אכן שואבת לתפוצות ישראל. המשך פעילותם של התעשיינים, שאליה תתלווה גם מדיניות כלכלית וחברתית מתאימה, משמעותם עתיד ורוד לנו ולמדינתנו.

אני מברך את התעשיינים היושבים ביצע האורחים המכובדים ומאזינים לדיון.

הגני מזמין את חבר הכנסת ישראל קיסר לשאת את דברו.

ישראל קיסר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שר התעשייה והמסחר, אמש, עד שעות הבוקר, ניהלנו משא-ומתן עם שר האוצר, ולא בפעם הראשונה — הוא קצת רדום ואני קצת רדום — במטרה להגיע לאמנה חברתית, שכל תכליתה לסייע למשק לפתור את הבעיה המרכזית העומדת בפני המדינה בתחום הכלכלי — האבטלה וחוסר העבודה.

אנו משוכנעים, שלא ניתן לטפל בפתרון בעיות האבטלה בלי לסייע לתעשייה, שהיא, אם כי לא לבדה, התקווה ליצירת מקורות תעסוקה; ויכולתנו להגיע לעצמאות כלכלית, היא היא העורבה לעצמאותו המדינית והביטחונית. בעצם העובדה שמנהלים עשויים משא-ומתן מדיני אפשר לראות את ההקשר, ודי לחכימא ברמיזא.

ענפי התעשייה הם גם המקור לפתרון חלק גדול משאלת קליטת העלייה, המתאימה לכך במיוחד בשל הרכבה המקצועי, כשכרוב רובה בעלי מקצועות אקדמיים וטכניים. על כן נכונה ההסתדרות לתת כתף לממשלה, כפי שעשתה בעבר, לעודד את התעשייה, את ענפי הייצוא, כדי שיוכלו להתחרות בשוקי העולם ועם המדינות התעשייתיות. תחרות, גם אם היא נעדרת שיקולים פוליטיים, ולצערנו המצב אינו כך, לפרקים היא אכזרית וקשה. ונוכח תוכנית החשיפה שעליה החליטה הממשלה, גם עם מדיניות שאין לנו שום קשר עמן, נעשה הדבר קשה שבעתים.

שבהזדמנות זו אני מברך אותו בהגיעו לגבורות — כה לחי, ולראשי סיעת "ירושלים אחת": אגא, ונחו את הרעיון הפסול לחלק את ירושלים לירושלים של קודש וירושלים של חולין; ירושלים שבה מותר יהיה לחלל את שבת קודש, וירושלים אשר בחלקה מותר יהיה לשמור על קדושת שבתות וחגים. חס וחלילה לחלק את ירושלים בין דתיים לחילונים. הבה נשמור כולנו על אופיה המיוחד של עיר הקודש, ללא חילולי שבת וחג בפרהסיא. נכבד את ירושלים, כפי שירושלים האהובה על כל העם מכבדת את עם ישראל ושומרת על ייחודו משך דורות. הבה נבטיח את ירושלים המאוחדת כבירת ישראל, עיר המסוגלת לאחד בתוכה את כל שכבות הציבור לעם אחד, אשר רק הודות לדבקתו בתורת השם ולשמירת השבת הגיע עד הלום.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו נוגשים עכשיו לדיון מיוחד לציון שבוע התעשייה בישראל בסימן "תעשייה ועלייה".

חברי הכנסת, במסגרת שבוע התעשייה בישראל אנו מציינים היום את קליטת העולים כתעשייה. אנו שמחים לארח ביצועים תעשיינים, נציגים של הקולטים ונציגי הנקלטים.

ראשית הייצור התעשייתי בארץ היתה בתקופת היישוב שלפני קום המדינה, אך עיקר הדגש הושם אז בחקלאות, והיא התבססה על צירוף של מניעים אידיאולוגיים, החשיבות הפוליטית שנועדה להיאחזות בקרקע, וכן העדיפות הגבוהה שהוענקה לצורך באספקה עצמית של מזון. במגזר החקלאי הפגינה ישראל רמת יעילות יוצאת דופן אף לפי אמות מידה עולמיות, תוך התבססות על מחקר ופיתוח, כוח-אדם משכיל ודרכי ארגון חדשניות.

בלי לגרוע מחשיבות החקלאות, אנו יודעים היום שכלא התעשייה לא נוכל להגיע לעצמאות כלכלית, וזאת אינה משימה בלתי אפשרית. הפוטנציאל קיים אצלנו: יש לנו מאגר של הון אנושי וחשתי מדינית, שניתן להפעילם להגברת הפריור ולהרחבת ייצוא המבוסס על היתרון היחסי האמיתי של ישראל. אם נחישות ההחלטה הלאומית תירתם ליעד של עצמאות כלכלית, תיתכן פתיחת פרק חדש של צמיחה כלכלית מתמשכת.

העלייה, המביאה לישראל הון אנושי באיכות גבוהה, היא מקור של כרכה למשק, אך בו בזמן היא גם מציבה בפני המשק אתגר מן הגדולים שעמדו בפניו בכל שנות קיום המדינה. גם אם בטווח הקצר הדרך רצופה קשיים, עם מדיניות נכונה יכולה היא לשמש מנוף לצמיחה מואצת ולורווחה כלכלית וחברתית.

מבחנה המרכזי של קליטת העלייה יהיה בצבב היקלטותם של העולים במעגל העבודה, ולצורך זה יש ליצור מקומות תעסוקה חדשים במשק. בקרב עולי בריית-המועצות יש שיעור גבוה של בעלי השכלה טכנולוגית ובעלי השכלה אקדמית. כרגע הגענו למצב, שיש עודפי היצע גדולים בשוק העבודה. מצב זה הביא לכך, שרופאים עובדים כמנקי רחובות ורופאות — כפועלות ניקיון. דבר זה יכול להיראות "רומנטי", אך אל נשלה את עצמנו, עבודת מדענים בעבודות מסוג זה ואבטלה רחבה ומתמשכת של כוח-אדם מיומן עלולות להביא לאובדן של חלק מהמאגר הקיים עקב שחיקה של מיומנות, וחס וחלילה, גם ליירדה מהארץ.

עליו. אם משלמים למישהו 50,000 כימים אלה, והוא לא תורם שום תרומה, הדבר היחיד שהוא עושה זה לנאום בכל מקום ולומר שצריך לשחוק את השכר, כי זה אויב העם, או אני אומר לו: קודם טול קורה מבין עיניך. מה אתה, כפרט, לא כתעשייה. כתעשייה אני רוצה לעזור לו, אבל כפרט — מה אתה תורם למדינה הזאת, מה אתה תורם למשק הזה, כשאתה עצמך לוקח בדולרים?

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתה צודק — — —

ישראל קיסר (המערך):

אם אנחנו רוצים להיות כנים וישרים עם עצמנו — זו תופעה מבישה במדינת ישראל. לא לחברה הזאת התפללנו, לא לחברה הזאת אני התפללתי עם חברי ועם כל מי שבא לארץ הזאת.

זאת ועוד, אינני יודע אם הכנסת מודעת לתופעה חדשה של ניצול עובדים, ועכשיו גם עולים, באמצעות סוחרי עובדים — סוחרי עובדים על משקל סוחרי עבדים — הגבנים ממזכותם של מחוסרי עבודה ועולים, אלו הקרויים בלשון מקצועית: קבלני כוח-אדם. מספר החברות היום של קבלני כוח-אדם מגיע ל-160, והן צוות כפטירות. חברות אלה עושות די אחת עם מעסיקים כדי לנצל ולקפח את העובדים; ופוגעים בחוק ובעיקרון הבסיסי, שבעד עבודה שווה יש לשלם שכר שווה, ולא כפי שעושים היום.

מנהג חדש עשו להם הקבלנים הללו — לייבא עובדים זולים מעבר לים ולייצא עובדים מקצועיים לחץ-לארץ. זו התופעה שאנחנו עדים לה היום, זוהי תרומתם לקליטת העלייה.

לסיום, אני רוצה לברך, כשם ציבור העובדים וההסתדרות, את התעשיינים ואת המפעלים קולטי העולים, ללא כל קשר לוויכוח שעמדתי עליו, ב"חוק ואמץ", ולומר להם שהם יכולים לראות בנו, ההסתדרות, העובדים, שותפים נאמנים אם יעשו בתום לב מעשים ליצירת מקורות תעסוקה, שיהיו מונחים על-ידי עקרונות של צדק חברתי.

הי"ד ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יואש צידון.

יואש צידון (צומת):

אדוני היושב-ראש, כבוד השרים, עמיתים ואורחים נכבדים, מיום-ירושלים, מבירא עמיקתא של המלחמה ומאיגרא רמא של מעשי גיבורים במלחמה, נעבור אל המישור האפור של התעשייה, המזינה מלחמה ואדם ושלו, כי תעשייה גם היא גבורה במלחמת הקיום.

העת עת טובה לקידום התעשייה. היו בעבר נסיבות לא מעטות שעיצבו את הפיתוח. ראשית, המהפכה הציונית עצמה, שפורשה כהחזרת עם ישראל לארץ-ישראל, כדי לעבד את אדמת ישראל. כל עיסוק אחר, פרט לחקלאות, זכה למעמד נחות. אף אם כתעשייה מדובר בעבודה יצרנית, הודבקה למעשה התעשייתית משהו מההסיגמה שבגלות. בגלות היו תעשיינים יהודים, וגלות זה רצ. בארץ יהיו חקלאים, כך נאמר.

מאמצי הקידום והסיוע כווננו על-פי העדיפויות האמורות. התעשייה של תחילת המאה עד שנות ה-60 היתה תעשייה המבוססת ברובה על עיבוד חומרי גלם. פרט לכימיקלים מסוימים ותוצרת חקלאית, כל חומרי הגלם הובאו ממרחקים. ריחוקה של הארץ ממקורות הגלם ומהשווקים הכביד מאוד על התעשייה. השוק המקומי, המוגבל מאוד בהיקפו, לא סיפק לה

חברי הכנסת, האכטלה הגדולה הביאה את הממשלה למסקנה — ואני שמח עליה, והיו לנו ויכוחים על כך עם הממשלות במשך הרבה שנים — שלא ניתן לטפל בקליטת העלייה וביצירת מקורות תעסוקה אם היא לא תטפל, לא רק ברמת המקרו — כפי שנוהגים אצלנו לומר: תוריד את המסים, העניין יעבור — אלא בכל מפעל ובכל ענף שיש בידו להרחיב את ייצורו ולקלוט עובדים נוספים מקרב העולים והישראלים, יהודים וערבים כאחד.

אבל אסור שהמצוקה הכלכלית, שבה שרוי המשק, תיתן הזדמנות, ולמעשה חגיגה, לזעזע את כל מערכות יחסי העבודה והביטחון הסוציאלי שעליהן היתה גאווה במשך שנים, אסור שתצור עיוותים חברתיים ופולים יועסקו עובדים זרים, וגם — ומבחינה זו הפכה מדינת ישראל, לצערנו, לגרועה שבאומות העולם — שהם עצמם עלולים לסכן את אחדות העם, ויש לנו די צרות המסכנות את אחדות העם.

אמרתי שאנחנו, ההסתדרות, מוכנים לסייע ולתרום את חלקנו לעידוד התעשייה ולצמיחת המשק, אך בה בעת לא נוכל להסכים שהמצוקה התעסוקתית תגרום לעבודה זולה ובחלי מאורגנת, ובמקום ישראליים ועולים יועסקו עובדים זרים, וגם לא לשחיקת שכר המינימום, שכל כך הרבה רוצים ביקרו, רחמנא ליצלן — גם ברמתו הנוכחית קשה להתקיים ממנו, במיוחד נוכח המחירים הגבוהים של שכירות הדירות ותשלומי המשכנתאות, שבמרכז הארץ מגיעים הם כמעט לגובה שכר המינימום ויותר. אני חוזר ואומר: שכר הדירה ותשלומי המשכנתה עבור שני חדרים מגיעים היום במרכז הארץ לגובה של שכר המינימום ויותר, ואני לא מתאר לי איך עולה חדש או ישראלי יוכלו להתפרנס בכבוד מעבודתם.

לעומת זאת, אנו ניתן את ידינו לכל תוכנית ולכל פעולה שיגדילו את הפריון, את התפוקה, את החריצות ואת המצוינות. זהו הכיוון, ולא בשחיקת השכר ובזעזוע מערכות הסכמי עבודה.

אני רוצה להביא לידיעת חברי הכנסת, שבשנה האחרונה בלבד גדל הפריון לשעת עבודה ב-9%. יש ענפים שהפריון בהם גדל בשנה האחרונה ב-20% וב-24%. באותו זמן, לא רק שהשכר לא עלה, אלא אף נשחק, ואנחנו רואים בזה בדעבד את תרומתו להורדת עלות העבודה, כדי שהמעסיקים יוכלו להתחרות כלכלית בשוקי העולם.

המצב הנוכחי, כאמור, מחייב התגייסות של כל חלקי המדינה, ולא רק השכירים. וראה זה פלא, שעה שתובעים מציבור העובדים לתרום משכרם הדל ליצירת תנאים לצמיחה ולתעסוקה, באותה שעה, אותם מנהיגים, מנהלים ומטפלים משתכרים סכומי עתק, ללא כל קשר ויחס לתרומתם הכלכלית והניהולית למשק. די אם כל אחד יפתח את עיתון "הארץ" כל בוקר ויראה: מנהלים — 40,000, 50,000, 60,000, ואתה חושב איזה סוג מנהלים יש לנו, ומה היא התרומה שלהם, אם במפעל שלהם יש בסך הכול 200 או 250 עובדים, גם אם זה מפעל פרטי. כדי שיישאר בידו שכר של 50,000, הוא מוכרח לקפח את העובד ולתת לו שכר נמוך, כדי שלעצמו יהיה שכר גבוהה כזה. הוא אומר: זה מפעל פרטי, מה אכפת לך אם אני לוקח 60,000.

יגאל הורביץ (הליכוד):

אתם מחזיקים במניות — — —

ישראל קיסר (המערך):

את המשפט הזה שמעתי הרבה פעמים. אני מדבר לכל הכיוונים ואני מציע: אל תסתחר מאחורי המשק שאתה חושב

מאז דהיגול קיבלה התעשייה הישראלית ככלל תפנית לכיוון הנכון. המציאות הכלכלית מחייבת אותנו לעבור מתפיסה מזרח-אירופית לתפיסה מערבית מלאה סיכויים, אבל בינתיים גם היא מקשה.

ומה כיום? עולם בעל תעשייה שונה. חומר הגלם של היום הוא האדם — מוח פלוס השכלה או הדרכה. היתר חשוב פחות. חומר גלם כזה יש לנו בשפע. כיום, היתרון היחסי שלנו ברור, אם בשל העלייה, אם בשל רווח שולי של צורכי הביטחון ואם בשל קיומן של תעשיות ותקנות, שקנו בעמל רב את מקומן בשוקי העולם.

מדינת ישראל היא שתי מדינות. כמדינה של 4.5 — 5 מיליונים, שהתל"ג — תוצר לאומי גולמי — שלה לגולגולת הוא כמחצית מהתל"ג האירופי. מדינה שבה המיסוי הכבד מקטין מאוד את כושר הקנייה — השוק האזרחי הרגיל שלה הוא קטן, כמעט חסר משמעות. לעומת זאת, כמדינת חופה למשל, אם נתייחס לנאמר במקורות חוץ, ישראל היא בסדר גודל של גרמניה, צרפת או אנגליה. בשל גודל חיל-האוויר שלה. אבל התעופה האזרחית שלה היא מיניאטורית, כי המדינה קטנה ומגבלות פוליטיות מונעות ממנה טיסות מעבר או טיסות לארצות שכנות.

בכל המצבים המיוחדים הללו ניתן למצוא נישות ליכולת הישראלית. תוכנה, למשל. מוח פלוס השכלה מגיעים באלפיהם. השקעה קטנה למועסק, הבשלה מהירה של ההשקעה, שוק בעל נגישות, יהודי במידה רבה, צומח במהירות מסחררת. נלך אפוא על תוכנה.

דבר שונה קיים, למשל, בתעשיית העץ. חומר הקרוי MDF הולך וכובש את מקום הסיבית מייצור מקומי. ייבוא MDF עבר את 25 מיליוני הדולר לשנה. מדוע לא מפעל MDF? אומרים לי כי אין עץ מספיק בארץ.

פיתוח החקלאות מצביע על כיוון של הקטנת החלקות המעובדות היפר-אינטנסיביות. זה מפנה אדמות שעליהן יש לשמור. 60,000 דונם אדמת בעל, באזורים בעלי משקעים של 400 מילימטר גשם לשנה ומעלה, יספיקו לגידול, ארבע או שמונה שנות, של העץ לכל ה-MDF. נייר העיתון והתחית הדרושים למדינה. מישור חייב לקחת את העניין לידיו, כי ימי הסיבית ספורים. אין טעם להגן על מוצר כאשר בא אחר, טוב יותר, תחתיו.

אני מגיע לחלק האחרון של דברי: המישהו הזה הוא היום. מבנה, מכונות, כסף ופועלים אינם מפעל. הדבק המאחד את כל אלה למפעל הוא היום. ליום אין תחליף. מצר אני על כך שביורוקרטיה ותנאים אחרים בעבר גידשו יומים מהארץ. יומים שחלקם עלו לגדולה.

אינני יודע איך מחברים חוק לעידוד היוזמות, כי יוזמות הן מין "ניצוץ אלוהי" של הגל, אבל יודע אני שניתן לעודד יומים על-ידי יצירת מודעות ציבורית, על-ידי נשיאתם על כפיים. היום התעשיית הוא החלוץ של ימינו, זה המוטו, וזו עובדה.

ליוזמים, למשקיעים, למנהלים, לעובדים; לכל אלה שהקימו כאן תעשייה מפוארת נוכח המכשולים הרבים, שמקימים אותה וירחיבו אותה כדי לכלול בה את גשם הכשרונות הפוקד את הארץ ואת מעיינות הכשרון הנובעים ממנה — אני מצדיע היום. היו ברוכים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חודה רבה לחבר הכנסת יואש צידון. אני מזמין את כבוד סגן ראש הממשלה ושר התעשייה והמסחר, בבקשה.

בסיס כלכלי, אלא משנכנתה מסכיבה גדר של הגנה מפני תחרות, גדר שהזיקה לא מעט, כי נטלה ממנה את הצורך להשתפר ולהתחרות.

אחד הגורמים המכדיים ביותר על פיתוח התעשייה היה העובדה כי עסקנו במהפכה תעשייתית בטרם בנינו לעצמנו תעשייה, זה, כידוע, דבר בלתי אפשרי, עם כל הרצון הטוב. פועל יוצא מדבר זה היה פיתוח תעשיית המבוסס על כללי מזרח-אירופה: בעלות ציבורית מפלגתית, שלה מטרות בלתי כלכליות, כגון כוח פוליטי, שלטון בענף או תעסוקה. רווחיות ושיקולים מקובלים במערב חייבו התגצלות. אלה היו מלים גסות.

אינני מזלזל, חס וחלילה, במחוללי התעשייה הציבורית. היו ביניהם מי שנמנים עם גדולי החלוצים במדינה, מי שסללו דרכים שאיש אחר לא אבה לדרוך בהן. אני מעריך אותם, אבל אני מתייחס לתוצאות, והן ידועות. הן מזכירות את דבריו של יושב-ראש ציניקן של מוצצת מנהלים של חברת אמריקנית מפסידה, שציורה לתלות שלט בפתח המפעל: "This is a non-profit organization. It was not meant to be so".

לעמיתי ישראל קיסר אומר: אם הפריון גדל השנה ב-9%, מדוע היה כל כך נמוך לפני כן?

לא רק התעשייה הציבורית שגתה. משהושגה הגנה על גבו של הצרכן, הלך חלק גדול מהתעשייה בדרך הקלה: עבודה זולה, איכות ירודה וכדומה. אין פלא בדבר שעם פתיחת השערים לא עמד חלק ממגזר זה בתחרות.

המנהל הטוב לא היה המנהל שהוציא תוצרת טובה בזמן, בעלות סבירה ובעבודת צוות הרמונית ושיווק אותה בהצלחה. המנהל הטוב היה זה שמצא מהלכים לחלונות הגבוהים. למשרדי הממשלה, שמדיניותם, שאינה מדיניות, קבעה את גודל המפעלים לשכט או לחסד, יותר מהייצור היעיל. זו תרומה שלילית אחת של הממשלה לתעשייה, הממשלה לדורותיה.

התרומה השלילית השנייה היא הביורוקרטיה. כאשר יזמתי אנוכי מפעל תעשייתי, מפעל מאושר באזור פיתוח א', מפעל גדול המתקיים עד היום, ספרתי 39 אינסטנציות ממשלתיות שעל פתחיהן הייתי חייב לחזור. שמעתי שהשתכללנו מאז. קיבוץ בנגב, שדן במאגר מסוים, מנה 70 אינסטנציות. אני בטוח ששר התעשייה והמסחר עושה לעקירת העשב הרע הזה. אני רואה אותו כפועל, אך הדרך עדיין ארוכה. אני מאחל לו הצלחה.

אם נוכח האמור לעיל קמה בכל זאת תעשייה בישראל, פירוש הדבר שפעלו כאן כוחות בלתי רגילים ככשרונותיהם ובעקשנותם. מי שחי את המיתון של 1966 ואת תקומת התעשייה הישראלית שאחרי מלחמת ששת-הימים, ב-1967, איננו יכול שלא להתפעל מהכוח האדיר שהתגלה טמון בתעשייה, כוחה במעמקי המכרה. הכורה שגילה לנו את הזהב הוא, כמוכר, נשיא צרפת, דה-גול. אני מציע להקים לו פסל כגדול המחודשים בתעשייה הישראלית. אולי נעמיד את הפסל על הראש, למען הצדק, כי הוא הוכיח לנו את אשר הוכיח בדרך השלילה. היה אמברגו — קמה תעשייה אדירה, עתירת ידע.

בהיותי ראש אמצעי לחימה של חיל האוויר דרשתי, בשנת 1964, שנייצר מטוס קרב בארץ. גם משיקולים צבאיים-הרתעתיים וגם משיקולים כלכליים. צחקו לי. ב-1969 יצא לי, כתעשיין, להשתתף כמעשה הזה, בזכות דה-גול. ה"נשר" ה"כפיר" תרמו רבות לביטחון וגם לכלכלה.

חוברת כ"ט, ישיבה רצ"ה

— ציון שבוע התעשייה בישראל בסממן "תעשייה ועלייה":
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

היא אף תבטיח שהעולים יזכו במקומות עבודה יציבים, ותימנע קליטה בתעסוקה ארעית, אשר תסכן לאחר זמן את מעמדם כעבודה.

הממשלה חייבת אפוא ליצור תנאים שיעודדו יזמות, השקעות וצמיחה, ולכן אומנם מכוונים מאמצינו. יצרנו כלים המבוססים על חלוקת הסיכון העסקי בין המשקיע לבין המדינה.

קיימת היענות לכלים שהעמדנו לרשות התעשייה, ואנו צופים שזרם ההשקעות ילך ויגבר, ויצטרפו אלינו משקיעים רבים מחוץ-לארץ, אשר יגלו את היתרונות העסקיים הייחודיים שמעמיד לרשותם המשק הישראלי.

אך דא עקא, אדוני היושב-ראש, הקמת מפעלי תעשייה לקליטת עובדים מצריכה תקופת זמן לא קצרה. ייזומי, תכנונו והקמתו של מפעל תעשייתי מתקדם הוא תהליך שכרוכים בו בדיקת שווקים, מחקר ופיתוח, בנייה והדחה, לפיכך, עד שיבשילו ההשקעות, אין אנו פטורים מלטפל גם בתעסוקה לטווח הקצר.

עלינו אפוא למצות עתה את כושר התעסוקה הטמון כמלאי ההון הקיים. האמצעי החשוב ביותר להשגת מטרה זו הוא הפחתת עלות העבודה. הנהגנו לשם כך גם הסדר לתמרון שכר עבודה בתעשייה, כהוראת שעה.

. זה הזמן גם לעודד עסקים קטנים, שמבשילים בתהליך מהיר יותר, להעניק כלים להגברת הפעילות התעשייתית, ובראש ובראשונה להקדים פיתוח תשתיות בכל התחומים, תשתיות אשר מטבען מעודדות צמיחה ומסייעות לפיתוח התעשייה והמגזר העסקי ככלל.

אדוני היושב-ראש, התעשייה הישראלית הגיעה להישגים מופלאים, ותרומתה החשובה לבניין המשק והחברה בישראל אינה שנויה במחלוקת. התעשייה קלטה בעבר עולים, ותפקידה וחובתה לקלוט עולים בעבודה לא רק שלא תמו, אלא הם גוברים והולכים, והם מקור לתקווה, אכן, כבר עתה נקלט בתעשייה ציבור גדול של עולים, אך זוהי רק תחילת הדרך.

על כל אלה ברכת "חזק ואמץ" לתעשייה, למקמיה ולעובדיה.

אדוני היושב-ראש, העמדנו לרשות התעשייה לעת שכזאת כלים להתבססות ולהתרחבות, כלים ללא תקדים. עתה הגיע תורה של התעשייה להגדיל תעשייה ולהאדירה.

לפנינו ימים קשים, אך עתירי אתגר. עובר עלינו תהליך היסטורי, שעם כל קשיטותיו הוא מתובל בחזונו של הגשמת חזון, של מילוי שליחות לאומית שאין למעלה הימנה. נעשה כל אשר ניתן כדי לצפות בתקווה וכביטחון ולעמוד באתגר האדיר שההשגחה העליונה הציבה לנו ולדורנו.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מודה לסגן ראש הממשלה. כזה תם הדין לציון שבוע התעשייה בישראל בסממן "תעשייה ועלייה".

ד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 26), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שלישית; הצעת חוק הצהרות מוות (תיקון), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

שר התעשייה והמסחר מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, זהו מעמד חגיגי המציין את שבוע התעשייה בישראל. לא עת פולמוס היא. הרשה נא לי, אדוני היושב-ראש, להתמקד בעניינו של היום.

מדינת ישראל מתמודדת בימים אלה עם המשימה הכלכלית הנוצרת בתולדותיה — קליטת יותר ממיליון עולים בפרק זמן קצר. בלב משימה זו ניצבת הקליטה בתעסוקה. בתוך מספר שנים מועט עלינו ליצור יותר מ-1 מיליון מקומות עבודה עבור בני הארץ ועבור העולים.

הקושי האדיר שבפתרון בעיית התעסוקה של העולים פוחת במידת-מה בשל הרכבה היוצא-דופן של העלייה. שיעור בעלי משלח-יד אקדמי וטכנולוגי בקרב העולים גבוה בהרבה מהמקובל במדינות המפותחות והמתועשות. הון אנושי כרמה גבוהה הוא הנכס המבוקש ביותר בעולם, אולם קליטתו בתקופה כה קצרה מעמידה בפנינו אתגר ללא אח ורע בעולם.

הגידול הצפוי באוכלוסייה עקב העלייה עומד על כ-25%, אולם הגידול המקביל בכוח העבודה יהיה כשליש, ושיעור הגידול בכוח-האדם במקצועות טכנולוגיים ואקדמיים מסוימים, כמו מהנדסים, יגיע אף למאות אחוזים.

אם נשכיל לעשות שימוש נכון בכוח-האדם העומד לרשותנו, יכול הדבר לשמש מנוף להיחלצותה של ישראל ממצוקותיה הכלכליות.

השיעור הגבוה של בעלי הכשרה טכנולוגית-תעשייתית בקרב העולים מחייב פיתוח תעשייתי מואץ. מרכז הכובד של צמיחת התעשייה יהיה, יותר מבעבר, בענפים עתירי ידע ומחקר ופיתוח, ואולם גם ענפים מסורתיים יצליחו לעמוד בתחרות הבין-לאומית אם יערכו נכונה על-ידי אימוץ חדשנות טכנולוגית, ובעזרת אסטרטגיה שיווקית נכונה. מדיניותה התעשייתית החדשה של הממשלה בתחום ההשקעות ועידוד השיווק נועדה להמריץ את הזימים להשקעות בתעשייה ולהגביר את פעולת השיווק.

אם נתמיד במדיניות התעשייתית שהתוונו, אנו צופים כי כ-40% מתוספת המועסקים במגזר העסקי יעבדו בתעשייה, והם עתידים להגדיל ריאלית את התפוקה התעשייתית במדינה ניכרת, ואת הייצוא התעשייתי — בשיעור של כ-10% ומעלה בחמש השנים הבאות.

במוקד הפיתוח התעשייתי בעשור הבא יעמוד הייצוא. המשק הישראלי הוא קטן, יכולתו לנצל את כוח-האדם ולהפיק ממנו את מלוא היתרונות הכלכליים מותנית בהשתלבותו המלאה בסחר הבין-לאומי. משק קטן ומתמחה, המבוסס על חדשנות, יכול למצוא שוק מתאים למוצריו בעיקר בייצוא. התפתחות מוטת ייצוא היא תהליך רב-שנים בתעשייה הישראלית. מגמה זו חייבת להימשך, וביתר שאת, גם בעשור הבא.

מדיניות החשיפה שקבעה הממשלה, אם תתבצע בהדרגה ובתבונה, תביא לשילוב של התעשייה במערכת הסחר העולמי.

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

חבר הכנסת יהושע מצא, על-מנת למנוע אי-הבנות, אני מבין שאחה, כיושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, מבקש שלא לקיים היום דיון בחוק לתקון פקודת התעבורה. אני מודיע שזכותך לבקש דחיית הדיון, אבל לא אקבל דחייה למועד אחר בישיבה של היום. אם אתה מבקש לדחות את הדיון — הוא לא יתקיים היום. אינני מוכן שיזוז את סדר-היום, שהוא יהיה כמו הרמוניקה.

יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):
אם זו ההחלטה — אז לא היום.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

עוד הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: הקמת ועדת חקירה לבדיקת גורל נכסי עולי תימן. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

חברי הכנסת, נמתין עד שהאורחים המכובדים יצאו מהיצי. אני מבקש מאורחני המכובדים שלא לדבר בעת יציאתם כי זה גורם לרעש.

חברי הכנסת, האורחים הנכבדים יצאו. אודה לכולם אם ישבו.

ה. הצעת הממשלה להקפיא ביצועו של חוק הלוואות לדיר, התשנ"א — 1991,

לפי סעיף 41 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985*

קצוב, או בין 15 — 20 שנה. הדבר היחיד שהמדינה תשתתף בו יהיה סכסוד הריבית. כך נקבעו הדברים דאז על-ידי, כפי שאמרתי, אנשים שהשקפת עולמם הסוציאלית, אפילו הסוציאליסטית, בורא איננה מוטלת בספק.

מה קרה? — קרה היפוכו של דבר. אם האינפלציה או הפיתוחים הגדולים מחקו כליל חובות בלתי צמודים. היפוכו של דבר קרה במשכנתאות צמודות, עכשיו הן צמודות, ובגלל האינפלציה — כי אני בעיקר מדבר על המטבע המקומי, שזה היה רוב רובן של הלוואות — שיעורי החוב הלכו וגאו.

אני יודע, לפחות מפהם של שניים מהמזעירים הצעות בתחום זה, שעוד מעט אתייחס אליהן, לא דווקא הצעה שנדונה היום, שהם נדהמו לפגוש בודדים שקיבלו משכנתאות, נאמר לפני 10 או 15 שנה, שילמו במשך עשר שנים על-פי תנאי המשכנתה, לא יכלו להשתחרר ממנה כי קנסות השחרור הם גבוהים, והם מוצאים היום את עצמם במצב שהחוב שלהם גבוה יותר מהמשכנתה שהם קיבלו. זה הדברים אותם. אין שום ספק.

שבח וייס (המערך):
החוב הריאלי?

שר האוצר י' מודעי:

לא. אני מדבר כרגע על הנומינלי, וגם זה חמור מאוד. אעמוד על המספרים בעוד דקה. אני כרגע מסרטט את התמונה כולה, כדי שהיא תובן, כי לחלל האוויר נורקו כל מיני טיעונים, שלחלקם אין שום יסוד במציאות.

אם מעניין את הבית, ואני מבקש סליחה על ההתייחסות האישית, אחד הזכאים הללו הוא בנו של שר האוצר, שעומד לפניכם, שקיבל משכנתה לדירתו כאחד הפרברים הרחוקים של ירושלים, והמשכנתה דאז, לפני 12 שנה, היתה 30,000 שקל ישן, הכול בערכים יחסיים — כשאני משווה ערכים זה לא אומר ריאלי, זה אומר רק בערך היחסי — והיום הוא מוצא את עצמו, לא היום אלא לפני שלוש שנים, לפני שיצא לשליחות, בחוב של 45,000 שקל באותם ערכים.

לכן אני יודע היטב מה היא המשמעות של משכנתה מסוג זה, כשהיא צמודה, שבכלי האנשים הללו, שהמקור היחיד של הכנסתם בדרך כלל הוא השכר. אבל הבה נבדוק. אם המשכנתה צמודה והשכר צמוד, לכאורה בתנאים נורמליים, לא של

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת הממשלה להקפיא ביצועו של חוק הלוואות לדיר, התשנ"א — 1991, לפי סעיף 41 לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה — 1985. יפתח שר האוצר. כבוד שר האוצר, בבקשה.

שר האוצר י' מודעי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנושא העולה לדיון היום הוא נושא בעל חשיבות עליונה, וגם רגישות עליונה. מדובר במשכנתאות לבעלי זכויות, דהיינו מהנצרכים ביותר. מדובר בנפחי כסף בסדרי גודל משמעותיים, אפילו במסגרת תקציב המדינה.

מדינות שונות ניסו לפתור בעיה כזאת או לתת לה תשובה בדרכים שונות. למשל, בארצות-הברית של אמריקה, רק לאחרונה התמוטטה כל מערכת הבנקאות שנתנה משכנתאות והלוואות לשיכון, כולה — Flat mortgage and loan banks. שם הסיבה היתה ירידה דרמטית בערך הנכסי דלא נייד, שהם היו את הערבות להחזירי ההלוואות.

יכולתי למנות רשימה ארוכה של דרכי טיפול בסוגיה הזאת ולהראות, ששום מדינה לא נותנת לאזרחים הנצרכים שלה, בהיקף כזה, דירות חיים. זה לא קיים בשום מדינה, כי אין מדינה שיכולה לעמוד כזה, חוץ ממדינת ישראל.

מדינת ישראל, כידוע לכם, נתנה בשנות ה-50 וה-60 משכנתאות — — —

חיים רמון (המערך):
ה-70.

שר האוצר י' מודעי:

ה-70, תודה, חבר הכנסת רמון. נכון, משנות ה-50 עד שנות ה-70 נתנה המדינה משכנתאות שערך נמחק כעבור כמה שנים משתי סיבות, האחת — בגלל פחות הדולר, אם הן היו צמודות לדולר; השנייה — בגלל האינפלציות האדירות. שאכלו את ערך הכסף הבלתי צמוד, ואז, האנשים שעמדו מאחורי ההגה הכלכלי במדינת ישראל, שהיו בעלי ניסיון רב אבל בעלי השקפת עולם המבקשת את טובת האזרח הנצרך מעבר לכל ספק — לגבי השקפתי אפשר אולי להטיל ספק, אבל לא לגבי השקפתם — הם אלה שקבעו, שהמשכנתאות ניתנה כולן צמודות, זאת אומרת בערך הריאלי, למשך זמן

שר האוצר י' מודעי:

לא, זה הכול, זה ממצא. יותר לא הגישו הצעות בסוגיה הזאת. בנוסף הזה, דהיינו הקטנת ההצמדה ו/או הארכה משמעותית של הזמן. בדקתי. היו הצעות שונות.

לאחר זמן, לאחר שלמדתי את ההצעה הזאת, ביקשתי להסתייג ממנה, והסברתי שהגדלת פירעון משכנתאות לסכומים שלא יעלו — זה היה אופי ההצעה — על שליש מהכנסתם של הלווים, בלי להתייחס לסכום המשכנתה, הופכת את המשכנתה למענק, כפי שתיארתי קודם. מגבלה זו גם תטיל על הבנקים המעמידים את הלוואות נטל כבד נוסף בבדיקת יכולת הפירעון של הלווים כהתאם, ותגרום לדיווחים בלתי אמינים על גובה ההכנסה. אף אחד כבר לא ישתכר את ההכנסה הריאלית שלו, כי אסור שהחזר יהיה יותר משליש.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני שר האוצר, אתה ודאי בודק גם בשטחים, לראות —

שר האוצר י' מודעי:

לגבי המשכנתאות שיעמידו הבנקים ממקורות המדינה — קבלת הצעות החוק תגרום להוצאה תקציבית גבוהה מאוד ובלתי מבוקרת, שתגלם בתוכה סובסידיות בסכומים גבוהים, בלי שניתן לחזותם מראש. זו הנקודה. אתה לא יודע בעצם כמה אתה מסכסר. אתה יכול לחשב לאותו רגע, אבל לא להתפתחויות העתידיות.

לגבי המשכנתאות שיעמידו הבנקים — תנאי הפירעון המוצעים לא יאפשרו לבנקים להעמיד משכנתאות ללווים, מאחר שאין ביכולתם לגייס כספים בתנאים המוצעים אפילו בסובסידיה ממשלתית, בעיקר בשל משך הזמן.

יתר על כן, האפשרות להפוך חלק מהמשכנתה להלוואה עומדת או לחוב שיהיה על הבנקים למחוק מטילה למעשה על הבנקים המסחריים חובה לסכסר את הציבור. סכסור כזה, אם יש לו מקום, אינו מתפקידם של הבנקים, והוא עומד בסתירה לפעולות בנקים מסחריים וכו'.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

לאיוו הצעה זה מתייחס, אדוני?

שר האוצר י' מודעי:

אמרת, זה מתייחס להצעה המבקשת אותם ארבעה דברים מרכזיים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אבל לא להצעה האחרונה.

שר האוצר י' מודעי:

עוד מעט אגיע לזה. גם את מתחילה מהסוף? לפעמים זה נראה כך, על-פי ההחלטות.

חיים רמון (המערך):

אדוני שר האוצר, האם כל העניין הזה חדש?

שר האוצר י' מודעי:

לא.

חיים רמון (המערך):

אז איפה הייתם שנה שלמה? שנה שלמה החוק כאן —

שר האוצר י' מודעי:

איפה שאתה וממשלתך הייתם, עשר שנים, 15 שנה, 20 שנה.

אינפלציה דוהרת שכל עיקור של השכר משמעותו אחוזים רבים וכרוסום בשכר, כל עיקור, אפילו בשוליים, כשהאינפלציה היא גבוהה מאוד — השאלה הניצבת לפנינו היום איננה חדשה, ולכן לא חבר כנסת אחד ולא שר אוצר אחד נתנו את דעתם על הסוגיה הזאת. אבל נתחיל בחברי כנסת. בהצעות שהעלו בתחום הזה, לא אומר הצעות וזהות להצעה האחרונה של חבר הכנסת שמאי, אבל די דומות לה, עם התייחסויות שונות, אבל תמיד דרגת ההצמדה קובעת וגם משך המשכנתה הוא מרכיב.

ההצעה הראשונה בתחום הזה הוגשה עליידי חבר הכנסת דיין, ב-29 במאי 1989. מי השיב על ההצעה הזאת? שר האוצר, דאז, מר שמעון פרס. הוא ביקש להוריד את ההצעה מסדר-היום.

הצעה שנייה בתחום הזה הוגשה עליידי חבר הכנסת רן כהן, בראשית נובמבר 1989. מי השיב על ההצעה הזאת? שר האוצר שמעון פרס, ב-8 בנובמבר 1989. הוא ביקש להורידה מסדר-היום. אני יכול להבין את שר האוצר פרס, מפני שכשהוא חישב את המשמעות של ההצעות הללו, הוא הגיע להוצאות תקציביות ולמקורות כספיים כאלה, שאוצר מדינה נורמלי לא יכול לעמוד בהם, אלא אם כן הוא משתחרר מסעיפים עיקריים מרכזיים בהוצאתו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

מה המשמעות? אולי תגיד לנו, אדוני שר האוצר?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אבל חבר הכנסת רן כהן הציע את זה גם כשאתה שר האוצר וגם כששמעון פרס היה שר האוצר.

שר האוצר י' מודעי:

זה בסדר, אתה לא צריך את שניהם. אבל אני מסתכל לצד הזה, שיש לו רגישות מסוימת.

אלי דיין (המערך):

אבל הכנסת לא קיבלה את דעתם של שרי האוצר. הכנסת קובעת.

שר האוצר י' מודעי:

למה הצעות האלה? הרי אגיע לזה. חבר הכנסת דיין, אנחנו קבענו בהסכם פרטי בינינו, שאני לא אפריע לך ואתה לא תפריע לי. אז תשמור על ההסכם. נכון שהיה דבר כזה?

אברהם בורג (המערך):

אנחנו לא שותפים.

שר האוצר י' מודעי:

גם אתם מזומנים.

למה לא תיתנו קרדיט לחברי כנסת אחרים? הצעה נוספת בתחום הזה הוגשה בסוף מאי 1990. אני עוד לא הייתי אז שר האוצר. היא הוגשה עליידי חברי הכנסת דיין, גמליאל, יאיר לוי ועוזרן. ההצעה הזאת, שהוגשה כשלהי תקופת כהונתו של שר האוצר הקודם — אני קיבלתי אותה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איפה הם היום?

היו"ר ש' דיין:

אני יושב כאן.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר האוצר, קל יותר להזכיר את חברי הכנסת שלא הגישו הצעות.

חיים רמון (המערך):

שנה שלמה החוק כאן, אתה לא בא, איש מהאוצר לא בא, אף אחד לא בא לוועדה. כל זה חדש? שנה שלמה. הייתם באים לוועדה, יושבים, מסבירים, אולי הייתם משכנעים. אף אחד מהאוצר לא בא להסביר. אם זה כל כך נורא, איפה הייתם במשך שנה?

שר האוצר י' מודעי:

חבל שתצחק, כי זה לא יעזור לך. אני אלך לפי הסדר.

היו"ר ש' דיין:

רבותי, אני מבקש שתאפשרו לשר לדבר.

חיים רמון (המערך):

אם זה כל כך נורא, איפה הייתם במשך שנה?

שר האוצר י' מודעי:

עוד מעט תשמע.

חיים רמון (המערך):

כולי אוזן.

שר האוצר י' מודעי:

אתה לא אוזן, אתה כולך פה. תסלח לי. אני שומע, אז לא יכול להיות שאתה אוזן.

הסברתי מה היו ההצעות בעבר.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

— — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ש' דיין:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לשר לדבר. לא ייתכן שתפריעו לו כל הזמן. לא אתן לך לשאול. כבר הפרעת מספיק.

שר האוצר י' מודעי:

הוא צעקן בלתי רגיל.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני רוצה לשאול אותו שאלה. הוא מטעה את הציבור.

היו"ר ש' דיין:

אם השר ירצה, הוא ישיב לך. הוא לא רוצה להשיב לך.

שר האוצר י' מודעי:

הצעה נוספת בעניין היא ההצעה שהיא מושא הדיון היום. היא הוגשה על-ידי חבר הכנסת שמאי בסוף חודש אוגוסט 1990, ואני השיבתי עליה — — —

אלי דיין (המערך):

זו הצעה של שלושה חברי כנסת. זו לא רק הצעה של חבר הכנסת שמאי.

שר האוצר י' מודעי:

אני מבקש סליחה.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת אלי דיין, גם קודם אמר השר רק "חבר הכנסת דיין", ואז הוא התכוון אלי, ולא הערתי לו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אבל השר לא מעודכן, לא עדכנו אותו.

היו"ר ש' דיין:

עכשיו הוא מתקן את זה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אולי תגיד איך תפתור את הבעיות של יושבי האוהלים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סוף-סוף הם למדו את ההצעות, ועכשיו הם מדברים עליהן. למה אתם מפרעים להם? עברו שלוש שנים, וסוף-סוף הם למדו אותן. זה שאנשים בינתיים נעשקו בשכר הדירה, זה לא חשוב. מה שיש להם זה לצטט, להיתלות באילנות כמו שמעון פרס.

שר האוצר י' מודעי:

ההצעה הנוספת שהיא מושא הדיון היום היא הצעה שהוגשה על-ידי חבר הכנסת שמאי וחברי כנסת אחרים בסוף חודש אוגוסט 1990.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מי זה "אחרים"?

שר האוצר י' מודעי:

אני לא חייב להודיע את כל הפירוט. אני השיבתי עליה בחודש ספטמבר, והסברתי הסברים די דומים לאלה שהשמעתי לכם. אבל, למשל, הוספתי כאן הסבר, ששכר השכירים במשק נהנה במשך השנים מעלייה ריאלית וזחלת מעבר למדד, לכן הצמדה למדד, מדד נורמלי, לא היתה צריכה לפגוע. ולכן הצמדת המשכנתאות רק לתוספת היוקר בעצם אין לה הצדקה עניינית. וזו היתה ההצעה הפעם.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

היא לא התקבלה.

שר האוצר י' מודעי:

נגיע, נגיע. אקס שר, אוי ואבוי. עניתי גם, ואביא עוד מעט את המספרים שזיכחתי, כי המשמעות של קבלת ההצעה הזאת הינה הגדלת החוב הפנימי של הממשלה בהיקפים גדלים והולכים, אשר יכבידו בצורה חמורה על תקציב המדינה ועל ביצועו, נוסף על ההוצאה התקציבית המידית.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני שר האוצר, הכסף שמושקע בעלייה, בכמה הוא מגדיל את החוב של מדינת ישראל? מיליארדים הושקעו בעלייה. מה זה לעומת "הכסף הקטן" הזה בשביל זוגות צעירים? — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת ביטון, תירגע. יש לנו דיון ארוך, יש לנו רשימה של דוכנים. תאפשרו לשר לגמור את דבריו, אחר כך יאמר כל אחד את דברו. אל תפריעו לו. תנו לו אפשרות לגמור את הנאום שלו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה קצת קשה אחרי שנה של חקיקה, שהשר מואיל עכשיו להוריד הצעת חוק שהתקבלה במליאת הכנסת.

היו"ר ש' דיין:

שמענו אותך קודם. אני מבקש, באמת מבקש, הרי כולם כואבים את הכאב של הזוגות הצעירים.

שר האוצר י' מודעי:

הם לא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא כולם.

היו"ר ש' דיין:

כולם, כולם.

החלשים ובעלי המשכנתאות ולמעשה מציפות את המשק ויוצרות מצב של אינפלציה, כפי שהיה אז, והוא שהביא את המשכנתאות למצב שלא היה אפשר לשלם אותן. בדיוק זאת תהיה התוצאה של ניפוח הסוכסדיה למשכנתאות, בדיוק זאת, לבד מעליית מחירי הדירות שתהיה למחרת, והמשכנתה המגדלת לא תעזור. ראינו את זה, מפני שהיו תהליכים של הגדלה, ובעלי הדירות, על-פי המשכנתה, העלו את מחירי הדירות. צריך לראות את העניין לא רק במסגרת של כותרות ככלי התקשורת, אלא גם במסגרת ההשפעות של כל מהלך כזה על המשק.

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — — אתה מסתכל רק על המשק — — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת בן-מנחם, ביקשתי בקשה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

זה שר אוצר שמייצג את — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

תגידו כמה מיליארדים מושקעים בעלייה.

היו"ר ש' דיין:

אם תאפשרו לשר לגמור את דבריו, אני אבקש ממנו להשיב על כמה שאלות, אם הוא ירצה בכך. אם לא, לא אפשר שום שאלה לאיש.

אליהו בן-מנחם (המערך):

מה עם החברה? כל הזמן מדבר רק על המשק. מה עם החברה?

היו"ר ש' דיין:

אני אתחיל לקרוא לסדר.

חיים רמון (המערך):

יש לי שאלה.

שר האוצר י' מודעי:

— — — רבותי, המחיר של ההצעה המונחת לפנינו — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מה עם הוועדה?

שר האוצר י' מודעי:

אמרת. הרי לא נותנים לדבר, ואני לא כל כך נלהב לדבר.

רענן כהן (המערך):

אתה מעודד את הירידה? אתה מעודד את הירידה?

שר האוצר י' מודעי:

יש לי מכתב מהשבוע שעבר, של יושב-ראש הוועדה, מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון: "בהתאם לבקשתך הריני להודיעך, כי הצוות הבין-משרדי שהוקם עליי ועדת השרים לתיאום ומינהל" — זה לא אני — "בהרכב נציגי אוצר, כלכלה ותכנון, בינו ושיכון, מינהל מקרקעי ישראל, בנק ישראל והיועץ הכלכלי לראש הממשלה, הגיע לשלב הסיום של עבודתו. הצוות זומן על-ידי — על-ידי, לא על-ידי — "למחר" — זה התאריך — "ויעשה מאמץ לנסח הודעה המסכמת ככר בישיבה זו".

הצוות התכנס לחמש ישיבות — יש לי פה הפרוטוקולים של הישיבות — וכל מה שאני יכול לומר הוא, שלעניות דעתי הוא הולך בכיוון הנכון. אבל לא אני אקבע, אלא ועדת השרים לתיאום ומינהל, שגם מינתה את הצוות.

שר האוצר י' מודעי:

אתם לא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

היו"ר ש' דיין:

מה אתם רוצים, שיצלמו אתכם? מה אתם רוצים? הרי זה ידוע. אני אבקש להפסיק.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת ביטון, אבקש ממך לתת לשר לסיים את דברו.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אם יפסיקו את הצילומים, יפסיקו לצעוק.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

תוריד את המצלמות, תוריד את הצעת החוק וגמרנו.

שר האוצר י' מודעי:

זה מה שתיכף נעשה.

היו"ר ש' דיין:

בבקשה, אדוני השר.

שר האוצר י' מודעי:

בכל ההצעות שקראתי כאן, וגם באלה שקדמו להן, התוצאה היתה שהמציעים קיבלו את הסברינו ולא הגישו את הצעתם להצבעה בכנסת, וגם הפעם הזאת, בהצעה של שמאי, היו לנו מגעים, בניגוד למה ששמאי אומר — הואיל והם לא היו רק שלי, בנקל אוכל להוכיח עם מי היו הדיבורים — והיה לנו הרושם, אני מדגיש, היה לנו הרושם שגם במקרה הזה חבר הכנסת שמאי מוכן לתת לנו את השהות לבדוק את הסוגיה ולהציע הצעות, שתעזורנה לזווגות הצעירים ולא תהרוסנה את התשתית המשקית, כפי שאסביר עוד מעט.

ברגע שהתברר לנו שלא זה המצב, בסוף ינואר השנה אנחנו הקימו ועדה בין-משרדית. לא אני ניהלתי אותה, ניהל אותה השר מגן, והוועדה הזאת — וכך מסרנו לחבר הכנסת שמאי — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

למה לא הבאתם לידעת הוועדה שהקמתם אותה?

היו"ר ש' דיין:

אני מבקש. עוד הפעם? כל פעם צועקים. תנו לו לסיים. אולי הוא רוצה להסביר?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

מה זה? זה לא יכול להיות.

היו"ר ש' דיין:

מתחילת דבריו חייבים להפריע בכל רגע?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

איוה דבר זה?

שר האוצר י' מודעי:

הוועדה הזאת, שהוקמה בינואר, ועדה בין-משרדית, הוקמה כדי שלא יהיו הצעות חוק שלכאורה מיטיבות עם

שר האוצר י' מודעי:
מיידיית, לתקופה שבה ימשכו את המשכנתאות. אם לא
תהיינה משכנתאות, לא תהיינה בעיות.

אלי דיין (המערך):
30 שנה.

רענן כהן (המערך):
30 שנה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
זה 30 שנה.

שר האוצר י' מודעי:
לא 30 שנה. המשכנתה היא ל-30 שנה.

אלי דיין (המערך):
אלא כמה?

שר האוצר י' מודעי:
צריך להבין: אם אתה מקבל חוק כזה, אתה צריך להכין
את הסכום הזה מיד, כי כל בעל זכאות יכול להיכנס לבנק
ולקבל אותו. אבל לא מבינים אל"ף-בית.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
למה לא?

שר האוצר י' מודעי:
נושא שני: הבקשה שלי היא על-פי סעיף 41 לחוק יסודות
התקציב, המתיר לממשלה לבקש הקפאה של חוק שנתקבל
בכנסת, ואני מדגיש — לאותה שנת תקציב. הממשלה מבקשת
להקפיא את החוק שנתקבל עכשיו.

ועכשיו אני רוצה להסביר מדוע. כל הסעיף הזה בחוק
יסודות התקציב, שלי היה הכבוד להביא אותו בפני הכנסת
בהיותי שר האוצר ב-1985, נועד בדיוק לדבר הזה: לא להקפיא
חוקים שהתקבלו בשנת תקציב אחרת, כי מה שהתקבל בשנת
תקציב קודמת כחוק, על האוצר ועל הממשלה לדאוג שהוא
יהיה מתוקצב בשנה שלאחריה. מה שאי אפשר לעשות זה, אם
באותה שנה, לאחר שיש תקציב למדינה, אתה מקבל חוק שזה
מחירו — הדרך היחידה העומדת בפני הממשלה היא לבקש
את הקפאתו. על-פי חוק יסודות התקציב, סעיף 41, ההקפאה
תופסת רק לאותה שנת תקציב, וזו בקשת הממשלה.

הנקודה השלישית — — —

אלי דיין (המערך):
אתה מקפיא את כל החוק?

שר האוצר י' מודעי:
רבותי חברי הכנסת, אני עוד זוכר את הימים שבהם הוכטח
לאזרחי המדינה, לא רק דירות חינוס אלא אפילו רכב לכל פועל.
אני זוכר את ההבטחות הללו.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
מגיעים לזה.

שר האוצר י' מודעי:
ממשלות ישראל לא יכלו משום-מה לעמוד במתן רכב
לכל פועל. המשק הישראלי לא יכול היה לעמוד בזה.

אלי דיין (המערך):
— — —

שר האוצר י' מודעי:
המסכנים? אלה שלא מרוויחים משכורת? כשאתה מדבר
על כל אחד, אולי אתה מתכוון לעצמך.

מחיר ההצעה הזאת, ההצעה המונחת בפנינו, בפירוט רב
— מי שירצה, אתן לו את המסמכים: גידול בנפח התקציב,
בהתבסס על הנחות עבודה מסוימות — 2 מיליארדים ו-600
מיליון שקל, שחלקו מוזק — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
כמה זה לעולים?

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
למה בשביל זוגות צעירים תושבי הארץ אין כסף?

היו"ר ש' דיין:
בוה שמענו אותך פעם אחת, פעמיים, שלוש פעמים. האמן
לי, חבר הכנסת צ'רלי ביטון, כל ישראל שמעו אותך, האמן לי.

חיים רמון (המערך):
זה הערוץ השני, זה לא "קול ישראל".

שר האוצר י' מודעי:
גידול בנפח התקציב הנובע מהמשכנתאות לישראלים
ולעולים, כולם בעלי זכאות — 2.6 מיליארדים. אני צריך
להזים פה כל מיני מספרים חכמים שנזקקים בחלל האוויר על
המחיר, ללא שום יסוד, בכורות מוחלטת, מוחלטת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

שר האוצר י' מודעי:
סתם מספרים, זירות חול בעיניים.

קריאות:
— — —

שר האוצר י' מודעי:
חשבתי שמעניין אתכם גם תקציב המדינה, אבל אם
טעיתי, אני מבקש סליחה. אם אתם רק רוצים לדעת מה יקבל
הזכאי למשכנתה, הוא יקבל משכנתה חינוס, מפני שהאינפלציה
תהרה בהוצאות כאלה, והעניין הזה, שהמשכנתה לא צמודה
בחלקה, יוריד את המשכנתה לאפס ב-30 שנה. מה אתם
דואגים? הוא יקבל את המשכנתה חינוס, כפי שהוא יקבל
חינוס.

אלי דיין (המערך):
30 שנה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יוריד ל-30 שנה והוא יחיה 30 שנה.

שר האוצר י' מודעי:
עכשיו אני מדבר בלי להפסיק. הם רוצים. הם יצחקו.

גידול בנפח התקציב המשכנתאות — 2.6 מיליארדים;
גידול בנפח התקציב הנובע מגידול במספר הזכאים — 900
מיליון. סך הכול — 3.5 מיליארדים. עלויות מימון בערך
הנוכחי, הצמדה של 80% למדד בהשוואה ל-100% — 700
מיליון; עלות בגין הפחתת הריבית ל-4% והארכת התקופה
מ-20 ל-25 שנים — 92 מיליון. סך הכול — 792 מיליון. סך
הכול תוספת ההוצאה התקציבית — 4.294 מיליארדי ש"ח. זו
ההצעה התקציבית.

אלי דיין (המערך):
לאיזו תקופה?

שמענו היום מה יביא להתמוטטות המשק. 4.2 מיליארדים

בנפח, לא בתקציב — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):
ל-30 שנה.

אלי דיין (המערך):
— ל-30 שנה.

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):
אתה מסלף את הדברים. זה לא מה שנאמר.

אלי דיין (המערך):

זה יביא להתמוטטות המשק. אני לא מסלף. שים לב, שר האוצר אמר: 2.6 מיליארדים הנפח. שים לב, בנפח, לא בתקציב.

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

— — —

פנחס גולדשטיין (המפלגה לקידום הרעיון הציוני בישראל):

— — —

אלי דיין (המערך):

רבותי, המדינה, שר הבינוי והשיכון התחייבו לרכוש כ-7 מיליארדי ש"ח דירות שבונים אותן קבלנים ולא ימכרו אותן.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

נכון.

אלי דיין (המערך):

זה מה שימוטט את המשק. המימוש של התחייבות רכישה, כאשר לזוגות הצעירים ולעולים לא יהיה במה לקנות דירות, המדינה תקנה את הדירות האלה ותצטרך לתת אותן לא בהלוואות אלא חנם, והן תיהפכנה ל"סלאמס".

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

אלי דיין (המערך):

מה אנחנו מציעים בסך הכול? אגב, זוהי הצעת חוק של שלושה חברי כנסת — רן כהן, יעקב שמאי ועבדכם הנאמן. אני רוצה להודות ליושבת-ראש הוועדה ולחברי ועדת הכלכלה של הכנסת, כי שם היו הצבעות של כל הסיעות, גם חברי הליכוד הצביעו.

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

אלי דיין (המערך):

אני פונה היום אל אנשי הליכוד — בסך הכול מה אנחנו מציעים? סכסוד קל של 20% מהמדד. זה השינוי המהותי.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
קל מאוד.

אלי דיין (המערך):

זה בסך הכול 4% לשנה. אז מה אם זוגות צעירים ששירתו בצה"ל, שאנחנו רוצים למנוע מהם ירידה מן הארץ, שהמשכורת שלהם אינה עולה לפי המדד, אז מה אם נדאג שלא יתמוטטו? אנחנו יודעים מה קרה לזוגות הצעירים ומה קרה לערכים שלהם. אנחנו יודעים מה קורה עם ירידה מן הארץ. הרי השנה יש לנו בתקציב — כפי שאמר חבר הכנסת צ'רלי

אלי דיין (המערך):

לכולם יש רכב, אפילו לפועלים יש רכב, גם אם הוא קטן.

שר האוצר י' מודעי:

המדינה לא יכלה לעמוד לא במתן רכב לכל עובד ולא במתן משכנתאות שערך ההחזרה שלהן הוא אפס.

לפיכך, מי שלא רוצה כותרות או הצבעה אופוזיציונית לשמה, מי שיקרים לו גם האינטרס של בעלי הזכויות למשכנתאות אבל גם משק המדינה, שממנו צריך לתת את המשכנתאות הללו, כל אלה חייבים לתת את האפשרות למצוא את הדרך המשולבת כדי להקל על בעלי המשכנתאות ולא להטיל על תקציב המדינה נטל שיש בו בבחינת התמוטטות של המשק. תודה רבה.

חיים רמון (המערך):

— — —

היור' ש' דיין:

תודה רבה לכבוד השר.

חבר הכנסת חיים רמון, אני רוצה באמת לציין דבר אחד — שלאורך כל נאומי של השר שמעת אותו בקשב רב, לא הפרעת, ואני מבין שאתה רוצה ללמוד את הנושא עניינית. כל הכבוד.

חיים רמון (המערך):

אבל אני רוצה להעיר לשר.

היור' ש' דיין:

אתה רואה שאני מציין אותך לטובה.

חיים רמון (המערך):

אני רוצה להעיר לשר. אני רוצה לומר מלה אחת. למה מה שאתה אמרת לו לא נאמר עלייך השר?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

למה לא הובאו הדברים לוועדת הכלכלה — — — ?

היור' ש' דיין:

למה, למה. זה חלב שנשפך. אני מקווה שמכאן ולהבא — — —

חיים רמון (המערך):

זה לא חלב שנשפך, זה כבוד הכנסת שנשפך, זה כבוד הכנסת שנרמס. זה לא חלב. לא היה אפשר לפני שבוע או שבועיים לבוא ולהגיד את זה? לא היה אפשר לבוא לוועדת הכלכלה ולדבר על זה?

היור' ש' דיין:

טוב, תודה רבה. חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון. ראשון הדוברים, חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר האוצר, הצעת החוק, שכבר נתקבלה כחוק של הכנסת, נדונה בארבע קריאות: קריאות טרומיות, קריאות ראשונות, קריאה שנייה ושלישית, ובאמצע תשעה דיונים בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היה זלוול מוחלט בכנסת. לא שר האוצר ולא נציגיו לא הביאו שום טיעון ושום הצעות כדי לפתור את הבעיה של אלפי הזוגות הצעירים שהתמוטטו לחלוטין. ומשנתקבלה הצעת החוק, התחיל האוצר להלך אימים על הציבור ולומר שזה יביא להתמוטטות המשק.

אלי דיין (המערך):
 רבתי חברי הכנסת, יש כאן רמיסה של חוק שהתקבל בכנסת. שימו לב איזה שימוש ציני עושים בזה. זו הפעם הראשונה שהממשלה משתמשת בסעיף 41 לחוק יסודות התקציב.

אליהו בן-מנחם (המערך):
 כי זה נושא חברתי, והליכוד — — —

אלי דיין (המערך):
 זו הפעם הראשונה, לאחר שחוק מתקבל בארבע קריאות על-ידי חברים מכל חלקי הבית, מפעילה הממשלה אמצעי שאולי הוא כשר — גם בזה יש ספק, ואני אולי אוכיח את זה — אבל הוא מסריח. זה נקרא אצלנו: להיות נבל ברשות התורה. אחרי שמתקבל חוק, והיתה לממשלה הזדמנות להציע, לתקן, לשנות, באה הממשלה ומציעה הקפאה. מושג חדש. זאת חתימה תחת יסודות החוק.

הממשלה יכולה להתחיל להשתמש בסעיף הזה לא כדי לבטל את ההחלטות של הכנסת, אלא חוקים שעוברים את כל ההליכים. מה אומר הסעיף? לדעתי, הממשלה לא קיימה את התנאים המוקדמים של הסעיף הזה. היא צריכה להוכיח, ולא רק לבוא ולהודיע שהיא מציעה הקפאה. היא צריכה להוכיח בנתונים מה המשמעות לגבי התקציב השנה, לא לגבי הנפח. האם אין לנו ברורכה הכסף הזה? האם אין לנו 120 המיליון או 150 המיליון? הממשלה לא עשתה זאת. שר האוצר בא ומדבר על נפח. לנפח אין השפעה על התקציב. הרי יש לנו מיליארדים ברוכבה. שלעצמי לא ינוצלו משום שאין די עלייה.

הממשלה לא מילאה את התנאי בחוק. רבתי חברי הכנסת,

— — —
 היו"ר ש' דיין:
 חבר הכנסת אלי דיין, עליך לסיים את דבריך.

אלי דיין (המערך):
 אני כבר מסיים אותם. יש סעיפים בחוק שלא משפיעים על תקציב המדינה, ואין סמכות להקפיא אותם. החוק של הפירעון המוקדם, לדוגמה, הוא עושק. אדם הולך לבנק ורוצה לפרוע את חובו, ואז אומרים לו שהוא צריך שלם קנס 20%. זה עניין שעבר בחוק, אין לו השפעה על תקציב המדינה, ואין סמכות להקפיא אותו. הנושא מתייחס רק לדברים שיש להם השפעה ישירה על תקציב המדינה — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
 לא פלא שהבנקים יצאו נגד החוק.

אלי דיין (המערך):
 כולם יצאו נגד החוק. כלכלנים רבים אמרו, כי הסעיף של פירעון מוקדם מוצדק, אין לו קשר לתקציב המדינה, ולדעת משפטים גם לא ניתן להקפיא אותו. לפי סעיף 41 ניתן להקפיא את הסעיפים שיש להם נגיעה ישירה לתקציב המדינה. שר האוצר לא פירט מהי הנגיעה לשנה זו בתקציב המדינה, והוא בא ורוצה להקפיא את החוק כולו, גם אותם חלקים שאין להם כלל השפעה על תקציב המדינה. לזה אין לו סמכות על-פי סעיף 41. לכן ודאי שאני מתנגד לעניין הזה.

רבתי חברי הכנסת, אני קורא לחברי בליכוד, שאני יודע שיש להם רגישות חברתית, ואני יודע שהם עומדים היום להצביע. כנראה, בניגוד למצפונם — — —

עובדיה עלי (הליכוד):
 הם לא מצביעים בניגוד למצפונם — — —

ביטון — 14 מיליארד לקליטת העלייה, ולצערו, לא יבואו 300,000 עולים. אנחנו יודעים זאת היום, יבואו אולי 150,000 — 160,000. גם הם מתמוטטים, הם לא קונים דירות ואין להם תעסוקה. האם אנחנו צריכים לעודד גם זוגות צעירים לרדת מן הארץ?

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

אלי דיין (המערך):
 זה סכסוד של 4% לשנה תקציבית. חישבונו עם כלכלנים. זה תקציב של 120 — 150 מיליון לשנה. שימו לב, חברי הליכוד, אני פונה אליכם. הרי נפח הלוואות לשנה זו הוא 1.5 מיליארד. גם אם נכפיל את המשכנתה נגיע ל-3 מיליארדים. ינצלו יותר, נגיע ל-4 מיליארדים נפח. הסכסוד הוא 4%, ואנחנו מקווים שהאינפלציה לא תעלה יותר מ-20%.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
 רוצים לרדת כדי להגיע לספרה אחת, לא לעלות.

אלי דיין (המערך):
 בסך הכול, מה אנחנו אומרים? היום נותנים הלוואות גם בריבית של 3%, ואנחנו קבענו בחוק, שהריבית לא תעלה על 4%. האם היינו בלתי אחראיים? לא, הבאנו את ההצעה האחרת ביותר, שתמונע מימוש התחייבות רכישה במיליארדים. ואגב, שר הבינוי והשיכון יודע את העניין הזה. יש היום אלפי שכונות מסתיימת ואין להן רוכשים.

אתם יודעים מה מקבל היום זוג צעיר? זוג צעיר, ששני בני הזוג שירתו בצה"ל, נשואים שנה ונולד להם ילד. מקבלים בעיר אשקלון 45,000 ש"ח. האם ניתן לרכוש משהו בסכום הזה? אפילו דירת חדר עולה 50,000 דולר, כלומר, 100,000 ש"ח ומעלה.

הרי אין גם דירות להשכרה, ועכשיו בונים דירות קטנות. לכן אמרנו: נעלה את המשכנתה ל-40,000 דולר — 80,000 ש"ח בסך הכול. הרי היום עושים כל מיני תרגילים, כמו הלוואת מקום, כמו הלוואת אתר. ואחר כך בא שר הבינוי והשיכון וקובע את האחרים. איפה הוא קובע אותם? מעבר ל"קו הירוק", בכל מיני מקומות.

למה לא ייקבעו הדברים בחוק? מדוע אורח בשכונה כלשהי בארץ ובכל מקום לא יוכל לרכוש דירה? למה הוא צריך לנוע וללכת למקומות שאין בהם אולי גם אלמנט התעסוקה? מדוע?

לכן, רבתי חברי הכנסת, צר לי מאוד על שראש הממשלה, שאיננו מתערב בענייני כלכלה, מצא לנכון להתערב דווקא בנושא החברתי הרגיש ביותר היום ולהפעיל מכש על חברי סיעת הליכוד, לאנוס אותם להצביע בניגוד למצפונם ובניגוד להצבעתם בפעם הקודמת, כשישבו כאן 300 — 400 חברי מרכז. הרי מה שאחם הולכים לעשות היום זה גם בניגוד למצע הליכוד.

שבח וייס (המערך):
 חבר הכנסת אלי דיין, לא היו 300 — 400. היו רק 200, אין פה מקום ליותר.

אלי דיין (המערך):
 200? היו 300.

היו"ר ש' דיין:
 היו 200, היו 300 — — —

אלי דיין (המערך):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אלי דיין (המערך):

— — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

זה נושא חברתי, לא של כל קואליציה או אופוזיציה. אני רוצה לשמוע את דבריו של חבר הכנסת יעקב שמאי.

אלי דיין (המערך):

זה לא חוק של הליכוד; מי שהעבירה אותו בשבוע שעבר היתה סיעת המערך. זה הישג של כל חלקי הבית. תהיה הגון. היום יהיה המבחן האמיתי: דיבורים לחוד ומעשים לחוד. היום יהיה המבחן האמיתי שלכם.

היו"ר ש' דיין:

דיבורים לחוד והצבעה לחוד.

תודה רבה לחבר הכנסת אלי דיין. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני נדהם: שום שר לא נמצא כאן. שר האוצר בא לכאן והלך. כל החקיקה נעשתה בלי הממשלה. הממשלה הזאת יורקת על הכנסת וגם על הציבור, ואנחנו אומרים: גשם.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת רן כהן, אני מצטרף להערה שלך, שנאמרה בדיון חשוב כל כך, להוציא המלה "יורקת".

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי): אפשר לבקש משר האוצר להיכנס לכאן?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא דואג למשכנתים.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש מכם להפסיק את סערת הרוחות. רשות הדיבור לחבר הכנסת יעקב שמאי.

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

אני מציע לך, חבר הכנסת בן-מנחם, להאזין לחבר הכנסת שמאי, שיש לו תשובות, ויש לו היום הישג גדול — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

יש לו הישג גדול מאוד בנושא המשכנתאות. אם יש לך סבלנות, תיכף תשמע את מה שיש לו לומר. יש לו כשורה חשובה לזוגות הצעירים.

אלי דיין (המערך):

— — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת יעקב שמאי, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני בא כרגעים אלה ממש מפגישה שקיימתי עם ראש הממשלה — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

אתה תמיד עם הסיפורים שלך; קודם זה היה עם האוצר, עכשיו זה עם ראש הממשלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עשיתי פעם רשימה של 22 איש, ישראלים ואנשי חוץ, שראש הממשלה רימה אותם. אתה רוצה להיות האיש ה-23?

יעקב שמאי (הליכוד):

אני מגיע לכאן עכשיו מפגישה שקיימתי עם ראש הממשלה, ובה הוא הציע לי, שמאחר שנושא המשכנתאות עלה על סדר-היום הלאומי של מדינת ישראל — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני מבקש ממך להפסיק להפריע.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, קודם תשמע אותו ואחר כך תעיר.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני מבקש ממך להפסיק להפריע. חבר הכנסת פארס — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

ראש הממשלה אמר לי, שנושא המשכנתאות נמצא על סדר-היום הלאומי, ואני אומר, שהנושא הזה עלה על סדר-היום הציבורי לפני כשבועיים, כאשר קיבלה הכנסת את הצעת החוק של חבר הכנסת רן כהן, של חבר הכנסת אלי דיין ושלי בנושא המשכנתאות — — —

שבח וייס (המערך):

לפני שבוע.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

תנו לשמוע.

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש מכם להפסיק את ההפרעות.

יעקב שמאי (הליכוד):

לפני שבועיים נדון הנושא הזה בוועדה, ושם כל הסיפור הזה התחיל — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

וכאן אתה גומר אותו; תוך שבועיים.

יעקב שמאי (הליכוד):

בשבוע שעבר אישרה הכנסת ברוב גדול את הצעת החוק, שבאה לשפר בצורה משמעותית את נושא המשכנתאות. ההצעה הזאת התקבלה ביוזמה פרטית של חברי הכנסת. אני חייב לציין, ששום נציג של הממשלה לא השתתף בדיון שהתקיים בוועדת הכלכלה, בראשותה של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו. לפני עשרה חודשים הועלתה הצעת חוק שלי, ומאז היא עברה את הקריאה הרביעית בשבוע שעבר. פקיד האוצר אשר היו בוועדת הכלכלה זרקו מספרים באופן כללי, ולא התייחסו לגופו של עניין או עניינית להצעות.

רענן כהן (המערך):
גם עכשיו לא.

יעקב שמאי (הליכוד):

גם לאחר שהתקבל החוק בשבוע שעבר בכנסת, האוצר זרק נתון מדהים, שלפיו החוק הזה יעלה למדינת ישראל 5 מיליארדי שקלים. לשמחתי הצלחנו, חברי הכנסת מציעי החוק ואלה שהצליחו להעביר אותו, חבר הכנסת דיין, חבר הכנסת רן כהן ואנוכי, להפריך את הטענה הבלתי הגיונית של האוצר, כאילו החוק הזה עלול לעלות 5 מיליארדי שקל. בדקנו ומצאנו, שאכן החוק הזה יעלה, בהתאם להצעה המקורית, מאות מיליוני שקלים, ואז מצאו באוצר את סעיף המפתח, סעיף 41 לחוק יסודות התקציב, האומר שהממשלה יכולה להציע לוועדת הכספים של הכנסת לעשות העברה מסעיף לסעיף כדי לאשר את הצעת החוק בסכומים המתבקשים, או לחלופין, הסעיף השני — להחליט להקפיא את החוק.

נשאלת השאלה, מה בעצם רצו המציעים, האם המציעים רצו להציע הצעת חוק, שכאשר הכנסת מאשרת אותה והממשלה במקרה נפלה בהצבעה, והמציעים הצליחו להעביר את ההצעה — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

זה לא במקרה, זה בגלל חברי המרכז שלך. אתה הבאת אותם.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני מאוד מבקש ממך להפסיק להפריע. שמע עד הסוף, תאזין, ואם בסוף תבקש לשאול אותו שאלה, אני אאשר לך.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני חושב שמבין כל השאלות, הדבר הכי חשוב שמתבקש הוא, שאכן אפשר יהיה לעזור בצורה משמעותית לזוגות הצעירים.

אני עדיין לא רואה את האפשרות, אם הממשלה רוצה להתגייס ולהפיל את הצעת החוק הזו, כי היום אנחנו יכולים להפיל את נושא ההקפאה, ובשבוע הבא, או בעוד שבועיים, תביא לנו הממשלה הצעה להפיל את ההצעה שלנו, ואז בעצם אין שום דבר. לא יהיה החוק הקיים, לא יהיו תנאים משופרים ולא יהיה שום דבר.

שוחחתי גם עם המציעים, ושוחחתי גם עם חברי כנסת אחרים במשך התקופה מאז הגשתי את הצעת החוק הטרומית לפני כעשרה חודשים; שמעתי את כל רחשי הלב, הן של חברי הכנסת, הן של מומחים והן של אחרים, ולכן אני רוצה לומר, שכאשר ראש הממשלה קרא לי ואמר לי: אנחנו מתכוונים למצוא פתרון נאות לבעיית המשתכנים, אנחנו מבינים שנושא המשכנתאות במתכונת הקיימת ובמצב הקיים מכביד בצורה משמעותית על הזוגות הצעירים — ואני הייתי זה שתיאר את המצב ואמר, שזוגות מסתכסכים ומתגרשים, משפחות נהרסות, ילדים נזרקים, מוכרים את הבתים, מגיעים למשפטים — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

גרים באוהלים, בסמרטוטים.

יעקב שמאי (הליכוד):

אמרת את כל הדברים. יתירה מכך, חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אתה צודק, יש כאלה שאינם מבצעים את הלוואות כיוון שאין להם אפשרות, בנפח שהם מקבלים ובתנאים שהם

מקבלים, להחזיר אותן, ולכן הם גרים באוהלים. הציע לי ראש הממשלה לעמוד בראש ועדה של חברי כנסת מהקואליציה ולתאם ביחד עם שרי הממשלה, ולהביא הצעה שתהיה הצעה, שהציבור יוכל לשפר בצורה משמעותית — — —

שבח וייס (המערך):

למה לא תשתף את שני השותפים להצעת החוק?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אבל הצענו את זה לאוצר.

רענן כהן (המערך):

ועדת הכלכלה לא הציעה את זה?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

הצענו את זה לאוצר.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק, זה מאוד מפריע לדובר. תנו לי לסיים את דבריו.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, תגן על הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

אני רוצה להגן על הכנסת ולבקש מכם להפסיק להפריע.

יעקב שמאי (הליכוד):

הציע לי ראש הממשלה לעמוד בראש ועדה של חברי כנסת מסייעות הקואליציה — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

קנה אותך.

יעקב שמאי (הליכוד):

— — — ולבוא במגע עם השרים הנוגעים בדבר כדי להביא הצעת חוק, שתשפר בצורה משמעותית את תנאי המשכנתאות, את ההחזורים, את הנפח, את התנאים להחזר. שאלתי את עצמי שאלה, האם באמת ובתמים אכן מתכוונים להעמיד את הוועדה הזאת של חברי הכנסת, ואותי בראשה, לבוא בדברים עם השרים הנוגעים בדבר? ואני רוצה לומר לכם, שאני לעצמי עוד לא נתתי את התשובה. אבל אם נכון ששמעתי בוועדה ובדיוני הוועדה את יושבת-ראש הוועדה, גברת ארבל-אלמוזלינו, שיושבת כאן שנו, שהיא פנתה לא פעם אחת לאוצר, לפקדי האוצר, ואמרה להם: אדרכה, בואו אתם אלינו, תביאו אלינו הצעה, אני אעזור לכם להעביר את ההצעה שלכם, לא של המציעים — — —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אמת.

יעקב שמאי (הליכוד):

ואנחנו אמרנו גם כן שאנחנו מוכנים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

מתי תבוא ההצעה? בעוד שנתיים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה מאמין?

אליהו בן-מנחם (המערך):

הוא בעצמו לא מאמין. תמיד הוא עושה את זה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני הכתחתי לך שאם תשב בשקט אאפשר לך לשאול שאלה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

אני מבקש ממך כעת להפסיק.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ע' עלי:

לא עכשיו, אחרי שהוא יסיים.

אליהו בן-מנחם (המערך):

כמה זמן תעבדו על העם? כמה זמן אפשר לעבוד על העם?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני מבקש ממך, אל תאלץ אותי לקרוא אותך לסדר.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, חברתך לסיעה, יושבת-ראש ועדת הכלכלה של הכנסת, יושבת כאן אתנו, והיא אישרה את דברי, שהיא פנתה, לא אני, היא פנתה לא לראש הממשלה, היא פנתה למשרד האוצר וביקשה שהם ייתנו הצעה משופרת.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

לא עשו את זה.

יעקב שמאי (הליכוד):

לולא ההצעה של המציעים, של חבר הכנסת אלי דיין ושל חבר הכנסת רן כהן ושל, אני מאמין שראש הממשלה לא היה קורא לי ולא היה מציע לי את ההצעה שהוא מציע.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הרוב שלך היה של האופוזיציה, ואין לך אומץ לצרף לוועדה שלך את אנשי האופוזיציה, לפחות את המציעים, רן כהן ואלי דיין.

היו"ר ע' עלי:

רבותי חברי הכנסת, אני מבקש את תשומת לבכם. היות שהנושא הוא רציני ובוודאי יש שאלות רבות שיכולות להישאל כאן, אני אסכים לאפשר לחברי כנסת אחדים לשאול את חבר הכנסת שמאי שאלות, כתנאי שיהיה כאן שקט. חבר כנסת שיקרא קריאות כיניים, לא אתן לו את רשות השאלה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שמעתי את קריאתו של חבר הכנסת אורון, ולדעתי הוא צודק, שאני צריך לשתף בוועדה גם את חבר הכנסת אלי דיין — — —

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

ועדת הכלכלה לא היתה טובה?

רענן כהן (המערך):

איזו בשורה חדשה תביאו?

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני לא אתן לך לשאול. חבר הכנסת רענן כהן, אני לא אתן לך לשאול. גם לחבר הכנסת אלי דיין לא אתן. מי שהפריע, לא יקבל.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני חוזר ואומר, שאני מקבל את ההצעה של חבר הכנסת אורון, ואני חושב שאכן גם חבר הכנסת אלי דיין וגם חבר הכנסת רן כהן — אני אפנה לראש הממשלה ואודיע לו, כפי שאני גם מאמין, שהם צריכים להצטרף לוועדה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

איזו ועדה? זה לא רציני.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יעקב שמאי (הליכוד):

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אם נושא המשכנתאות כאמת יקר לך, כפי שאני מאמין ובטוח, אני רוצה שתבין דבר אחד, הכנסת תמיד עומדת מעל לכל דבר אחר. אמרתי לראש הממשלה, וזאת לא רציתי לומר קודם — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

לפני שבוע הכנסת החליטה, היום אתה משנה את הדעה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אני אומר לך כעת, לפני שבוע התנגד ראש הממשלה להעביר את הצעת החוק הזה. היום ראש הממשלה אמר לי, שצריך לשפר בצורה משמעותית את נושא המשכנתאות. בין הרצון שלי לבין הרצון של ראש הממשלה עבר שבוע ימים, ובשבוע הזה שכנענו גם את הממשלה, כמו שהעם שכנע אותה, כמו שאתה חושב שצריך לעשות, וכך אני אכן אעשה. לכן אמרתי לראש הממשלה, שאני אהיה מוכן לקחת על עצמי, אדוני היושב-ראש, את ראשות הוועדה הזו בתנאי אחד: שבתוך שלושה שבועות נגיע לכנסת ונביא הצעה לאישור הכנסת. לא נאפשר שלא להעביר אותה. ואם — אני אומר את זה מעל במה זו — אם בתוך שלושה שבועות לא אביא את זה בפני הכנסת, כל נושא שתצטרכו בעניין המשכנתאות, נעשה אותו ביחד למען ציבור המשתכנים.

אני אומר עוד פעם אחת: הצעה שכל הממשלה וכל

הכנסת תומכות בה טובה מהצעה שאולי אפשר להפיל אותה ולהרוס אותה. למען המשתכנים, למען הזוגות הצעירים, למען אלה החוקקים לסיוע, הכנסת חייבת להתאחד ולקבל את ההצעה. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שמאי, אתה מוכן שישאלו אותך שאלות מספר?

יעקב שמאי (הליכוד):

בהחלט.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחריו — חבר הכנסת שלמה הלל, בבקשה, שאלה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, שר האוצר עמד פה במשך שעה שלמה ותיאר את כל מהלך הייסורים עד שעבר החוק בכנסת.

יהושע מצא (הליכוד):

— — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

שר האוצר אמר, שהוועדה שהוא מינה עומדת לסיים את עבודתה כבר מחר. אני לא יודע מה ראש הממשלה עובד עלינו

חבר הכנסת בריזהר, בבקשה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני מבקש לדעת, איפה היו הוועדות האלה וההבטחות האלה לפני שבוע? מדוע ראש הממשלה עצמו צריך היום שליח ושרף שיבוא להביא לנו את הבשורה, ולא אומר לנו את זה מעל דוכן הכנסת?

אני מבקש לשאול את חבר הכנסת שמאי, האם העובדה ש-300 חברי מרכז הליכוד לא יושבים היום ביציע יש לה איזה חלק בשינוי העמדה שלו פתאום?

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. חבר הכנסת יהושע מצא, אחריו — חבר הכנסת ראובן ריבלין.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מצטער, אם מותר לי, על השאלה הקנטרנית של חבר הכנסת בריזהר. מגיע יישר-כוח לחבר הכנסת יעקב שמאי על העלאת הנושא על סדר-היום, שאלה כואבת וכאובה — — —

אליהו בן-מנחם (המערך):

לא עלי-דור, עלי-די קבוצה של חברי כנסת.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש פה בריונות, ואולי תכניס פה סדר, אם מותר לי.

היו"ר ע' עלי:

אני קראתי את חבר הכנסת אלי בן-מנחם לסדר פעם ראשונה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אני משאל את השאלה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ביטון, זה רעיון טוב, אבל אתה לא בן יחיד.

יהושע מצא (הליכוד):

ראשית כול, מגיע לחבר הכנסת שמאי יישר-כוח על עצם העלאת הנושא. שנית, לא הוקמה, גברתי יושבת-ראש ועדת הכלכלה וחבר הכנסת שלמה הלל, שום ועדה חדשה. יש פה אי-הבנה מסוימת. לא הבינתם. לא הוקמה שום ועדה חדשה.

ראש הממשלה הודיע, כי לוועדת השרים שעובדת, יצורף לצורך מעקב, הכנה ודרכון הנושא הזה גוף של חברי כנסת, בראשות חבר הכנסת יעקב שמאי.

יעקב צור (המערך):

איזו שיטת עבודה היא זאת?

יהושע מצא (הליכוד):

בנושא הזה, אין ספק שתצא מכך ברכה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איזו ברכה?

יהושע מצא (הליכוד):

שאנחנו, בראשות חבר הכנסת שמאי, נקדם את נושא המשכנתאות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתם לוקחים את כל הבמה, אתם לא נותנים לאחרים לדבר. השר דיבר שלוש-רבעי שעה, חבר הכנסת יעקב שמאי — חצי שעה. אתם לוקחים את כל הבמה, תיקחו את כל

עכשיו בעיניים, כאמצעותך, אדוני חבר הכנסת שמאי, והוא אומר לך שחלף עכשיו למנות ועדה, כשיש ועדה שגומרת מחיר את עבודתה. על מי עובדים ואין עובדים עלינו בעיניים? איזו ועדה?

היו"ר ע' עלי:

רבותי, כך זה לא יכול להיות. אם יש לכם שאלות, בבקשה, אבל לא כך. חבר הכנסת שלמה הלל, ואחריו — חבר הכנסת שלמה דיין.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, אין ועדות בכנסת? הם יקימו ועדות אחרות? בוש! וחרפה.

שלמה הלל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני אציג את הדברים בצורה של שאלה לחבר הכנסת שמאי: אם הוא מוכן לשקול את הדברים שהוא אמר כאן. לפי דעתי, נעשה כאן דבר בעל חומרה קונסטיטוציונית קשה ביותר לכנסת. כבר היינו עדים לכך שמרוקנים את הכנסת מתוכן, אבל זו פעם ראשונה בחיים הפרלמנטריים שנעשה ניסיון לעקוף ועדה קונסטיטוציונית שקיימת לפי חוק של הכנסת. אם חבר הכנסת שמאי מקבל על עצמו לזלזל, לעקוף ועדה שקיימת ולומר — — —

יהושע מצא (הליכוד):

שני חברי כנסת ילדו את הוועדה.

שלמה הלל (המערך):

תסלח לי, לא יכולים לצרף שום שניים, כי פה מדובר בוועדה שנבחרה כאן בכנסת, וההצעה היא לזלזל בוועדה הזאת, להחליף אותה. במקום שבכנסת תשב ותקבע ועדה של הכנסת, רוצים שוועדה קואליציונית, עם כל הכבוד, היא שתקבע, והיא זו שתרוקן למעשה את הכנסת מכל תוכן.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שלמה הלל, השאלה שלך ברורה.

חבר הכנסת שלמה דיין, בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת שמאי, אני לא רוצה לחזור על שאלתו של חבר הכנסת צ'רלי ביטון, כי זו באמת שאלה עניינית, לאחר שהשר הודיע שיש ועדה בין-משרדית, שמחר תסיק את המסקנות ויגישו אותן.

לכן אני לא רואה כל סיבה להקים ועדה אחרת, מאחר שיש לנו ועדה בכנסת ויושבת-ראש הוועדה ביקשה — ואתה אישרת זאת — ממשרד האוצר לבוא ולהתדיין יחד באותה ועדה. מדוע לא ישב משרד האוצר עם הוועדה ויסכמו את מה שצריכים לסכם?

היו"ר ע' עלי:

תודה. חבר הכנסת מיכאל בריזהר, אחריו — חבר הכנסת יהושע מצא, אחריו — חבר הכנסת ראובן ריבלין, והוא אחרון.

אליהו בן-מנחם (המערך):

הזמן שלו כבר עבר. למה אתה נותן לו לעמוד כל כך הרבה זמן?

היו"ר ע' עלי:

תסלח לי, חבר הכנסת בן-מנחם, תסלח לי רגע. שאלת שאלה, אתה רוצה תשובה? ביקשתם לשאול שאלות בנושא סוער כזה. במקום שתהיה המולה במליאה נתתי לכם לשאול שאלות. ביקשתם ונעניתי לבקשתכם, מה לכם כי תלינו?

עם כל הכבוד לראש ממשלה ולשרים שרוצים למצוא פתרון. הכנסת היא הריבון. הכנסת החליטה החלטה. אי אפשר לתת יד לביזיון הזה שהממשלה, הגוף המבצע, לא מבצעת החלטות כנסת שהתקבלו ברוב. לכל היותר, אם יש לכנסת קשיים, תבוא לוועדה שהכינה את החוק או תבוא למליאת הכנסת. אבל לא יעלה על הדעת מה שכאן מוצע. זה פשוט זלוול ועקיפת הכנסת.

היו"ר ע' עלי:

רבתי, אחרון הדוברים הוא חבר הכנסת רן כהן, ובזה נסיים. אני מבקש את סליחת כל מי שאיני יכול לאפשר להם לדבר. אי אפשר להפוך את ההיוון הזה לדיון כולל.

שושנה ארבל-אלמזולני (המערך):
זה לא הוגן. עכשיו זה כבר לא חשוב.

היו"ר ע' עלי:

למה לא חשוב? מה, הכנסת נסגרה?

שושנה ארבל-אלמזולני (המערך):
זה לא בסדר, אתה צריך לתת גם לאחרים להתבטא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, מאחר שאני שם לב שאין לי שום סיכוי להגיע לרשות הדיבור בתורי, ומאחר שהלאמתם גם את הבמה וגם את הוועדות, אין לי דרך אלא במסגרת שאלה לומר מה שיש לי לומר.

אני חייב להגיד לך, ידידי חבר הכנסת יעקב שמאי, שהלכתי אתך דרך ארוכה מאוד. אני חושב שנהגת באומץ לב, בגבוהות-לב, בעקשנות, בנכונות לעמוד מול עוצמה די דורסנית. לחמת כארי ונפלת כזוּב, זה מה שקרה.

ראש הממשלה, נכון להיום, לא רק מעך את הצבעתך. לדאבוני הרב, ידידי חבר הכנסת שמאי, הוא מעך את זקיפות הקומה שלך, ואומר לך למה. משום שאין הצעה יותר רמאית, אין הצעה יותר אנטי-דמוקרטית, אין הצעה יותר מתנשאת, אין הצעה שיש בה מידת ביזיון גדולה יותר לעבודת החקיקה שלך, של חבר הכנסת אלי דיין, שלי, של הוועדה בראשות חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזולני, חברים מכל גוני הקשת בכית הזה, שהתמודדו עם בעיה כואבת. פתאם אתה מאמין למה שאומר ראש הממשלה.

יהושע מצא (הליכוד):

מה השאלה? יש פה שאלה או נאום?

היו"ר ע' עלי:

רבתי, היות שחבר הכנסת רן כהן הוא אחד היוזמים של החוק, תנו לו לדבר כמה דקות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ידידי חבר הכנסת יעקב שמאי, הלא אתה שם לב לשקר על פניו. מה שצריך היום ראש הממשלה הוא דבר אחד, שאתה ואותם חברים בליכוד, שהיו אמיצי לב והצביעו בעד החוק, היום יפילו אותו, ולשם הפלת החוק היום הוא ימכור לך כל לוקש שהוא ירצה, ואתה תבלע.

אני רוצה להראות לך שני דברים, ברשותך. שים לב, עלה כאן היום השר מודעי ואמר, שוועדה בין-משרדית עובדת מאז ינואר 1991.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רן כהן, זה חלק מהנאום שלך.

המדינה. אין ועדות בכנסת. יקמו בליכוד ועדה לענייני חוץ וביטחון, שהיא תנהל את ענייני החוץ והביטחון; ועדת הליכוד והקואליציה, שתעסוק בענייני עבודה ורווחה. תבטלו את הכנסת. ועוד תהיה ועדה של הקואליציה, שבראשה יעמוד חבר הכנסת יהושע מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

איפה שאתה — — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת ריבלין, בבקשה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת שמאי, אני נמנית עם חברי הליכוד שהצביעו בשבוע שעבר בעד החוק הזה, ועדיין אני עומד מאחורי חוק שייתן פתרון לאותה מצוקה שוועדת הכלכלה דנה בה, והיא שהביאה לידי חקיקה. מפני שהממשלה היתה אפתית בנושא החקיקה.

יש חשש כבד מאוד שהממשלה לא תבצע את החוק, שלפי טענתה הוא אינו ישים.

יעקב צור (המערך):

איך הממשלה יכולה שלא לבצע את החוק?

שושנה ארבל-אלמזולני (המערך):

יגישו נגדה בג"ץ.

ראובן ריבלין (הליכוד):

חשמע מה שאני אומר לך.

בישיבת סיעת הליכוד קיבלנו הודעה, שבה נאמר לנו כי בתוך מספר מצומצם של שבועות, לא רוצה לומר שבועיים, תובא בפני סיעתנו הצעה ממשלתית מקפת, הנותנת פתרון לכל אותן בעיות שניתן לתת להן פתרון, בעיקר לשכבות חלשות שחברי הכנסת אלי כן-מנחם ורן כהן, יחד עם חבר הכנסת יעקב שמאי, מבקשים להגן עליהן.

חבר הכנסת דיין, חבר הכנסת רן כהן, ההצעה הזאת היא לטובת העניין. אני לא מתרגש משום לובי כאשר אני מאמין כמה שאני עושה, כמו רבים מחברי בבית הזה. אני מבקש להבהיר, שכוונתו לאפשר תיקונים של כל העיוותים, גם לגבי העבר. ראש הממשלה התייחס לזה בסיעת הליכוד.

אני מבקש לשאול את חבר הכנסת שמאי: האם איןך חושב, שמן הראוי כי פשוט נסביר לבית, שאנחנו, כחברי הקואליציה, נותנים בהחלט אפשרות לממשלה לבצע אותו דבר שלצערו הרב, כחברי קואליציה, היא לא עשתה ולא טיפלה בו עד כה?

היו"ר ע' עלי:

חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

אליהו כן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, זה לא מתאים לך. חבר הכנסת שמאי עומד חצי שעה על הבמה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זו ממש הפקרות מה שאתם עושים כאן.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, אני רוצה להצטרף לדבריו של חבר הכנסת הלל. אנחנו לא עוסקים בנושא חדש, אנחנו עוסקים בנושא שכבר חודשים ארוכים מסעיר את כל הציבור בישראל, מחפשים לו פתרונות, ועדה מכובדת של הכנסת יושבת, דנה ומבררת. מזמינה את הממשלה לתת הצעות.

היצרים שלנו סיפקנו, את צרכינו אנחנו, חברי הכנסת, עשינו, והעם יחכה ולא ייוושע. לעומת זאת, כתוצאה מהחוק הזה וכתוצאה מהלחץ של 300 חברי המרכז — נכון, זה השפיע גם על הממשלה.

ולכם השואלים, ולחבר הכנסת צ'רלי ביטון, כששר האוצר אומר היום שהוועדה גמרה את דיוניה, הוועדה תשכח עם ועדת שרים שמינה ראש הממשלה, ואני אצרך את חברי הכנסת רן כהן ואלי דיין, אני מאמין שהוועדה גם כן תשנה משמעותית את ההצעות של הממשלה. אם נעשה את זה, אם נביא את ההצעה הזו והכנסת תאשר אותה, כולכם תצטרכו לומר: כולנו שותפים למען הסיוע לזוגות הצעירים, כדי שכל זוג צעיר יוכל לקבל משכנתה שיש באפשרותו להחזירה ויוכל להתגורר בבית יציב, בתנאי מחיה יציבים, בתנאי חוזר יציבים. אם לא, תמיד אנחנו קיימים בכנסת לשנות ולשפר, כמו שהפעם זה בא ויבוא לידי ביטוי.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה. רבותי חברי הכנסת, כדי שהצדק ייראה וייעשה, את הדקות שלי העברתי לחבר הכנסת יעקב שמאי. אני צריך לנאום עשר דקות. דקות אלה הוקצו לחבר הכנסת יעקב שמאי, כך שהוא עמד במסגרת הזמן שלו.

אני רוצה לומר עוד דבר אחד. היות שהיו כאן שאלות ופתקים, לא כל יום קורה שעל סדר־היום עומד סעיף כזה ושינוי חוק כזה. בהחלט נפל דבר בעניין זה בכנסת. ראיתי את ההתרגשות הגדולה ואת ההמולה שזה יכול לעורר. חשבתי שבראי יותר וטוב יותר לנהל דיון מאורגן ומסודר באמצעות שאלות של חברי כנסת. לא יכולתי להיענות לכולם ואני מבקש את סליחת אלה שלא נענית להם. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, חברות וחברי הכנסת, מה שנפל היום כמיליאת הכנסת הוא עניין כפול. בצהריים מיהרו חברי כנסת מהקואליציה לוועדת הכספים, פשוט כדי לגרוף, הייתי אומר כדי לשרוד, מן הקופה הציבורית, ללא כל מועקה מצפונית, מיליוני שקלים עבור מימון המפלגות, כאשר אין לכך כיסוי תקציבי. אין תקציב. הם עשו זאת תוך ידיעה שזה בניגוד לחוק. זה היה בצהריים.

בשעה זו באים אותם חברי הכנסת ומטיפים להקפאת חוק המשכנתאות. בטענה שאין לו כיסוי תקציבי, וייתכן שבסוף היום הזה אף יצביעו בעד זה. בצהריים הממשלה והקואליציה ידעו לצפצף על הטענה הזאת ולהעביר מיליוני שקלים לגזברי המפלגות ולמנהלי המפלגות שניהלו אותן באופן כושל.

שושנה ארבל-אלמזלינו (המערך):
לזה יש תקציב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אותם אנשים באים עכשיו לומר לנו, שעבור עשרות ומאות אלפי בתי־אב בארץ אראל אומה אין אותם מיליונים, מאותו כסף ציבורי. אין כסף כדי לסייע להם.

במשך היום חשבתי לעצמי: מה חושב חבר כנסת שעושה מעשה כזה בצהריים לטובת הגזבר של המפלגה שלו — ומעשה מתועב כל כך בערב כלפי ציבור הבוחרים שלו? בסופו של דבר הגעתי להכרה, שלא מעניין אותי בכלל מה הוא חושב. אותי מעניין מה חושב האזרח, שבחר חברי כנסת שיכולים לעשות מעשים חסרי־כאלה באותו יום ממש, מעשים שסיומם נבלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה לא חלק מהנאום. אני רק רוצה לשכנע את חבר הכנסת יעקב שמאי לפני שהוא יורד מהדוכן, שאם הוא מקבל את ההצעה הזאת הוא משתף פעולה עם מי שרוצח את החוק הזה.

ידידי חבר הכנסת שמאי, אמר כאן השר מודעי, שיש ועדה בין־משרדית שעובדת וכבר נפגשה שש פעמים. ראש הממשלה, שהבטיח לך מה שהבטיח, אמר שלשום שהוא מקים ועדה בין־משרדית. מה האמת ומה השקר? הלא באחד משני המקרים משקרת אותה ממשלה עצמה.

אתן לך דוגמה שנייה, כדי שתראה שבשני המקרים משקרים. כאשר החליטה הממשלה מה שהחליטה שלשום, להפיל היום את החוק הזה בכנסת, היא לא החליטה מה שהוא הבטיח לך היום. היא לא החליטה לכוא בכורים עם ועדת הכנסת, המטפלת בעניין.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש מאוד שתסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני ממש מסיים.

אגיד לך יותר מזה. היא אפילו לא החליטה את ההחלטה כאשר לפנייה היה מונח נייר של תחשיב על עלות החוק. היא החליטה להרוג את החוק הזה כי היא נגדה. ואתה היום מאמין שמישהו ייתן לנו, עם חבר הכנסת אלי דיין ואתי, ובלי חבר הכנסת אלי דיין ובלעדי, איזו ועדה צדדית כזאת? אם הממשלה היתה רוצה, חבר הכנסת שמאי, לשנות את החוק, בידיה לבוא ולשנות את החוק בתוך שבוע, בהצעת חוק שלה. זו תרמית, ואני שואל אותך: למה אתה מאמין לתרמית הזאת?

ראובן ריבלין (הליכוד):

תהיה הצעת חוק.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת שמאי, בבקשה להשיב בקצרה.

אליהו בן־מנחם (המערך):

הוא כבר 40 דקות על הדוכן.

היו"ר ע' עלי:

קודם כול, זה לא 40 דקות. דבר שני, אתם לא יכולים לבקש לשאול שאלות. אני נענה לפניית שלכם ומאפשר לכם לשאול שאלות, אחר־כך אתם באים אלי בטענות. תחליטו מה אתם רוצים.

בבקשה, חבר הכנסת שמאי.

יעקב שמאי (הליכוד):

תודה ליושב־ראש, שאפשר לחברי הכנסת לשאול שאלות. אני רוצה לומר תודה לשואלים שאכן שאלו את השאלות, מכיוון שבכל זאת נפל דבר. נכון, נפל דבר.

עד לפני שבוע ימים הממשלה היתה אטומה, ולא היתה מוכנה ללכת אפילו סנטימטר אחד לכיוון הצעת החוק הזאת. הזכרתי מעל הבמה הזו את הנושא שעלה בוועדה, את הבקשות של יושב־ראש הוועדה, את הבקשות שלנו. ואתם, רבותי חברי הכנסת, שיודעים שהכנסת היא ריבון, שהיא עומדת מעל כל דבר אחר, האם אינכם מבינים שאם הקואליציה תרצה להתארגן ולהפיל את ההצעה הזאת — והיום לא נאשר את ההקפאה — ושני נציגים מהאופוזיציה תומכים בקואליציה, מה נעשה? אנחנו נעשה דבר נוראי. הדבר הנוראי הוא שאנחנו תולים תקוות ולא נוכל לתת פתרונות אמיתיים, אבל נאמר: את

הושלמה עלידי הכנסת. אבל מה שמציעה הממשלה אינו קבורה רשמית, אלא קבורה בפועל של החוק. אנחנו דנים היום בשאלה, אם החוק יישאר כאות מתה בספר החוקים, או שהשר יהיה חייב, על-פי החוק, להתקין תקנות ולהפעיל את החוק. מה שהממשלה החליטה ומה שהיא מבקשת מהכנסת לעשות זה להקפיא את החוק על-מנת שלא יתקינו תקנות ולא יפעילו אותו. זה מה שקורה היום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת רן כהן, האם אתה מסכים שהוא ישאל שאלה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מכין, שאם עד סוף שנת התקציב הממשלה איננה מציעה הצעת חוק לביטול החוק הזה, החוק נכנס לחוקה, ואם היא לא תשלים תקנות, יכולים לעתור לבג"ץ ולחייב אותה להתקין תקנות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת יאיר צבן, אתה צודק, אלא שבדקנו את העניין. מסתבר שבשנה הבאה החוק יהיה באמת בחוקה, ואז יקרה אחד משניים: או שהממשלה תביא הצעה דומה למה שהיא מביאה היום, להקפא עוד לשנה — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא. חוק יסודות התקציב חל רק על חוק שנתקבל באותה שנה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

דרוש חוק חדש, שיעבור בשלוש קריאות, גם כדי לבטל את החוק וגם — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תמיד עומדת בפני הממשלה אפשרות להביא הצעת חוק שתשנה אותו או תבטל אותו.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

נכון. אבל זה לא מה שהיא עושה עכשיו.

היו"ר ע' עלי:

בתור מה אתם שואלים אותו? הוא עדיין לא שר האוצר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

שאלו כאן את חבר הכנסת שמאי שאלות, מותר לשאול גם את חבר הכנסת כהן.

היו"ר ע' עלי:

אני הרי מאפשר זאת לכם.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אני רוצה שאתה, אדוני היושב-ראש, תחייב גם את חבר הכנסת שמאי לשאול אותי שאלה.

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני שמח שאתה שואל שאלות. אם הנואם מסכים, אין לי שום קושי לאפשר זאת לך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בהחלט.

מסתבר שכל הפליאות שלי היו ילדותיות. מול המוח הפורה, החושב והנוכל של ראש הממשלה, אני פשוט ילד קטן. במשך שלוש שנים מתנהלת מערכה, כפי שציין שר האוצר, לתיקון מצב המשכנתאות. זוגות נזרקו לרחוב, אנשים מכרו את בתיהם ונשארו חייבים יותר מן המשכנתה שהם לקחו. אנשים שילמו את כל משכורתם כדי להחזיר את המשכנתה לבנק. לא ראיתי את ראש הממשלה כל כך מתנועע, כל כך מודרז להסדיר בעיה של משפחה כזאת בארץ הזאת. אך מיום רביעי שעבר עד היום הזה לראש הממשלה אין מנוחה, אין לו שקט. כל כולו חרדה לגורל המשכנתאות, והיום הזה הוא מקדיש את כל כולו לרמיסת כבודם האחרון של חברי הכנסת מן הקואליציה.

אדוני היושב-ראש, בישיבה שבה נתקבל החוק ישבו כאן כמה מאות חברים ממרכז הליכוד. היו אנשים שגינו את התופעה הזאת כלחץ בלתי כשר על ההחלטה החופשית של חברי הכנסת. מה שעשה היום ראש הממשלה זה מערכת כבודם האחרון של חברי הכנסת. משום שאם 300 אנשים מתוך 3,000 איימו עליהם לגבי השביעיות, ראש הממשלה בעצמו איים מי יהיה ומי לא יהיה ברישימה הבאה של הליכוד.

אני אומר בפעם השנייה: צר לי, ממש צר לי. אני מודה שאני כואב את המפולת של יידי, חבר הכנסת יעקב שמאי. הוא נפל תחת השרשראות הדורסניות שראש הממשלה הפעיל היום.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם, שמבחינת הליכי חקיקה מה שקרה עוד יילמד בבתי-הספר. מאז נתקבל החוק בקריאה טרומית לפני 11 חודשים, הופיע רק פעם אחת שר במהלך החקיקה החשובה, הגורפת והדרסטי, ואמר שהיא הורסת את המשק, מגבירה את האינפלציה ומעלה את מחירי הדירות. לפני 11 חודשים, פעם אחת, הופיע השר שרון מעל הבמה הזאת והבטיח, שכדי שאנחנו בעצמנו — אלי דיין ואנוכי, וחודש לאחר מכן גם חבר הכנסת שמאי — כדי שאנחנו בעצמנו נוותר מרצוננו על החוק, בתוך פרק זמן קצר תביא הממשלה תקנות נוחות יותר, תקנות שאפשר לעמוד בהן.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אבקש לשאול שאלה.

היו"ר ע' עלי:

אם הנואם מסכים, בבקשה.

משה שחל (המערך):

דבר אחד לא ברור לי, דבר שעד עכשיו לא נתקלתי בו. החוק שנתקבל הוא חוק שנמצא בספר החוקים. כדי לבטל אותו יש רק דרך אחת — להביא לכנסת חוק המבטל את החקיקה שהיתה.

יהודה פרח (הליכוד):

החוק עוד לא פורסם.

משה שחל (המערך):

אין זה משנה. העניין של הפרסום הוא שאלה של פרוצדורה. זה עניין של זמן. לא ברור לי מה בכלל עושים מציעי החוק. אתם יצאתם מהתמונה מרגע שהחוק נתקבל בקריאה ראשונה. החוק כבר לא שלכם. לכן, הפנייה הזאת לא רק מוזרה, אלא אין לה כל תוקף משפטי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת שחל, אכן אתה צודק. החוק הוא לא החוק שלנו, הוא חוק של הכנסת מן הרגע שמלאכת החקיקה

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
על זה התירע שר האוצר הקודם, יגאל הורביץ.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אביא לך דוגמה שנייה, אדוני סגן השר. כל שנה אתם מעבירים כ-2 מיליארדי שקל, קצת יותר ואולי קצת פחות, לביטוח הלאומי במקום המעסיקים, כלי להוסיף מקום עבודה אחד. זה כסף שמזורם למשק, וזה לא מוסיף דירה אחת, תאמין לי. התזרים האדיר הזה גורם לכל אותן תוצאות שאתם מונים כאן. ואין אלה 160 מיליון שקל כדי לשקם בהם עשרות אלפי זוגות. אלה 2 מיליארדי שקל מדי שנה, ו-1.5 מיליארד שקל להתחלופות, ו-300 מיליון שקל לייחודיים, והיום ממש, מיליונים למימון המפלגות.

אתה יודע מה? הנה עוד אבסורד. לפני כמה ימים החליטו המשרד שלך והממשלה לבטל מס שבח על מכירת דירות. רק המאון העליון ייהנה מזה, הכי עשירים שבמדינה. האם חישבתם ומצאתם כמה זה עולה לקופת המדינה, האם הראיתם זאת, הזעקתם? — לא. כי כאשר מעבירים כסף לעשירים, אצילו העיתונאים הכלכליים הכי מבריקים נאלצים פתאום דום ושוכחים לשאול שאלות.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, שההלוואות האלה הן לא מהתקציב, אלא מהבנקים, והעלות איננה כאותם סכומים אסטרונומיים שבהם נקבו. זה שקר גס, שיעדו להשיג את התוצאה שהשיג היום שמיר אצל שמאי: ביטול החוק.

לסיום, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר עוד משפט אחד. הצביעות הכי גדולה שאני ראיתי במהלך הימים האחרונים זו הצדקנות סביב עליית מחירי הדירות שתיגרס כתוצאה מהחוק הזה, והרחמנות שמגלים מודעי ושמייר כלפי הזוגות הצעירים, שהם יהיו אלה שייענשו. והרחמנות באה מצד אלה שישבו בחדרים אטומים שלוש שנים שבהן החוק הזה ישנו, ובמשך 11 חודשים של חקיקה.

הרב עזרן, תזכור מה שאני אומר לך. מחירי הדירות לא יעלו, כיוון שאם בתוך שנה, עד מרס 1992, באמת ישלימו בניית 70,000 — 80,000 יחידות דיוור, כאשר כוח הקנייה הנוכחי הוא 30,000 — 35,000, אתם תצטרכו לרכוש 40,000 — 50,000 יחידות דיוור בכסף מלא מתקציב המדינה. ועוד אסון יקרה: מחירי הדירות ייפלו, מי שהולך לרכוש היום דירה ב-80,000 דולר, כעבור שנה ימשיך לשלם משכנתה על 80,000 דולר כאשר ברשותו דירה השווה 40,000 דולר. ותחזור על הסיוע הזה פעם נוספת, כמו שעשיתם אחרי שנת 1985. העונש שלנו זו הממשלה הזאת. תודה רבה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת רן כהן. חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת יהודה פריד.

רבותי, עם הנואמים הקודמים, שהיו מציעי החוק, הייתי קצת סובלני וסבלני ואפשרתי להם לדבר יותר, מפני שאני מבין שהנושא מכאיב להם מאוד. לחבר הכנסת יעקב שמאי, כפי שאמרתי בתחילת הדברים, העברתי את הדקות שהוקצו לי כנואם.

אני מבקש מהנואמים הבאים להקפיד על לוח הזמנים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לכי עם מגישי ההצעה, והרבה תמיהות לי על הממשלה על דרך טיפולה בעניין הזה.

אני רוצה לספר לכם, חברי הכנסת, שאילו נכח שר האוצר פעם אחת בישיבות שהתקיימו, הוא היה שומע, למשל, על ההיקפים הצפויים. אבל מה שהפיץ האוצר מאז יום ראשון, מאז החקיקה שהיתה ביום רביעי שעבר, היו דברי שקר גס, ללא כל תחשיב ממש. לדעתי, גם את מה שהשר מודעי שלף כאן היום מעל הדוכן הזה איש לא ראה קודם לכן. זה תפור על הברך, זה מצוץ לצורך הדיון, אני אומר לכם זאת באחריות. זה לא הוגש למשרד הבינוי והשיכון, שהוא המבצע של הדבר, זה לא תועבר לידעית. הבנקים למשכנתאות, שהם המפעילים, זו הונאת הציבור, זו הונאת הכנסת בריש גלי, ואין דבר נאלח יותר מהדבר הזה.

מיכאל בריזהר (המערך):

יש, — — —

היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת בריזהר, אתה רוצה לשאול שאלה?

מיכאל בריזהר (המערך):

לא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אביא לכם דוגמה. כאשר דובר בוועדה על מקורות המימון, לא דובר כלל על הגדלת נפח המימון מתקציב המדינה. בכל הישיבות עם הבנקאים דובר על כך שהבנקים למשכנתאות ייתנו את המימון הנוסף, שיהיה בשיעור של 2.6 מיליארדי ש"ח, כפי שאומר השר מודעי, או בסכום אחר. הממשלה תצטרך לספוג בתקציבה את עלות ההבדל בריבית בין המצב הקודם לבין מצב החדש. ומה היא העלות?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

ומה עם ההצמדה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רמת האינפלציה הנוכחית היא 20% — — —

היו"ר ע' עלי:

סליחה, אולי תאפשר גם לסגן השר עזרן לשאול שאלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הוא שאל, ואני עונה.

עד 1979, הרב עזרן, לא היתה כלל הצמדה. היתה הצמדה אפס. מ-1979 עד 1985 והלאה עברו לקיצוניות ההפוכה: 100% הצמדה. ולא זו בלבד, אלא הוסיפו ריבית: ולא זו בלבד, אלא הוסיפו אינפלציה, כדי שהקטסטרופה תהיה מושלמת.

אנחנו הצענו, בכל הענווה, להוריד את ההצמדה מ-100% ל-80%. גם אם יתקבל מה שאמר כאן השר, ואני אומר לך שזה שקר, אבל נניח שזה יקרה ונפח ההלוואות יגיע ל-4 מיליארדים, ברמת האינפלציה הנוכחית של 20%, העלות היא 4% כמה זה בכסף? — 160 מיליון שקל.

הרב עזרן, אני רוצה לספר לך, שכאשר שילמה מדינת ישראל 17 מיליארד שקל למניות הבנקים, מ-90% מהכסף הזה נהנו 2% הכי עשירים במדינת ישראל. התזרים למשק היה אדיר. איפה היה אז שר האוצר הנוכחי כדי להגיד שזה פשע כלפי הכלכלה, שזה יעלה את מחירי הדירות? כשיש הרבה כסף יש באמת ביקושים גדולים. ואיפה הוא היה כדי להגיד שזה יגביר את האינפלציה, שהרי מדובר ב-17 מיליארד שקל?

כאשר 2% של העשירים ביותר במדינה מקבלים הון עתק מקופת המדינה, אין אינפלציה, אין עליית מחירים — — —

אבל הממשלה — ויתקנו אותי חברי הכנסת הוותיקים פה בבית — יכולה בנושא התקציב לבקש העברה מועדית הכספים, או לא לבקש העברה מועדית הכספים; יכולה לבוא ולטעון שחוק זה סותר סעיף בחוק יסודות התקציב, כפי שהיא עושה את זה היום, ועל כן אין לה כסף. יבואו חברי כנסת ויעתרו לבג"ץ.

אינני סומך על כך שההקפאה היא רק לשנה אחת. יש היום פטנט חדש שנקרא: חוק ההסדרים. זה חוק שעובר בשלוש קריאות. חוק ההסדרים סוכל את כל החוקים שאי אפשר לקיים; למשל, חוק חברתי כמו חוק חינוך מיוחד, ששנה אחר שנה נדחה ביצועו באופן חוקי על-ידי שלוש קריאות של חוק ההסדרים. על כן, מה לנו כי נצביע היום נגד הצעתו של שר האוצר, אם בין כך ובין כך, ללא שיתוף הממשלה וללא רצון הממשלה לא נוכל לבצע את החוק הזה?

לסיום, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בלית ברירה — אני אומר זאת בפירוש — אנחנו נצביע עם הצעת שר האוצר —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
לא.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

— מתוך תקווה שאולי הסערה שהתעוררה כאן —

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אכזבה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

— תביא לידי כך שהממשלה תבוא ותציע הצעה. אני הסברתי, אני חושב שלא שיתוף הממשלה החוק הזה כך או כך לא יקום. תודה רבה.

היור"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת יצחק לוי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריה גמליאל, ואחריו — לחבר הכנסת יהודה פרח.

אריה גמליאל (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כאיש שדרות הרואה עצמו מייצג את האוכלוסייה החלשה, תושבי עיירות הפיתוח, אנשי העשירונים התחתונים, כמייצג מפלגה שתומכיה הם אנשים שבקושי מתמודדים עם צורכי היומ-יום, אני מודיע שאראה את עצמי פועל בניגוד למצפוני, בניגוד לשולחי ובניגוד לאנשים שעמם אני בא במגע רצוף אם אתמוך בבקשת הממשלה.

הלוא מדובר בנושא שהוא בגדר של פיקוח נפש. כמה אנשים נכנסו לדיכאון והגיעו למעשי ייאוש בגין חובות לבנקים השונים כתנאים הקשים ובלחץ החברתי שמחייבים לקיחת משכנתה, גם כאשר ברור מראש שאי-אפשר בשום אופן לעמוד בנטל התשלום? על אחת כמה וכמה לגבי הלוואות שהן צמודות כמלואן, המהוות גזירה שאין הציבור יכול לעמוד בה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תמה מאוד על הממשלה. מדוע לא קיבלה את עמדת שר השיכון והבינוי בעניין זה, אשר הוא מופקד עליו. לפי מה שהתפרסם בעיתונות אמר השר, כי לדעתו "אין צורך לבטל את החוק, ואפשר לנטרל את רוב הבעיות שבו באמצעות תקנות מגבילות".

לעצם החוק, החוק בא לחקן עול גדול שנעשה למאות זוגות צעירים, שהתמטט כלכלית בעקבות ההצמדה המלאה,

באופן כללי, הממשלה אינה מטפלת בבעיות חברתיות. אין שום תוכנית רצינית לשום בעיה חברתית המציקה היום לציבור. לא נושא החקלאים, לא נושא המשכנתאות, לא נושא הסמים, אדוני היושב-ראש, לא נושא מצוקת הילדים, לא נושא האבטלה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
האלימות בחברה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
נכון מאוד, האלימות בחברה.

אינני מכין מה רוצה הממשלה. האם הממשלה רוצה שהכנסת תשב בחיבוק ידיים ולא תטפל בשום נושא, ובכל פעם שאחד מחברי הכנסת מציע הצעה באחד הנושאים החברתיים שאינם מטופלים, מייד נזעקות הממשלה והקואליציה לבוא ולהגיד: הורידו את הנושא מסדר-היום? הממשלה רוצה שגורמי נושאים מסדר-היום? — בבקשה, הביאו פתרונות, הביאו התייחסויות. אין שום התייחסות לשום עניין.

לא ייתכן שהממשלה תחזיק את הכנסת בכבלים, במעין מצור ומצוק בכל מה שנוגע לנושא החברתי. אפשר לדבר על נושאים ביטחוניים, אפשר לדבר על כל מיני נושאים אחרים. כשנוגעים בכעיה חברתית — באה הממשלה ואומרת: סטופ, כאן אתם לא תטפלו, לא תעבירו שום חוק, לא תעבירו שום תיקון.

חברי כנסת ניסו להעביר תיקונים בנושא הביטוח הלאומי. הממשלה אמרה: לא, אי-אפשר, אין כסף. היה חוק אחד שעבר, בנושא העובדים הזרים; הוא לא עולה כסף, אז לא התארגנו כל כך לפעול נגדו.

לכן, רבותי חברי הכנסת, קשה מאוד להיענות לבקשת הממשלה. אני רוצה לשאול את הממשלה שאלה נוספת: איפה היתה הממשלה בכל שלבי החקיקה? למה, אם כן, להגיע לביוזי הכנסת? למה להגיע לידי כך, שלאחר שחוק מתקבל בכנסת בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, אז נזכרת הממשלה לבוא ולנקוט כל מיני צעדים כדי לא לקיים את החוק? איפה היתה הקואליציה בקריאה הטרומית? איפה היתה הקואליציה בקריאה הראשונה? היכן? האם לא ראו את מה שעומד לקרות? מדוע הממשלה תמיד מתעוררת בדרך כזאת, שגורמת לביוזי עצמי, וביוזי עצמי של הכנסת, ועוד יותר לביוזי עצמי של חברי הקואליציה? כולי תמה על כל הפרשה הזאת.

אני רוצה להתייחס לנקודה שלישית. ההצעה שהובאה על-ידי חבר הכנסת יעקב שמאי, על אותה ועדה שמוקמת על-ידי ראש הממשלה — אני מתאר לעצמי שראש הממשלה, מדי יום כיומו, מקים ועדות רבות בכל מיני נושאים. מה זה עניינה של הכנסת? ראש הממשלה רוצה להקים ועדה — שיקים ועדה, ישמע את מסקנותיה; ירצה להתחשב במסקנות — לא חייב להתחשב במסקנות, ירצה אחר-כך להסיק מכך שצריך להציע הצעת חוק, מה זה אומר לכנסת, שראש הממשלה מקים ועדה? וכי אפשר לספור את מספר הוועדות שהוקמו על-ידי ראש הממשלה ועל-ידי השרים לטפל בכל מיני נושאים כוערים, בלי סוף? אינני יודע כמה מהוועדות האלה הביאו מזור לאותן בעיות שלשמן הן הוקמו, בוודאי מעט מאוד.

קודם כול, אני רוצה לברך את חברי הכנסת שהתעקשו ביזמתם, הביאו גם למודעות ציבורית וגם, אולי, לתחוה של הממשלה. אני רק חושש, וחושש מאוד, שלא יהיה בכוחה של הכנסת להביא לביצוע החוק, ומהו אני חושש. האמת היא, שאילו לא הייתי חושש מזה, הייתי מצביע נגד הצעתו של שר האוצר.

שהוא היה גיבור כארי ונפל כיתוש או כזכוב — זה לא צודק. זאת לא דרך, לא שיטה, זה גם לא הוגן. כי האיש הזה בסך-הכול הביא הצעת חוק, והוא קיבל את כל המכות מכל הכיוונים, היה מאוים עליידי כל מיני גורמים; זכה כביכול לתמיכתם של 300 אנשים שהיו כאן, ומצד שני קיבל מכה קשה. והחברים כאן באים ומוסיפים לו מכה על מכה, במקום לומר לו: אדוני, כל הכבוד, אתה הולך בדרך הנכונה. נשכח לרגע את הפוליטיזציה בכל עניין, כי זה מעורר גועל-נפש. אני ישבתי כאן ונחרתי, כי כולם קמו עכשיו ויצרו את המחנות. פתאום העמידו את שמאי במחנה השני. הרי הוא עבר כמה מדורי גיהנום עכשיו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המעריך):
למה?

יהודה פרח (הליכוד):
למה? תהיי בקואליציה במקומו ותביני למה. יש בעיות שצריך להבין אותן. במקום לעודד אותו ולתת לו סיעוד, כולם באים ומכים: האם זה צודק? האם זה הוגן לתת לזה מייד אופי פוליטי? מייד, בכל דבר, עושים את החיתוך הזה. זה לא הוגן.

אליהו בן-מנחם (המעריך):
מה לא הוגן?

יהודה פרח (הליכוד):
יש כאן עניין ממלכתי, הוא חשוב לכולם, הוא חוצה שורות, הוא חוצה מפלגות — הבעיה של הזוגות הצעירים. הרי אני תמכתי בנושא הזה, אף שידעתי שזה לא היה לרצונו של שר האוצר, וכך עשה גם עמיתי יושב-ראש הישיבה. היינו חמישה שלא ברחנו, עמדנו כאן והצבענו, כי אנחנו חושבים שזה צודק.

היור"ע עלי:
חבר הכנסת פרח, אני לא נואם היום, אבל אני רוצה להגיד לך, שאני חושב שהחוק הוא טוב, הוא חשוב, ואני באמת מברך גם את חבר הכנסת דיין, גם את חבר הכנסת רן כהן וגם את חבר הכנסת שמאי על היוזמה הזאת. אני חושב שזה בסך-הכול הישג גדול שנושא המשכנתאות עלה על סדר-היום.

יהודה פרח (הליכוד):
בוודאי, איזו שאלה, אבל אנחנו גם העמדנו זאת מנקודת ראות אחרת, שחברים מהימין והשמאל תמכו בזה, ללא הבדל. אם כן, נפסיק להעמיד בכל דבר את הקווים האלה, פעם אחת נתעלה ונראה במה אנחנו יכולים היום, למרות מה שקרה בממשלה. להניע את החוק הזה ולהציע אותו קדימה. ואין אפשר להציע אותו? רק בכך שהוא עלה על סדר-היום. עצם העובדה שהוא עלה, ולא השאירו את החוק ההוא, שהוא חוק אכזרי כלפי הזוגות הצעירים, שהפקיר אותם, שהעמיד אותם במצב קשה — היינו חייבים לתקן אותו.

יכול להיות שהממשלה תאמר: עברתם מקיצוניות לקיצוניות, עשיתם סחף גדול. אולי, אם זה נכון, נתווכח על זה. אבל עצם העובדה שראש הממשלה כינס את הסיעה ודיבר במלים ברורות — הוא לא ברח מהעניין. הוא יודע שיש פה בעיה. הוא אמר: יש כאן בעיה קשה, שצריכים לפתור אותה. הוא לא אמר שהוא מבקש להוריד את החוק הזה, שחוזרים לחוק השני. אילו אמר כך — אתם צודקים. אבל לא זו היתה רוח הדברים, ועיד על כך יושב-ראש הישיבה, שהיה נוכח.

אליהו בן-מנחם (המעריך):
לא צריך להתנצל.

והוא קובע שהצמדת המשכנתה תוגבל ל-80% והריבית לא תעלה על 4%.

כמובן נקבע בהצעת החוק, שהבנקים לא יוכלו להטיל קנס של יותר מ-20% בעת פירעון מוקדם של ההלוואה, דבר שאין לו הצדקה.

אשר על כן, אני תומך בחוק ומתנגד להקפאתו.

היור"ע עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת גמליאל. חבר הכנסת יהודה פרח, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת אלי בן-מנחם: אם הוא לא יהיה נוכח באולם — חבר הכנסת מוחמד נפאע.

רבתי, מסתבר שאפשר גם לומר הרכה כמעט דקות.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אני מציע שכולם יוותרו על רשות הדיבור.

יהודה פרח (הליכוד):
יצמצמו בדבריהם. צריך לומר את הדברים העיקריים. יש חברים שדיברו זמן רב וחזרו פעמיים על אותו דבר, גם למטה, גם כאן. כמה פעמים? אותם דברים אפשר לומר בשורות מספר. אני אצמצמם ככל שאני אוכל.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המעריך):
עכשיו אתה מתחיל להגביל? למה נתת לחבר הכנסת שמאי לדבר שעה שלמה?

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא מציע החוק.

יהודה פרח (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, נושא המשכנתאות חייב להעסיק אותנו ואסור שירד מסדר-יומה של הכנסת, עד אשר יחולו התיקונים מחויבי המציאות, שיבטיחו כי אכן המשכנתאות ישרתו אמיתות את הזוגות הצעירים, המחכים ומצפים בכמיהה לקורת גג בתנאי הלוואה הוגנים.

לראובן הלב, חוק המשכנתאות במתכונתו הנוכחית, הידועה, על אף כוונתו הטובה להיטיב עם הזוגות הצעירים, מעמיד את הצעירים בפני שניים רציניים ביותר בפני שוקת שבורה. וזאת משום שהצמדת ההלוואות למדד בתנאי אינפלציה וריבית בנקאית כזאת שוחקים את התשלום החדשי של בני הזוג, שלא זו בלבד שלא הפחיתו את סך החוב שלהם, אלא החוב הלך ותפח והעמיד את מקבלי ההלוואה בתחושה מאכזבת, שהסיכוי להשתחרר אי-פעם מעול ההלוואה אינו נצפה באופק.

כל נשכח שהצמדת ההלוואה למדד, מצד אחד, ושחיקת השכר, מצד שני, הן שיצרו את המשבר הנוכחי. ומחובתנו לחקן את המעוות בשום שכל. אני מדגיש את המלה הקטנה הזאת, בשום שכל. כי אם נפעל בשום שכל, כלומר אם רק נזיז את הנקודה שעל השין מצד שמאל לצד ימין — נעשה עוול גם לזוגות הצעירים ולכל הנושא שאנחנו רוצים להביא לחיקונו. צריך לפעול בשום שכל.

מה בעצם קרה לנו כאן? מצד אחד אנחנו רוצים להיטיב עם הזוגות הצעירים. וכי יעלה על הדעת שהממשלה לא רוצה זאת? היא פשוט לא מדעת. ואני חושב שמה שנעשה כאן על-ידי שלושת חברי הכנסת, זו היתה תרומה רצינית ביותר, זה עורר את האנשים לראות עין בעין את הבעיות האמיתיות. לבוא עכשיו ולומר דווקא על חבר הכנסת שמאי, אשר לחם כארי,

לא יכלו לממש את המשכנתאות. המשכנתאות נועדו לשכבות החלשות, בשכונות, באזורי פיתוח, לחיילים משוחררים, שר האוצר דאג, זיכרונם לברכה, היה אופטיקאי ונתמנה לשר האוצר. הוא היה צריך ללמוד את הדברים ולמד אותם על גב העם, וכך הגענו לאינפלציה של 500%. הגענו למצב, שבו זוגות צעירים מהשכבות החלשות, שלהם נועדו המשכנתאות, לא יכלו לממש את המשכנתה.

אני מסתובב הרבה מאוד בשכונות מצוקה, ומה שאני רואה במציאות — אני רואה ארבע משפחות, חמש משפחות, חיות בשלושה חדרים, ילדים ישינים על השולחן או מתחת לשולחן, בצפיפות, במחלות, כי אותם זוגות צעירים לא יכולים להגיע לדירה. דירות שעלותן 400,000 דולר, 500,000 דולר, כשהן עדיין על הגיר הן נמכרות, כי החוקים יכולים להשיג דירה. השכבות החלשות לא יכולות להגיע לדירה.

אחד הדברים שעשתה ממשלת הליכוד הוא מינוי דוד לוי לשר השיכון. אדם שבא מבית שאן, ממשפחה ברוכת ילדים, אדם שמחשיב את עצמו סוציאליסט מונה כאחראי לפתרונות הדירור לאותן שכבות. בואו נראה מה קרה במציאות: מה שקרה במציאות הוא, שדוד לוי, במקום להשקיע בשכונות, באזורי פיתוח — ואני לא מדבר על בית שאן, כי שם הוא בכלל לא בנה, בגלל מריבות פנימיות — במקום להשקיע במקומות האלה, הוא סלל אוטוסטרדות, בנה יישובים פיקטיביים בשטחים. אני סירתי ביישובים שאיש לא גר בהם: וילות עם קוצים מסביב, כבישים שמי שנוסע עליהם זה סוס ועגלה, כאשר במקומות אחרים הכבישים משובשים, יש תאונות והרוגים. הם השקיעו — איפה? ביהודה ובשומרון, בשטחים. אני לא רוצה להיכנס לנושא הזה, אבל, ריבוננו של עולם, זה בא על חשבון משהו, זה בא על חשבון אותן שכבות חלשות שהמשכנתאות נועדו להן.

בואו תראו זוגות צעירים בגסיס-כהן, בשכונת התקווה, במסורה, בקטמנים, זוגות הצעירים האלה לא יכולים להגיע לדירור, לא יכולים לממש את המשכנתה. היום, כדי להגיע לדירה אתה צריך להרוויח במפעל הפיס או בטונו, כי זוג צעיר מהשכבות החלשות לא יכול להגיע לדירה, כאשר מחירי דירה מגיע היום כמעט ל-200,000 שקל, עם העלייה הגדולה. כמה נותן משרד השיכון, כמה נותנת המדינה כהלוואה לזוג הצעיר? כמעט כלום. אני קיבלתי 80%, היום נותנים 30%. יש הלוואה משלימה, אבל כשזוג צעיר לוקח את ההלוואות האלה הוא יודע שהוא לא יוכל לעמוד בהן. זוגות צעירים שקנו בית — הבית שווה 40,000 דולר, 50,000 דולר. אחרי חמש שנים מחיר הדירה נשאר 40,000—50,000 דולר, והם חייבים כבר 200,000 דולר החוזרים של המשכנתה הצמודה. רצו להחזיר, למכור — לא נתנו להם, עשו להם קנסות. לקחת? תאכל אותה, תשתמש בה עד הסוף. כלומר, הפערים גדלו.

בא שר שיכון חדש, בא אריק שרון. אריק שרון טען שצריך להקים ועדת חקירה ממלכתית, לבדוק איך קרו כל הביזיונות של השיכון, שהביאו משפחות לאוהלים. אריק שרון עושה בדיוק אותו דבר. מה שאדם עושה זה להשקיע בהתחלואות, בשטחים, על חשבון השכבות החלשות הבאות משכונות העוני, אותן שכבות שהעלו את הליכוד לשלטון.

מי העלה את הליכוד לשלטון? לא סבין, לא רחביה. העלו אותו אותן שכבות שהיום מתבוססות בכוכ, באוהלים, בגסיס-כהן, עדיין, אחרי שנה, הילדים זורקים בתוך המאהלים, בברונים. אריק שרון הכטיח להם לפני שמונה חודשים, שבתוך חודשים יפתור להם את הבעיות. אני לא רואה שום פתרון

יהודה פרח (הליכוד):

אני לא מתנצל. מי שהצביע בעד החוק לא צריך להתנצל. אילו בא ראש הממשלה וניער את חוצנו ממנו, ואמר שזה לא מעניין אותו, שהוא מבקש להוריד את החוק הזה ושחוזרים לחוק הקיים — הייתם צודקים. אבל לא זו היתה רוח הדברים. אתם הצלחתם, שלושת חברי הכנסת, לעורר מודעות לבעיה חברתית רצינית, מרכזית, שיהיו לה גם תוצאות. אל נספיד את הצעת החוק, ואל נהפוך זאת לכישלון ולמחדל, ואל נאמר שהכול אבוד, שאלו מלים מתות, שזה לא חוק, למה הקיצוניות האיומה הזאת? הדברים יבואו על תיקונם.

אני רוצה לומר לכם, שחוק המשכנתאות הוא חוק ממלכתי-לאומי ממדרגה ראשונה. יש לאזן בין הזוגות הצעירים לבין העולים החדשים. יש לאזן בין מה שהעולים החדשים מקבלים לבין מה שיקבלו הוותיקים והזוגות הצעירים, שלא תהיה הפרה באיזון הזה. זו פצצת זמן חברתית, ואסור לנו לתת יד לזה. עלינו לעמוד על כך שהחוק יתוקן. ואפילו אם לא נשיג את מלוא ההישגים שרצינו בחוק הקיים, אלא רק 80% או 70%, זה גם כן הישג שאסור לבטל אותו. זה עדיף מאשר לשכת בטל ולומר: ישחקו הנערים לפנינו ויהיה מה שיהיה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת פרח. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, בבקשה, אחריו — חבר הכנסת מוחמד נפאע.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני שבוע העברנו פה בכנסת חוק, שבא סוף-סוף לעזור קצת לשכבות החלשות, שזה 12 שנים משלמות את מחיר החילופין בשלטון.

שבח וייס (המערך):

לא רק השכבות החלשות. הרי זה גורף.

אליהו בן-מנחם (המערך):

מה שהכי מעניין פה הוא, שכאשר עלה הליכוד לשלטון, היתה הרגשה בקרב הציבורים החלשים בארץ, ומי שהעלו את הליכוד לשלטון, שהנה סוף-סוף יש ממשלה חדשה, ממשלה שתטיב עם החלשים. בואו נראה מה קרה במציאות מ-1977 עד היום. והיום, ברשותכם, אתמקד בנושא השיכון.

אני בן למשפחה שבה 11 ילדים, התחתנתי ב-1969, זה היה בזמן שהמערך היה בשלטון, אבל כפי ששר האוצר מודעי אמר, שאז היה הרבה יותר גרוע. כשאנחנו נרשמנו כזוג צעיר, היו לי כ-1,490 נקודות וזכיתי בדירה. קיבלתי משכנתה בגובה 80% מערך הדירה, את ה-20% האחרים אפשר היה להשיג: ומעניין, המשכנתה אז לא היתה צמודה כלל, לא למדד ולא לשום דבר. התשלום האחרון שאני שילמתי, בתקופת שלטון המערך, וגם אז היה המצב קשה, היה 6 אגורות. זה מה ששילמתי. הכול והמכתב עלו יותר מהתשלום האחרון.

מדוע אז יכלה המדינה לעמוד בזה, והיום לא יכולה המדינה לעמוד בזה? מה שקרה הוא, שעם המהפך המפורסם, חבר הכנסת פרח, אחד הדברים הראשונים שעשה הליכוד היה הצמדת המשכנתאות לאינדקס, כאשר שכר העובד צמוד לתוספת היוקר ולא לאינדקס.

יהודה פרח (הליכוד):

בזה אני מסכים אתך.

אליהו בן-מנחם (המערך):

מה שקרה הוא, שבגלל האינפלציה המשתוללת, אנשים

אוטומטית, ואני מצטער מאוד שהיום אין פה 300 חברי מרכז ליכוד — — —

יהודה פרח (הליכוד):

אנחנו הצבענו אוטומטית?

אליהו בן-מנחם (המערך):

אתה תצביע עוד מעט אוטומטית, בעוד דקה תצביע אוטומטית. עוד לא ראיתי שבנושא חברתי אחד הובלתם דגל יחד אתנו, כי אנחנו מובילים את זה. גם כששמעון פרס היה ראש ממשלה הצבענו נגדו ואילצנו אותו לדרת מדברים. אתם, במקום לאלץ את מודעי שעומד פה, או את ראש הממשלה, לשנות עמדות, לשנות דרך ולהתייחס לחברה במדינת ישראל, אתם מצביעים אוטומטית. כי אתם כפופים. אתם חברי כנסת עצמאים? יש לכם מרכז? אם אני הייתי יודע שלא תביאו את חברי המרכז, אני הייתי מזמין את חברי המרכז שלכם, כדי שיראו כאמת מה אתם עושים פה אחרי שבוע שכיפתם אותם ורימייתם את כולם, והיום תצביעו במצח נחושה בעד הקפאת החוק הזה ובעד הורדתו, חוק שסוף-סוף יכול היה לעזור לאותן שכבות שהעלו אתכם לשלטון. אני מאחל ומקווה שהם יתפכחו מכס מהר מאוד, ויפסיקו להצביע בעדכם, כי פה אתם עושים אחרת, ובשטח אתם אומרים אחרת. אמרתי: אי-אפשר לרמות כל הזמן, אפשר לרמות חלק מהזמן.

יהודה פרח (הליכוד):

אתה מצביע תמיד נגד הסיעה שלך?

אליהו בן-מנחם (המערך):

בנושא חברה — אתה יודע, והיושב-ראש יודע, שאני הצבעתי אי-אמון בממשלה כשהסיעה שלי היתה בקואליציה.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הוא הצביע, הוא עשה את זה.

אליהו בן-מנחם (המערך):

בנושא התעסוקה בערי הפיתוח הצבעתי אי-אמון בממשלה, כי אני באתי לכאן לייצג חברה, כפי שאתה באת. תבוא ותהיה אמיתי כמו אחרים, ותייצגו את החברה, אז אולי יהיה באמת לובי חברתי ולא רק לובי מדיני, ואז אולי נצליח, סוף סוף, לעשות כיתר למען החברה במדינת ישראל.

יהודה פרח (הליכוד):

את חוק חיילים משוחררים אני העליתי.

אליהו בן-מנחם (המערך):

עשית חוק — איפה הוא? עשיתם הרבה דברים, הם כמו החוק הזה, שמייד הוא נעלם. כך גם חוק חיילים משוחררים.

היור"ע עלי:

חבר הכנסת פרח, זכותו לומר.

אליהו בן-מנחם (המערך):

אני אומר דברים מכאיבים, כי אתם משחקים אותה: בחוץ אחרת ובכנסת אחרת.

היור"ע עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת אלי בן-מנחם. חבר הכנסת מוחמד נפאע, אחרי — חבר הכנסת גרשון שפט. אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת חיים אורון, ואם הוא לא יהיה — חברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלניו.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנו חיים למעשה לא רק במצוקת דיור ולא רק במצוקת תעסוקה. יש מצוקה בכל הנוגע

בעיות, כי הם ממשיכים לגור שם. לא היה אפשר להשיג להם 200 קרוונים, 300 קרוונים? הרי בוועדת הכספים אישרנו סכומי עתק לאותם זוגות צעירים, לחיילים משוחררים ולעולים חדשים. ומה שקורה במציאות: כל קרוון שמגיע, ישר לשטחים. יש שם קרוונים שעומדים ואיש לא גר בהם. למה? למה לא לשכבות החלשות? העם מטומטם? העם לא אידיוט. אפשר לרמות את העם חלק מהזמן, אי-אפשר לרמות את כל העם כל הזמן, אי-אפשר.

שבח וייס (המערך):

אפשר.

אליהו בן-מנחם (המערך):

מה שקורה היום הוא, שכ-20,000 צעירים משוחררי צה"ל עוזבים את מדינת ישראל. אין תעסוקה ועל דיור הם יכולים רק לחלום חלומות, כי לדירה הם לא יגיעו. מצד שני, אנחנו קולטים עלייה. ממשלה עם מעט מאוד שכל, לא הרכבה, צריכה לעשות הכול כדי למנוע את המתחים שיהיו בין העולים החדשים לבין הזוגות הצעירים. תלכו ותסיירו בשטח ותשמעו מה אומרים אותם זוגות צעירים שחיים באוהלים, את מי הם מאשימים. הם מאשימים קודם כול את העולים: בגללם אנחנו באוהלים. זו ממשלה חכמה? זו ממשלה שיכולה למנוע את זה? היום להכניס פערים ומתחים בין שכבה חלשה לבין שכבה חלשה אחרת? גם העולים הם שכבות חלשות, גם להם אין בתים, גם הם זרוקים ברחובות ואוספים ירקות ופירות בשווקים.

אנחנו צריכים למצוא פתרון, וסוף-סוף באה הכנסת והחליטה משהו. שר האוצר, ככבודו ובעצמו, סוף-סוף בא למליאת הכנסת ומרד את הכול בנוק למשק או לבנקים. אני לא מתפלל עליו, כי זה שר אוצר שבא ממפלגה חזקה, ליברלית. הוא דואג לתשכבות החזקות, לתעשיינים, לבנקאים ולכל האחרים, ולליכוד אין ברירה, כי הליכוד חושב כמוהו. עובדה שהליכוד מקבל ומיישם את התוכנית שלו. זה שנה בנושא העלייה — אפס, בנושא החברתי — אפס. מדברים על צמיחה וסוגרים מפעלים. האבטלה הולכת וגוברת בערי הפיתוח ובכל המקומות האחרים. כלומר, ממשלה בלי ראש וגם בלי רגליים, כי הם לא עושים שום דבר.

היום, שבוע אחר כך, אני בא ושומע את חבר הכנסת שמאי. עליו אני לא מתפלל, אני מכיר אותו. זו לא הפעם הראשונה, זה קורה הרבה פעמים — בוועדת הכספים, בכל מיני מקומות אחרים. הוא בא לתקשורת, עומד מול התקשורת ובקול רם אומר: אני אצביע נגד. חמש דקות אחרי שהקליטו אותו הוא כבר מצביע בעד. מה קרה? — אני דיברתי בארבע עיניים עם שר האוצר והוא הבטיח לי א', ב', ג'. כמו שקרה לו היום. היום הבטיח לו לא שר האוצר אלא ראש הממשלה, ככבודו ובעצמו. ועדה, והוא יעמוד בראש הוועדה, כאשר חבר כנסת משופשף כמוהו, כמו כל האחרים, יודע שוועדה פירושה להשכיב נושא. היום הגענו למצב שגוף אחורה, אדוני היושב-ראש, לא נלך קדימה. אותם זוגות צעירים שחיים באוהלים ימשיכו לגור באוהלים, הפגיעה תהיה לא רק באיכות החיים ובדיור אלא בחינוך, כי אותם ילדים לא הולכים לבית-הספר, ובעוד כמה שנים נצטרך לגייס אותם לצה"ל ולא יהיה איפה יקלטו אותם, כי הם לא יקבלו גם את החינוך הנכון. ריכונו של עולם, צריך לשים לזה סוף.

לסיום, אני מבקש דבר אחד מחברי הכנסת פרח, שמאי ואחרים, אותם חברי כנסת שמתיימרים לייצג את החברה, כמו כל הליכוד, אבל במציאות מגדילים את הפערים, מצביעים

הופסקה באמצע; בתים נהרסו בכל חלקי הארץ; אלפים מתחילים להיתרי בנייה; רבים משלמים קנסות גבוהים. וכל זה מתי? בעונת האבטלה, בעונת העוני, בעונת המינוס בחשבון.

לא רק שהממשלה איננה בונה ואיננה מחלקת חלקות אדמה במחירים סבירים, אלא היא גם מונעת בנייה, היא הורסת וחונקת. היא לא מרחמת ולא נותנת לאחרים לרחם. מזמן הגיעה העת לגשת לבעיית הדירור במלוא האחריות. האזרחים לא צריכים להיות קורבן לאינטרסים מפלגתיים, לאינטרסים של קואליציה ואופוזיציה. כל האזרחים, והזוגות הצעירים בתוכם, הם שהביאו לכאן את האופוזיציה ואת הקואליציה.

ולבסוף, הריסת הבתים של תושבים בשטחים הכבוסים היא פשע, היא עונש קולקטיבי שצריך להפסיק אותו. אם מאשימים אדם אחד שנאבק נגד הכיבוש בדרכים שלו, לא צריך להרוס את הבית של כל המשפחה, ולהם, צריך לזכור, אין משכנתה. תודה רבה.

היור' ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת נפאע. רשות הדיבור לחבר הכנסת גרשון שפט, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אני תומך בהצעת הממשלה בעניין חוק המשכנתאות, כי אני חושב שההחלטה שנחקקה על-ידי הכנסת כרוכה קולות לא היתה במקומה, אף שעברה את כל ההליכים הפורמליים, החוקיים. היתה זו אשמתה של הממשלה שהחוק עבר כפי שעבר. הדברים נאמרו כאן על-ידי חברי הכנסת, ואיני רוצה לחזור עליהם. אבל החוק עצמו, לדעתי, איננו חוק טוב, ולכן צריך להביא חוק טוב יותר.

איני יודע מה הממשלה אמורה להביא; איני יודע מה אותה ועדה, ששמענו עליה כאן מפי חבר הכנסת שמאי, אמורה להביא. אבל ברור לכולנו, שעניין המשכנתאות הוא עניין קריטי, הוא עניין כואב, גם לזוגות הצעירים, גם לעולים החדשים וגם לאותם אנשים שאין בידיהם האמצעים לשלם את החוב של המשכנתאות המכבידות.

בשעתי אמרתי שצריך להתרכז, ולא התרכזו די הצורך, והממשלה לא התרכזת די הצורך בנושא של הוזלת הבנייה. אפשר להוזיל את הבנייה וצריך היה לעשות מאמצים רבים יותר מכפי שנעשו עד היום. שמענו על אפשרויות של הוזלת הדירות על-ידי בנייה מתועשת, על-ידי בנייה בצורה שונה מכפי שהיא נעשית היום.

אם היינו עושים זאת, לא זו בלבד שהיינו מכניסים לעבודה את הפועלים שהם היום הולכי בטל, אלא היינו גם מחישים את מועדי הבנייה וגם מוזילים את הבנייה עצמה. זו היתה עזרה גדולה יותר מהגדלת המשכנתאות. צר לי שעדיין לא נעשה מאמץ מספיק בכיוון הזה, שלדעתי הוא כיוון נכון.

אני רוצה לעמוד על תופעה נוספת, שאיני יודע אם קודמי עמדו עליה. אני מתכוון לצורת ההחלטה כפי שנתקבלה כאן, על-ידי הבאת חברים ממרכז הליכוד לשבת ביציע האזרחים בשעת ההצבעה. אני חושב שזה דבר שאיננו במקומו. אנחנו רוצים לקשר בין הנבחר לבין הבחור. אנחנו רוצים שיהיה קשר הדוק, שהנבחר יבטא בכנסת את רצונם של האנשים ששלחו אותו. אבל אנחנו לא רוצים שאותם בוחרים ינשפו כעורפו של חבר הכנסת היושב באולם המליאה של הכנסת. אנחנו בעד זה שחבר הכנסת ילך לבחוריו ערב ערב, אם הם חברי מרכז, אם הם חברי מפלגה, ויפגוש אותם בכל מקום. אנחנו בעד זה שאותם בוחרים יבואו אל חבר הכנסת לחדרו, ינסו להשפיע

לנהל תקין, לערכי דמוקרטיה ולמסורת פרלמנטרית. מה שהיה זה טרור חברי.

היור' ע' עלי:

חבר הכנסת נפאע, רק רגע, אני פשוט רוצה למנוע אי-הבנות. הואיל ואני רואה שחברי הכנסת לא נמצאים כאן, אני מבקש להודיע, שחבר כנסת ששמו ייקרא והוא לא יהיה באולם, פשוט יפסיד את תורו.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב ראש, הבעיה היא שאתה מודיע רק לאלה שנמצאים.

היור' ע' עלי:

הרי אין לי דרך אחרת להודיע. להתחיל לחפש את חברי הכנסת — זה הרי בלתי אפשרי. אני מבקש שהדברים האלה יהיו ברורים, כדי שאחר כך לא יהיו טענות ומענות.

סליחה שהפרעתי לך, בבקשה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה שהיה זה טרור חברי, טרור משמעי וטרור אינטרסנטי מלווה בנסיגה לא-מכובדת של אחד ממציעי החוק.

מטרת החוק היא לא לפתור את הבעיה, אלא להקל במקצת על ציבור האזרחים החיים בקשיי דירור ותחת העול הכבד של החזר החובות של המשכנתאות, בתקופת מצוקת הדירור שבה שרויה החברה בישראל.

אבל כוונת הממשלה היא הפוכה לגמרי. זה צעד מוזר, לא לגיטימי ולא מקובל מטעם הממשלה, שהיא באה להקפיא חוק.

ברחבי הארץ פזורים אוהלים בכל מיני מקומות, כאילו יש צוענים בחברה הישראלית, בירושלים, בתל-אביב-יפו, בכרמיאל ובמקומות אחרים. יש השוכתים רעב, יש המתאבדים. המצוקה היא בעיקר של הזוגות הצעירים המנסים לבנות את חייהם המשפחתיים. אולם איזה טעם יש לחיים ללא קורת-גג? באיזה מצב-רוח יכול זוג צעיר כזה לגדל את ילדיו ולחנך אותם?

כפי שאמרתי, החוק לא בא לפתור את הבעיה אלא רק להקל, רק לעזור קצת. אבל הממשלה עמדה במצב הכן, בכוננות, כדי להכשיל ולבטל את הניסיון הזה על-ידי מתן פקודות לחברי הכנסת.

אותה ממשלה אוטמת את אוזניה לצעקותיהם של מחוסרי הדירור, אבל היא רואת מאור לנושא התקציב. אך מה היא גישה להתנהלויות, למשל? השר שרון ו"גוש אמונים" מחזיקים ומכוונים את ההגה בנושא ההתנהלויות לכיוון הסכנה, אל התהום, ואין מי שיעצור. להיפך, הם נתקלים בתנאים נוחים, בעידוד, בשתיקה.

הממשלה הזאת מערימה מכשולים בפני תהליך השלום. אבל היא מזרימה כסף להתנהלויות. היא מערימה על דעת הקהל העולמית והישראלית, כאילו פניה לשלום ורק הוזלת הוא הבעיה, הוא האשם.

מצוקת הדירור מחמירה ומכבידה. היא הבעיה של כל המדינה ושל כל החברה הישראלית.

ברצוני להגיד עתה שני משפטים על מצוקת הדירור בקרב האוכלוסייה הערבית, המופלית לרעה גם בנקודות הדיכוי. בנגב חיות משפחות שלמות תחת העצים במשך שנים; בנייה

בכנסת, להציג תשובה שלמה יותר על מצוקה שקדמי חזרו ותיארו אותה בכל חומרתה.

הממשלה לא קיבלה את החוק. היא לא שיתפה פעולה עם הוועדה כאשר היא דנה בו. החוק עבר. אומרים שראש הממשלה לא ידע מה משמעותו. שר האוצר לא בא כלל לכנסת. הממשלה רוצה להציע תיקון לחוק. אני חורתי. מתוך ניסיוני הפרלמנטרי הקצר, כמה תיקונים שהממשלה רצתה להציע לחוקים שאני הצלחתי להכניס בהם הסתייגויות. לא עבר שבע, שר המשפטים התייצב במקרה אחד, שר הבריאות במקרה אחר, הציעו תיקון לחוק, המכבש הקואליציוני פעל, והחוק שונה.

הממשלה רצתה להביא חוק מתוקן? היא יכלה להשאיר את החוק במתכונתו הקיימת שבעים, שלושה שבועות, ולבוא בעוד שבועיים, כיוון שזה עדיין בטווח הזמן של התקנות, ולהציע חוק אחר.

הממשלה הפכה את הוויכוח על חוק המשכנתאות לעוד עימות; עם מי? עם מרכז הליכוד? עם חבר הכנסת שמאי? עם האופוזיציה? עם אותם 30,000 זכאים שלא מצליחים לממש את זכויותם, משום שהמשכנתאות כשיעורן הקיים לא נותנות להם תשובה? עם אותם עשרות ומאות אלפים שקורסים תחת הנטל הזה? — אין מחלוקת על הנתונים. שר האוצר דיבר על בנו. אם אני יכול לנחש, זו איננה השכבה הכי נזקקת בארץ. כל אחד יודע על המצב במשפחתו, מחבריו, או מעצמו. לא ידעו? זה התייחס עכשיו? במשך שמונת החודשים שבהם הכנסת עוסקת בחוק הזה, אז נודע העניין? לא היו הפגנות? הכנסת לא היתה מלאה בנושאים האלה? אין הצעות חוק של חברים אחרים? עכשיו, פתאום, במשך שלושה שבועות? מה קרה?

בסופו של דבר, יש מבחן משולש לחוק הזה ולתיקונים שיעלו בו, ואני לא בטוח שהממשלה עומדת לתת עליהם תשובה. יש מבחן של היקף המשכנתאות. יש מבחן של מידת מחיר המשכנתאות, יש מבחן של סלקטיביות או של מידת הפרוגרסיביות שבהן המשכנתאות ניתנות לצרכנים השונים שלהן, ויש המבחן הרכיבי: כיצד מידה יכול מי שלקח את המשכנתה לעמוד בשיעור ההחזרים? הם חייבים להימצא באיזה קשר, באיזו קורלציה, לרמת ההכנסה שלו.

כל פתרון שלא ייתן תשובה על ארבעת הפרמטרים האלה ימשיך ויתגלגל, הבעיות ילכו ויתעצמו בהתאם לשיעור האינפלציה או הריבית, אבל לא נוכל לברוח מהן.

החוק שקיבלה הכנסת נתן תשובה על רוב הפרמטרים הללו, ואפשר היה להפיק ממנו תשובות טובות לפרמטרים האלה. גם אני אינני חושב שיכול להיות כאן איזה הימור על מרכיב לא-צמוד במשכנתה, ועידוד למי שלקח משכנתה גדולה לא-צמודה. כיוון שאם יש לו סיכוי לרווחים גדולים יותר, זה ויכוח שהיה אפשר לקיים אותו, הוא קיים גם בקרב חברים שתומכים ביסודו של דבר בחוק, אבל לא ההצגה שהיתה כאן היום: לא המתכונת החדשה.

אני, בחצי אירוניה, הצעתי לחבר הכנסת יעקב שמאי, לעבור על הנושא הזה כוועדה של בעלי עניין. היו כמה חברים שהציעו הצעת חוק, וצריך לצרף אותם אליה. האם אין לכנסת ועדות? הליכוד רוצה להקים ועדה לעצמו ועדה לבחינת נושא המשכנתאות? — שיקים 80 ועדות. במפלגתי יש ועדה לנושא: מצוקת הדיוור. האם יש לה איזה מעמד בכנסת? אם היא קיימת כן מקבלים חוק ואם היא לא קיימת לא מקבלים חוק? אני יודע שאני חבר מפלגה קטנה באופוזיציה, אבל,

עליו, ילחצו עליו, ינסו לשכנע אותו. צריך לחוק את הקשר בין הבוחר לבין הנבחר ככל האפשר, אבל לא במליאת הכנסת.

לצערי, זה לא התקדים, המקרה הראשון, אלא היו דברים מעולם. כבר היו תקדימים כאלה. לדעתי, זו זכותו וגם חובתו של יושב-ראש הכנסת לדאוג לכך, שדברים כאלה לא יקרו. אביא דוגמה: במפלגתנו החליטו נגד הגדלת מימון המפלגות. טוב או רע, אבל זוהי עמדתנו כיום. לפני שנה היתה לנו עמדה אחרת. תארו לכם שחבר כנסת מסוים היה מזמין את גזבר המפלגה, את כל ראשי הסניפים ואת כל החברים שישבו כאן ביציע על-מנת לשנות את דעתו של חבר הכנסת בעניין הזה, וכן גם בעניינים אחרים.

אני חושב שהתופעה הזאת כפי שקרתה אסור שתחזור. אני קורא ליושב-ראש הכנסת לדאוג לכך שדברים מסוג זה לא יחזרו. וכפי שאמרתי, היו דברים מעולם, היו דברים לפני כן. לכן קוראים בא בטענה דווקא על העניין הזה אלא על התופעה כתופעה. אני חושב שיושב-ראש הכנסת, נשיאות הכנסת, או אינני יודע מי, צריכים לדון בתופעה הזאת, שהיא חמורה לדמוקרטיה, התופעה שמישהו בא לנשוף בעורפו של חבר הכנסת במליאה.

לגופו של עניין, אני חוזר ואומר שאני תומך בעמדת הממשלה. אני חושב שצריך לזרז אותה במציאת פתרון, גם לבעלי המשכנתאות החדשים, אבל גם לאותם בעלי משכנתאות, שלמעשה שילמו ריבית של 12%, של 13% בשעתם, והיום קשה להם מאוד לשלם. צריך למצוא הסדר מיוחד גם לאנשים האלה, כדי שלא יימצאו במצב, כפי שאנחנו קוראים ושומעים מפי אנשים, שלמעשה החוב שלהם הולך ותופח והם לא מצליחים לשלמו.

כאמור, אני אתמוך בהצעת הממשלה.

היו"ר ע' עלי:

תודה רבה לחבר הכנסת גרשון שפט. חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה. אחריו — חברת הכנסת שושנה ארכלי — אלמוזלינו; אם היא לא תהיה — חבר הכנסת אברהם פורז; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת שבח וייס; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת צ'רלי ביטון; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת יגאל הורביץ; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת רפי אדרי, והוא אחרון הדוברים.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כנראה אין שיעור לביזיון ואין מידה לעלבון שהכנסת הזאת סופגת בשבועות האחרונים, ואני לא בטוח שהעניין הגיע היום לשיאו, משום שיש לי הרגשה ברורה, שכאשר נגיע לדיון מחודש בנושא הזה, בעוד שלושה-ארבעה שבועות, או שלושה חודשים או ארבעה חודשים, יתברר שהממשלה לא מסוגלת, לא יכולה, או סדרי העדיפויות שלה הם כאלה שהיא לא תצג בפני הכנסת הצעה שתפתור את אחת המצוקות היותר קשות והיותר חמורות שהשותפות הציבוריים חווים, ללא הבחנה, של מקומות מגורים, או של גודל הדירות. נכון, השכבות החלשות או הנזקקות נפגעות יותר, משלמות מחיר גבוה יותר, והן עשויות, כנראה גם בעתיד, להמשיך ולשלם אותו.

אינני רוצה להציג תמונה לא נכונה, כאילו החוק שבו מדובר הוא כליל השלמות. היתה בו התקדמות רבה בשורה של נושאים מהותיים, היו בו אולי כמה מגרעות, אבל ביסודו של דבר היה בו ניסיון כן מצד המציעים ומצד מי שתמכו בהם

הגבוהה והאינפלציה הדוהרת. אמרתי: טרגדיה. ב"ד מכתב שקיבלתי רק אתמול, קורע לב, מאנשים שחתמו ערכות לזוג קרובים במשפחה, שקיבלו משכנתה לרכישת דירה לאחר נישואיהם. הבעל מחוסר עבודה, האשה אינה עובדת, והם אינם יכול לעמוד בתנאי ההחזר. החוב המצטבר על הדירה שהוא רכש מ"עמידר" הגיע 70,000 שקל. כך הם כותבים. באין ביכולתם לעמוד בתנאי ההחזר פנה הבנק לערבים — זו משפחה עם שלושה ילדים, וממשכורת הבעל, שרק הוא עובד, מורידים את המשכנתה, ונותרו לו 1,100 שקלים לקיום. המרירות והמרירות בתוך המשפחה הזאת הגיעו לשיאן, והבעל הגיש תביעה לבית-הדין הרבני למתן גט לאשתו, ששכנעה אותו לתת ערכות לאחיה.

חברי הכנסת, במשך השנתיים האחרונות ידעה ועדת הכלכלה הרבה מאוד דיונים ושמה הרבה מאוד זעקות שבר של הזוגות הצעירים הללו שהופיעו בפניה. מצב זה הניע שלושה חברי כנסת לפעול, ואני מברכת אותם, הראשון היה חבר הכנסת אלי דיין, השני היה חבר הכנסת רן כהן, והשלישי היה חבר הכנסת שמאי.

היור"ר ע' עלי:

וגם יושב-ראש ועדת הכלכלה, תיוכר לטוב.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

רק הליכוד יכול.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אנחנו רואים כמה הוא יכול.

הם יזמו הצעת חוק כדי להקל על הזוגות הצעירים במצוקתם, ולאפשר להם לרכוש קורת-גג. להקים משפחה בישראל ולגדל ילדים. זעקות השבר של מקבלי המשכנתאות, והטרגדיות שהיו נחלת רבים שנאלצו למכור את דירותיהם אכן הדריכו את ועדת הכלכלה בדיוניה על שלוש הצעות החוק.

אדוני היושב-ראש, מה שהדריך את ועדת הכלכלה בדיוניה על שלוש הצעות החוק היה מצבם של מקבלי המשכנתאות והזוגות הצעירים, וכן יכולת המשק לעמוד בתנאים. הוועדה גילתה אחריות גדולה בבואה לגבש הצעת חוק אחת. על כן, הצעת החוק שהוגשה לכנסת בשבוע שעבר, שהיה לי הכבוד להביא אותה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, אפשרית מבחינה כלכלית, והיא מחויבת המציאות מבחינה חברתית.

כיום יש כ-30,000 זוגות צעירים שלא מימשו את זכאותם. מדוע? שר האוצר יכול לשאול את עצמו את השאלה הזאת. אבל הוא כל הזמן התעלם מהנושא הזה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אותו מעניינים רק העולים החדשים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

הצעת החוק ביסודה מזכה את הזוגות הצעירים במידה מסוימת בתנאים היתרניים לעולים חדשים. הממשלה הצהירה על מתן תנאים שווים לעולים החדשים ולזוגות הצעירים. אלה רק הצהרות שמאחוריהן אין כיסוי.

בדרך כלל, רבותי, נוהגת הממשלה הנוכחית בזלזול כלפי הכנסת וועדותיה. שר האוצר, שהופיע כאן בכנסת וביקש להקפיא את החוק, לא מצא לנכון, במשך 11 החדשים שבהם דנה ועדת הכלכלה בשלוש הצעות החוק, להופיע בפניה ולהביא את טיעוניו, את השגותיו, את הנתונים שלו, על עלות

אדוני היושב-ראש, אנחנו הולכים ומאבדים את כל סדרי השלטון, החל מזה שהכנסת דנה בחוק מהסוג הזה שלכולם היתה ברורה משמעותו, אבל שר האוצר והממשלה אינם פתאום נפל דלי מים קרים על ראש הממשלה כאשר הוא הופיע במקרה בכנסת, והוא התעורר. מה לא היה לו ברור בנתונים האלה? זו מלחמה חדשה? זו עלייה שלא ידעו עליה? כל הנתונים כתובים בכל ספרי התקציב, כל המכפלות כתובות בכל ספרי התקציב, וכולם מכירים אותם. כאשר דבר כזה קורה, המכשכש מופעל: וחבר הכנסת שמאי, אני לא בטוח שהיושב-ראש, שנתן לך את כל הכמה עם כל הזמן, סבור שזה יהיה אחד הפרקים היותר מזהירים, אולי לשיטתו כן. כיוון שאולי כל העניין הזה מתחילתו היה הצגה. אבל זאת הצגה על גבם ועל מצוקתם הנוראה של עשרות אלפי משפחות בישראל, והוזכרו בקשר לכך דוגמאות. לכל חבר הכנסת יש תיק עם מכתבים — החל ממצוקות אישיות שאין להן שיעור, התאבדויות, גירושין, פירוק משפחות, עד מצוקה של עשרות אלפי זכאים, שכלל לא מגיעים לכדי מימוש זכאותם.

יש ועדה בין-משרדית הפועלת מאז חודש ינואר, ועכשיו יש ועדת שרים, שתהיה מתואמת עם הוועדה הבין-משרדית, אני מציע לצרף את הנושא הזה גם לקבינט העלייה, ואז אדע בדיוק מה תהיה התפוקה.

אני מציע לכנסת שלא לקבל את תביעת הממשלה. תתכבר הממשלה ותציע תיקונים לגופם. היא רוצה, נתמורד עליהם פה. ולא תפעיל את המכשכש. מחק את החוק שנתקבל באורח הדמוקרטי ביותר כאן ותגיד, אנחנו מבטיחים לכם בתוך שלושה שבועות חוק חדש. אין דרך אחרת.

אני כבר יודע איך יצביעו חברי הליכוד. ככלל, שמאי הופיע כמנצח גדול. החוק הזה עבר כש-80% מהתומכים בו היו חברי האופוזיציה. תשעה היו מהקואליציה, אם אני זוכר נכון את המספרים. פתאום הוא מציע לנו איך לסדר את העניין.

מי שרוצה בכנות להתמודד עם בעיית המשכנתאות, שהיא בעיה קשה וחמורה, יחבד, יפעיל תקנות, יציע הצעות קונקרטיות, נסכים להן, נתנגד להן, זאת הדרך של מי שכוונתו רצינית. מי שרוצה לפתור בעיה קואליציונית — הולך בדרך שהולכת בה הממשלה היום.

היור"ר ע' עלי:

תודה רבה. רשות הדיבור לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, ואחריה — לחבר הכנסת אברהם פורז.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטערת מאוד על התרגיל המכוער והבלתי מכובד שיוזמה הממשלה בבואה לבקש מהכנסת הקפאת חוק המשכנתאות, שנתקבל רק לפני שבוע ברוב גדול. זהו תרגיל מכוער, שפוגע ביוקרת הכנסת כמוסד מחוקק ובוועדותיה.

שר האוצר פתאום התעורר ועשה היום הצגה בכנסת והלך: הוא איננו. הם תמיד סמכו על כך שהידיים יתרוממו, אבל בשבוע שעבר, כאשר החוק נתקבל, הידיים התרוממו בעד החוק ולא בעד הממשלה.

הממשלה הזאת מתעלמת ממצוקתם של הזוגות הצעירים, שרובם ככולם חיילים, משוחררים שלא היה ביכולתם לרכוש דירה על-פי הקריטריונים הקיימים, על אף היותם זכאים. הטרגדיה היתה מנת חלקם של אלפי זוגות צעירים שרכשו דירות לפני כמה שנים והתמוטטו מבחינה כלכלית נוכח העלייה התלולה של החזרי המשכנתאות, בעקבות עליית המדד

הצעת החוק שנתגבשה בוועדה. נציגו, נציגי האוצר שבאו לוועדה, הסתפקו באמירה שהממשלה מתנגדת.

כיושב-ראש ועדת הכלכלה, אדוני היושב-ראש, רצוני למסור את העובדות הבאות: 1. הנושא נדון בתשע ישיבות במשך 11 חודשים בוועדת הכלכלה. לא היה דיון חפז. היה דיון יסודי וענייני. אולי היחיד שייצג את הממשלה, אף שהוא באופוזיציה, היה חבר הכנסת פורז.

2. כתוצאה מהדיונים שהתקיימו בוועדה ואחריו שלוש ההצעות שהועברו לוועדת הכלכלה לאחר קריאה טרומית להצעה אחת, דבר שמנע הגשת שלוש הצעות באותו נושא לדיון ולאישור הכנסת.

3. נציגי משרד האוצר, במשך כל הדיונים על הצעות החוק בוועדה, לא הגישו את השגותיהם המנומקות נגד הצעות החוק, ולא העמידו לרשות חברי הוועדה נתונים מוסמכים על עלות ביצוע החוק והשלכותיו, והסתפקו בהבעת התנגדות בלבד. הם גם לא מסרו לוועדה על קיומה של ועדה כביכול, מה שמסר היום שר האוצר, בראשותו של מנכ"ל משרד הכלכלה והתכנון, הרמלך. למה לא מסרו לוועדה את הדברים האלה? שר האוצר גילה חוסר עניין הגובל באדישות במשך כל הדיון בוועדה על הצעות החוק, והוא שחרר את עצמו מלהביא את השגותיו בנדרן.

4. ועדת הכלכלה, ואני באופן אישי כיושב-ראש הוועדה, פניתי כמה פעמים לנציגי האוצר ואמרתי להם — ויעיד על כך חבר הכנסת פורז — תביאו לוועדה הצעות, נדון בהן ככוכב-ראש, תשבו עם המציעים, עם שלושת חברי הכנסת, תגבשו הצעה, אולי תגיעו להבנה, כי גם לנו יש אחריות לקופת המדינה ולמשק, על אף העובדה שאני באופוזיציה. אני כיושב-ראש ועדה, צריכה לנהוג גם באחריות גדולה. כפי שאתם כאן, חברי הכנסת, שמעתם מהם הצעות, כך חברי ועדת הכלכלה שמעו בדיונים הצעות. שום דבר לא הביאו בפנינו.

5. ועדת הכלכלה לא התעלמה מההשלכות הכלכליות של החוק ומהעלות. בהתאם לכך היא גם דחתה הצעות הגורמות לגידול משמעותי בהוצאות הכרוכות ביישום החוק וגילתה אחריות גדולה. אחת ההצעות אמרה לתת סכום שווה לכולם, אוניברסלי לכולם, 160,000 ש"ח, 200,000 ש"ח. לא קיבלנו את ההצעות האלה, דחינו אותן.

גיבשנו הצעה צודקת מבחינה סוציאלית, כי היא מתבססת על הניקוד של משרד הבינוי והשיכון. אמרנו ששר הבינוי והשיכון יביא תקנות לכנסת ולוועדת הכלכלה, ושם הוא יפרט את הכללים ואת הקריטריונים שעל-פיהם תינתן הזכות למשכנתה. החל מ-80,000 ש"ח, שזה המינימום, ועד ל-160,000 ש"ח. לא כולם יקבלו 160,000 ש"ח. על אילו אוניברסליות הם מדברים? יש ניקוד. יכולים לקחת קריטריונים נוספים לגבי אזורי הפיתוח — — —

צירלי ביטון (הפתרים השחורים):
לגבי ההתנהלויות.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

חברי הכנסת, החוק ביטודו צודק מבחינה חברתית. הוא עונה על מצוקתם של זוגות צעירים, רובם ככולם חיילים משוחררים, בהבטחת קורת-גג שתאפשר להם להקים משפחה ולגדל ילדים.

השתתפות הממשלה ביישום החוק פירושה תשלום ההפרש בין הצמדת הלוואה למדד כשיעור של 80%, במקום 100%. זהו הדבר היחיד של השתתפות הממשלה.

רפאל אדרי (המערך):

אומנם זה נכון — 80%, אבל ההלוואה לזוגות צעירים ולעולים היא באפס אחוזים. הוועדה גילתה אחריות והטילה 4%. זה מאזן את האינפלציה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

זה בדיוק מה שאני הולכת להגיד.

רפאל אדרי (המערך):

אני מבקש סליחה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

חבר הכנסת רפי אדרי, מי כמוך בקיא בדברים האלה. אתה הארת את עינינו בוועדה יותר מאנשי האוצר שהופיעו בפניה. בכל הישיבות הם ישבו עם פה סגור.

היו"ר נ' מסאלחה:

זה ייקח הרבה זמן, חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו?

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

לא. כיושב-ראש הוועדה אני מדווחת על עובדות. סילפו אותן במשך כל הדיון שהיה.

יש לזכור גם, שכל הזכאים לקבלת הלוואות הם עובדים שכירים. תוספת הניקוד שהם יקבלו במשך השנים תפגר אחרי מדד המחירים. החלטת הממשלה לבטל את החוק, או להקפואו, היא פגיעה בסמכות הכנסת, ויש בה שיבוש של ההליכים הפרלמנטריים.

הצעת ראש הממשלה, כפי ששמענו אותה היום מפי חבר הכנסת שמאי, באה לפגוע בפגיעה חמורה עוד יותר בכנסת ובוועדותיה. ראש הממשלה יכול להקים כמה ועדות שהוא רוצה, אבל ועדות שתמלאנה כביכול תפקיד של ועדה של הכנסת? מה זה, הבעת אי-אמון בוועדה של הכנסת? אני מוחה על כל הצעד הזה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כנסת פרטית בצד.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

חבר הכנסת שמאי רכש לו יוקרה בימים האחרונים וכל התהילה היתה לו. שני חברי הכנסת האחרים, מציעי החוק, לא זכו לזה כל כך. הכול היה: שמאי, שמאי; יוקרה, והנה פתאום היום הוא מתקפל. למה? כי ראש הממשלה הציע לו לעמוד בראש ועדה כזאת. התקפל.

אדוני היושב-ראש, אני מתקוממת על הספקולציה במספרים המופצים על-ידי האוצר לגבי עלות החוק. הם הובאו היום על-ידי שר האוצר. כל הדיבורים על חוסר היכולת של הממשלה להתמודד עם ביצוע החוק, שיעלה 5 מיליארדי ש"ח לתקציב המדינה בלי שאושר, מופרכים מיסודם ורחוקים מן האמת.

אינני רוצה לעסוק במספרים. יכול להיות שיעשה זאת חבר הכנסת רפי אדרי. יש המעריכים שזה יכול לעלות 100 עד 150 מיליון ש"ח, לא יותר. האוצר עושה תחשיב של 30 שנה. כמה זה צריך לעלות למדינת ישראל? אנחנו מדברים על תקציב של שנה אחת, ומי יודע כמה זכאים יממשו את זכאותם. גם ב-80,000 שקל אי-אפשר לקנות היום דירה.

שימוש במספרים דמיוניים, שאין להם שום בסיס, הוא זריית חול בעיני הכנסת. שר האוצר צריך להביא בחשבון, שהממשלה התחייבה אצל הקבלנים לרכוש מהם את הדירות, במידה שהם לא יצליחו למכור אותן. אם יתקנו את חוק

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אתה סניגור של הבנקים? האמן לי, שהם לוקחים אותך כסניגור — — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני אנקוט צעד ללא תקדים. אני אוריד מעשר הדקות שלך כל הפרעה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

לפי החישוב הזה, אני לא מדבר היום ואני עוד חייב.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, זה מעכשיו.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אִי־אפשר לבוא אל הבנק ולומר לו: תשלם ללווים שמהם לוית כסף את מה שגייסת בריבית גבוהה, ומצד שני, מה שמחזירים לך כנגד הסכומים האלה, זה יהיה ללא ריבית — משום שעל־ידי כך מביאים להתמוטטות המערכת הבנקאית.

הצעת החוק שלי מטרתה היתה ליצור מצב, שכל אחד יכול להחזיר את ההלוואה שקיבל. אותם אנשים שלקחו הלוואה בריבית גבוהה מדי ויכולו להחזיר אותה לבנק; ומאידך גיסא, הבנק יוכל להחזיר אותה ללווים, כדי שהלווה שקיבל סכום גבוה מדי יוכל כעתיד לתת את ההלוואה הזאת בסכום נמוך יותר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מה עושים עם הקנס?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

על זה אני מדבר, חבר הכנסת ביטון.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מה, הוא מגן על הבנקים?

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת ביטון, יכול להיות שאתה לא יודע את זה, אבל הבנקים זה אתה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

לא נכון. הבנק זה לא אני, הבנקים זה אתה. אני משכונת עוני.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת ביטון, קראתי אותך פעמיים לסדר. הוא לא מדבר אליך. הוא חופשי לדבר מה שהוא רוצה: אתה תדבר מה שאתה רוצה. תן לו לדבר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

המניות של מרבית הבנקים בישראל, בעקבות מפולת המניות, נמצאות בידי המדינה. המדינה זה אנחנו, והבנקים זה אנחנו.

לגבי החוק המוצע, אמרתי בתחילת דברי, שאני בעד פתרון לזוגות הצעירים, ואני כהחלט חושב שצריך למצוא פתרון לנושא המשכנתאות. אבל טיפול בדרך שבה נעשה הדבר על־ידי ועדת הכלכלה, שבה אני חבר, עם כל הכבוד, זו

המשכנתאות, והמצב יישאר כמות שהוא, לא יוכלו לרכוש דירות, ואז הממשלה תצטרך להוציא מיליארדים לרכוש את הדירות הללו ולהעמיד אותן לרשות הציבור בשכירות. זה טוב יותר?

שר האוצר משתמש בנימוקים שאין להם יסוד כדי ליצור תדהמה בציבור ולקומם אותו נגד חוק המשכנתאות; זה מערער את האמון לא רק באוצר אלא בממשלה כולה.

מותר לערער על החוק, אך צריך להשתמש בנתונים מהימנים, אובייקטיביים, וצריך לבוא לכנסת בידיים נקיות ולשכנע את חברי הכנסת למה ומדוע אין אפשרות להעמים על התקציב סכום של 100 — 150 מיליון ש"ח, שזוהי העלות למעשה, והבנקים לא יפסידו מהצמדת ההלוואה כ־80% במקום כ־100%. יכול להיות שזה יעלה אפילו פחות מ־100 מיליון, כי היום נותנים לעולים את ההלוואות כאפס ריבית.

על מה מדברים? הצעד שנקטה הממשלה מערער את אמון הציבור, אחרי ההצגה שהיתה כאן בשבוע שעבר. היציע היה מלא ב־300 חברי מרכז של הליכוד שבאו לכנסת. איפה הם היום? הם היו צריכים לשמוע היום את נאומו של חבר הכנסת שמאי, איך הוא מתקפל ואיך הוא מכר את עצמו בנויד ערשים, כאשר ראש הממשלה הציע להעמיד אותו בראש הוועדה. ככה מוותרים על דבר צודק, שהוא לחם למענו?

במקום הצעד שנקטה הממשלה הזאת, יכול שר הבינוי והשיכון לבוא עם תקנות כפי שקבענו בחוק. התקנות הללו יובאו לוועדת הכלכלה של הכנסת, היא תדון בהן ותאשר אותן. והן יעשו צדק עם האוכלוסייה הזאת ויאפשרו לה להשתקם ולגור בכבוד, ולא ללכת להיטלטל ולהיוזק מדירה אחת לשנייה, כשאין לה אפשרות לשלם את שכר הדירה.

לסיים, אני רוצה לפנות לחברי הכנסת. אתם נשבעתם אמונים לקיים את החלטות הכנסת. הכנסת הזאת החליטה לפני שבוע, שהיא מקבלת את החוק ומאשרת אותו. אל תיתנו היום יד לבזות את החלטות הכנסת. תבוא את הממשלה על־ידי זה שתדחו את ההצעה שלה, כי היא איננה ראויה לא לתמיכה ולא לאמון.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחברת הכנסת שושנה ארבל־אלמוליון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז — אני מברך אותו על שובו; לא הספיק אפילו לחזור הביתה וכבר בא לדיון — ואחרי — לחבר הכנסת שבח וייס.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בנושא המשכנתאות של הזוגות הצעירים אכן יש בעיה, בעיה אמיתית. הבעיה טעונה פתרון. בשתי הצעות חוק נפרדות שהנחתי על שולחן הכנסת ניסיתי לפתור בעיה קטנה של עמלת הפירעון המוקדם. אולם הסתבר לי שגם בעיה "קטנה" זו קשה מאוד לפתרון. משום שעלותה אז נאמדה על־ידי אנשי בנק ישראל בסכום של כמיליארד שקל.

כפי שאתם זוכרים, היתה בארץ תקופה שבה הריבית רצה כלפי מעלה, והגיע מצב שההלוואות שלקחו זוגות צעירים ואחרים למשכנתאות הגיעו עד 12% — 13% צמודים. לדעתי, ריבית בשיעור כזה היא ריבית עושק. אבל הבנקים למשכנתאות, במקביל, גייסו את הכסף גם הם בריבית גבוהה מאוד. ואת הריבית הגבוהה הם משלמים לגופים שונים, למלכ"רים, למוסדות, לקופות פנסיה, לקופות גמל. אִי־אפשר לבוא לבנק ולהגיד לו: אתה אל תיקח את הריבית הגבוהה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
בהסתייגויות שהצעתי בוועדת הכלכלה הצעתי שגובה המשכנתאות, שיעורי הריבית וההיקפים של הלוואות ייקבעו על-ידי שר האוצר באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, על-מנת שתהיה אחידות של האוצר לסכומים, בכקרה של ועדת הכלכלה. ככל הידוע לי, החוק הזה הגיע לדיון בזמן שלא הייתי כאן. אומנם היו מתיימרים שתמכו בהסתייגויות שלי. שמעתי שגם ראש הממשלה תמך בהסתייגויות, אבל, דבר מוזר כשלעצמו — פה התחלפו היוצרות, כבר לא יודעים מי קואליציה ומי אופוזיציה, מי בעד ומי נגד. אני גם רוצה לומר, שהגישה של הקואליציה בוועדת הכלכלה היא, בעיני, מזוהה מאוד. אינני בא להצדיק את מעשיהם והתנהגותם, אבל לפחות אם יש שם איזה קו, הם חייבים לבוא לוועדה ולהשמיע אותו. אייפאשר לא לבוא לוועדת הכלכלה, להצביע ברגליים, ואחר כך לבוא לכאן. לנכנס.

אדוני היושב-ראש, אילו חברי הקואליציה, חברי הליכוד וסיעות אחרות, היו באים לוועדת הכלכלה, הם היו יכולים אולי לקבוע בקולם דבר זה או אחר. אבל הם נותנים, קודם כול, לחוק לרוץ עד הסוף — — —

יושנה ארבל-אלמולינו (המערך):
הם היו קיצוניים יותר בוועדה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני לא מדבר על חבר הכנסת יעקב שמאי. אני מוכן לתת לכם את חבר הכנסת שמאי במתנה. הוא מתאים לכם. הוא סוציאליסט גמור. פרט לארץ-ישראל השלמה, הוא סוציאליסט מוחלט. אפילו בולשביק, יותר מחלק גדול מחברי המערך. לכן אמרתי, שתחרי הליכוד וחוקים מלהיות גוף בעל השקפת עולם ליברלית.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
תסתכל על עצמך בראי — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אני לא אמרתי שאני מתאחד עם מפ"ם. מעולם לא טענתי שיש לי השקפת עולם משותפת עם מפ"ם בנושא הכלכלי-החברתי.

אחרי שהחוק עבר בקריאה ראשונה, ולקראת הקריאה השנייה והשלישית, אני רוצה לומר, אולי מתוך חוסר לויאליות, אבל אמרתי את זה בגלוי, פניתי גם אל הרב עזרן, סגן שר האוצר, וגם אל חברת הכנסת שרה דורון, יושבת-ראש הקואליציה, ואמרתי להם, שהולך לעבור חוק שתוצאותיו לאוצר המדינה מי ישרון. אני לא יכול לומר את הסכום, כי אני לא יודע מה יהיה שיעור האינפלציה, אבל סכומים אדירים. הזהרתי אותם, וכולם אמרו: כן, כן. קרה מה שקרה. היום אני מוכן להסכים עם דברי הביקורת. הרי זו באמת פארסה, שהכנסת צריכה, שבוועדה אחת, קבלת החלטה אחת, להפוך את ההחלטה הזאת.

אבל אני חייב להיות שלם עם מצפוני, ואף שאני חבר האופוזיציה, סיעתנו תתמוך בעמדת הממשלה בעניין הזה. זה פשוט חוק שאייפאשר לחיות אתו.

היו"ר נ' מסאלחה:
אם הם היו יודעים, הם היו משאירים אותך עוד יום-יומיים בארצות-הברית. אבל זו זכותך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס, ואחרי — לחבר הכנסת אברהם רביץ.

הפקרות, משום שכאשר אין כסף בקופת המדינה, אייפאשר לאכוף על האוצר באמצעים כאלה ובאמצעות חקיקה מתן הלוואות. דיברתי עם חבר הכנסת אדרי כחוך, הוא מסתמך על המצב הקיים. אבל אני רוצה לומר לכם, שאיש לא יכול לתקוע לידנו שהאינפלציה תישאר בשיעוריה הנוכחיים. האינפלציה, חלילה, יכולה להתחדש בשיעורים גבוהים יותר. מה יהיה אז? ההלוואות האלה, הבלתי צמודות או צמודות באופן חלקי, ייהפכו בחלקן הגדול למענק ויישחקו באופן טוטלי. אפשר להגיד אפילו הצמדה בריבית אפס, כי לפחות אתה יודע בוודאות מוחלטת שאתה מקבל הצמדה, במקום לדבר על 80% הצמדה, כשאתה לא יודע על מה מדובר.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
זה צודק יותר מריבית אפס.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
זה צודק יותר, משום שאין לך שום מידע, ולדעתי הממשלה הזאת מובילה את המשק להתפרצות אינפלציונית. בגירעונות כאלה בתקציב מדינה יכולה באמת להיות התפרצות אינפלציונית.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
האמת היא, שהפתרון הוא שזה יהיה בריבית אפס, בהצמדה מלאה ועם סיוע מיוחד לזכאים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
נכון, אבל אחד הדברים שהכנסת איננה יכולה לעשות, לדעתי — היא איננה יכולה לאכוף על הממשלה באמצעות חקיקה מתן סכומים כאלה, כשאין לזה שום כיסוי תקציבי. לפי ההסתייגויות שהגשתי בשעתי בוועדה, הצעתי שסכומי הלוואות וההצמדה ייקבעו על-ידי שר האוצר באישור ועדת הכלכלה של הכנסת — — —

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
— — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
חבר הכנסת ביטון, הרי אני לא יכול לדבר בלי שתפריע לי.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
רק כשאני מפריע אתה לא יכול לדבר? כשחבר הכנסת רובינשטיין הפריע יכולת לדבר?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אבל אתה דיברת בתוך דברי לפחות שלוש פעמים, לפני שחבר הכנסת רובינשטיין פתח את פיו.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אז הוא עשה את זה שבע פעמים — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת צירלי ביטון, אני באמת לא רוצה להוציא אותך, ויש לך שתי אוזרות.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני היושב-ראש, אני לא מבין, כשחבר הכנסת רובינשטיין מפריע זה בסדר — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת רובינשטיין הבהיר נקודה. היושב-ראש לא מצא לנכון להפריע לי כי הוא הבהיר נקודה, שגם הנואם מדבר עליה. כל מלה שאומר חבר הכנסת פורז — אתה אומר משפט. זה לא יפה. גם אתה חרבר, ואני מבקש ממך לשמור על הסדר.

שהצבעתי בעד החוק, אני רוצה להעיר כמה הערות פרוצדורליות. לא בלתי חשובות. תהליך החקיקה הזה וההמשך שלו ראויים רק לכותרת אחת: זעקי כנסת האובה. התהליך היה קלוקל, והחיסול שלו — קלוקל שבועיים. התהליך היה קלוקל, כיוון שאלו סברה הממשלה שאין בכוחה לעמוד בהוצאה הזאת, היה עליה לערוך מאבק פרלמנטרי מקובל — לבוא לוועדה, לשלוח את מיטב המומחים, לשלוח שרים, להתעקש. אתם יודעים מה? אפילו להפעיל משמעת קואליציונית בחריפות. אני יודע מה היא משמעת קואליציונית. כנסת זה מוסד שעובד גם על קואליציה, זה לא פסול. אפילו לא פסול אם חבר הכנסת קם, עולה על הבמה ואומר: אני תומך, אבל בגלל משמעת קואליציונית אני שומר על המסגרת ואצביע בניגוד למצפוני. גם זה מצפוני בחיים פוליטיים. ציבוריים תקינים, סבירים, דמוקרטיים, דרך אגב, ולא — הכול בוקה, מבוקה ומבולקת. אם כן, הזולזל היה קודם כול בכך שהניחו לוועדה לעבוד עד סוף הדרך ולהביא את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כאן התחיל תעתוע שני, זה עניין היצע. באים חברים ואומרים: זה בסדר, זה ביטוי של דמוקרטיה, מה אתה פוחד, המבחן הוא של חברי הכנסת.

חברים, אין פרלמנט בעולם המאפשר תופעה כזאת, ולא במקרה, והדמוקרטיה שלנו איננה הכי מפותחת. היא מפותחת, אבל אין לנו מסורת כל כך ארוכה. זה לא מקרי. זה לא מפני שאנחנו רוצים להתנתק מן העם, חלילה, הרי הצבעותינו גלויות. העיתונות יושבת כאן ומדווחת. יש לנו מפלגות, יש לנו מרכזים.

הבעיה היא פשוטה: חקיקה עם נשיפה בלתי אפשרית בעורף גם מעוותת את הרצון של המרכז. מרכז זה מוסד דמוקרטי. במרכז הליכוד יש 3,000 איש. אם אתה מביא 200 איש, אולי זאת החטיבה שלך, הפלוגה שלך. כך אתה בעצם פועל נגד המרכז שלך. היום מדובר בליכוד, מחר — מרכז המפלגה שלי, מחתים — מרכז המפד"ל. לפעמים אני מגיע למצב שאני מתקנא במפלגות בלתי דמוקרטיות, שאין להן מרכזים, כי בעצם בתוצאה הסופית אולי הן עובדות בצורה יותר נקייה. היה אסור לעשות את הדבר הזה. זה שלב א'.

אני רוצה לומר לכם שהצבעתי בעד החוק לא בגלל — אומנם היום התבדחתי בוועדה ואמרתי שחשבתי שיש פה חברי מרכז המפלגה — אלא הצבעתי למרות, כי זוהי חתי עם רוח החוק, כאשר אני לא מבין שום פרט בו, ומראש אמרתי לכם, שאני לא מאמין עוד לשום מספר, לא למה ששר האוצר אמר ולא למה שמתנגדני אמרו כאן. הכול תעתוע.

הרגשתי קצת — כך הייתי אומר — רחמנות על חברי הליכוד. אני מתאר לי, איך הייתי חש אילו הביאו לכאן 200 חברי מרכז שלי, ודעתי הייתה בניגוד לדעת המרכז, אני לא בטוח שהיה לי האומץ להצביע על-פי דעתי. זאת כמעט הפקרה עצמית. אי-אפשר לעבוד בצורה כזאת.

אחר כך בא התהליך שהיה היום. זה פשוט תהליך עוועים. איפה נשמע כדבר הזה? בשבוע שעבר התקבל חוק, אפילו לא ממתנים. פועלים בשיטה אנטימקרונית מובהקת, מחסלים זאת בשיטת הוועדות. איזה סיפור. האם אנחנו לא מכירים את שיטת הוועדות? כל ספר מבוא במינהל ציבורי, מכל האסכולות, כאשר מגיעים בו לפרק הוועדות, מתאר ועדה כמסוד שנועד לטשטש עניין, להאריך, לסחוב ולא לעשות כלום. אני לא מדבר עד ועדה של הכנסת עם יושב-ראש נמרצת, כמו שושנה ארבל-אמחלניו, או בעניינים אחרים —

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תמכתי בחוק בשבוע שעבר. אני תמכתי בחוק מתוך הזדהות עם המגמה החברתית שלו, ומתוך חוסר אמון מוחלט בכל המספרים שמוסרים לנו. אני למדתי בשנות כהונתי בכנסת, שהסטטיסטיקה היא מכשיר מניפולטיבי ביד כל נואם, ואני בא מאוניברסיטה, מהפקולטה למדעי החברה. כאן למדתי לזלזל ולזלזל טוטלי בכל המספרים שמוסרים.

מתוך הזדהות עם מגמה חברתית הצבעתי בעד. היה לי קושי בגלל הפרוצדורה של ההצבעה, ועל כך אומר כמה מלים: אני מתכוון ליציע, לא כל כך לאולם. אני חושב שהמדיניות הכוללת בישראל, שהתבססה על דיור בבעלות הדיירים, היתה נכונה. אני יודע שיש הרבה מיתולוגיה סביב בניית דיור להשכרה. היא היתה נכונה, כי בסופו של תהליך היא גורמת לכך שלישאלים רבים מאוד יש בית ומולדת. היא גורמת לכך שלאנשים יש טייה חזקה לשמור על רכושם. הניסיון מלמד, שבתים של בעלי בתים, שבהם גרים בשכירות, מוזנחים ואין להם דואג, אין חקיקה משלימה שתגרום לכך שיהיה להם דואג, והם הופכים לעזובה.

יתר על כן, מתוך השקפתי הסוציאליסטית, הרעיון שהיה כדאי לבנות להשכרה, המשמעות שלו היא שלמישהו יהיו נכסים ויהיה לו עודף ערך מהם. כמו שאני בעד בעלות של פועלים על מפעליהם, עד כמה שאפשר, ובעלות של חקלאים על מפעליהם, במסגרת היותם קיבוצניקים או מושבניקים, חשבתי שהרעיון שאנשים יהיו בעלים על דירותיהם הוא רעיון טוב, גם אם זה כרוך בסיוע ממלכתי. אני גם בדעה, שאם לא נעשה מהר איזה תהליך שלום, לא נזכה לסיוע כלכלי. אם לא נעשה מהר תהליך שלום חמשכנה ההתנחלויות, ועל כן יהיה לנו קושי לממן כל סוג של סיוע חברתי.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

שבח וייס (המערך):

מה שקורה כאן זה תעתוע בלתי נסבל. מאיפה יהיה לנו כסף למימון קליטת העלייה ולסיוע לישראלים הזקוקים לסיוע הזה? לכן הבנתי, על-פי האינטואיציה שלי, שלא יצא מזה חוק. הצבעתי בעד החוק בהרגשה שאני מצביע בעד הצהרת חוק. על כן, גם היום אצביע נגד הממשלה, בדיוק מתוך אותה נימה ואותו רגש, שבגללם הצבעתי בעד החוק. אני הצבעתי רגשית. זה הכול.

אני אומר לכם שוב, חברי ואדוני היושב-ראש, אם ימשיכו בהתנחלויות, בהתפתחות בשטחים ובכבוז מיליארדים, שהם גם הוצאה טורדנית מיותרת וגם מכשול נורא לסיכוי של שלום, לא נוכל בארץ להאמין ולתמוך שום חוק סוציאלי, ונצטרך לקצץ הלאה בחוקים הסוציאליים הקיימים. זה ברור כשמש.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

הכול יהיה סוציאלי, הכול יהיה בסדר.

שבח וייס (המערך):

אני מציע לחברים שלי פה, שתומכים בחוק, שלא להתלות בעניין העולים. צריך לקלוט את העולים וצריך לסייע אלה שנמצאים. שניהם אינטרס עליון שלנו, חברתי לאומי. אני גם אומר שהעלייה חסייה, בסופו של דבר, לתהליך השלום. אני בטוח בכך, כי אז נצטרך לעסוק בעיקר, והעיקר זה קליטת האנשים. וההתפתחות בשטחים היא הטפל פה.

אחרי שאני אומר שאני בהחלט אצביע נגד הממשלה, כפי

בכלל לרכוש דירה עם משכנתאות; ואם נשנה את החוק, כפי ההצעה שהתקבלה, אנו עלולים להגיע להעלאת מחירי הדירות ולסחרור אינפלציוני. אבל זו המציאות וזו האמת —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אפילו השר שלך לא אומר את זה, סגן השר רביץ. כיום חמישי בוועדת הכספים השר שרון לא אמר שזה יעלה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אתה יודע שיש כמה דברים שבהם אני לא מטווח ולא מאורגן בדיוק כמו השר שרון. יש לנו דעות שונות.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אברהם רביץ (דגל התורה):

על כל פנים, המצב הזה עלול בהחלט להיות בבחינת יצא שכרו בהפסדו.

הייתי רוצה לומר בשני משפטים, מה יש באמת לעשות במציאות החברתית והכלכלית שלנו כיום במדינת ישראל. לדעתי, יש לבנות גשר חדש לחלוטין. בכל מקרה לא נוכל ללכת בדרך הסלולה והרעועה הזאת, ומשום כך יש לעורר את התוכנית של בנייה להשכרה. יש לעורר את יישומן של הצעות ועדת-פוגל, ויש להביא מהר לכנסת אותם סעיפים הזקוקים לחקיקה, ויש לקבל את כל התקנות, או את רוב התקנות שהוצעו בהצעות האלה.

אני מוכרח לומר לכם, חברי הכנסת, אולי אינכם יודעים, שבמשך למעלה מ-40 שנה לא הגיעה למדינת ישראל אפילו לא הצעה אחת מחוץ-לארץ לבנות כאן דירות להשכרה. במשך למעלה מ-40 שנה — כך, והנה קרה משהו, משהו כנראה נפל כאן אצלנו, כאשר היום — ואני יודע זאת מניסיוני האישי, מגיעות למשרד שלי מדי שבוע בשבוע חברות רציניות המעוניינות לבנות להשכרה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אבל דוח-פוגל הוקפא כבר לפני חצי שנה, גם כלי החלטת הכנסת —

אברהם רביץ (דגל התורה):

לא, לא. הוא לא מוקפא. הרי צריך להפוך את זה לחקיקה. יש כמה דברים בו שהתקבלו, ואני באמת פונה מעל במת הכנסת אל ידידי סגן השר האוצר, כי הרי בידי האוצר לפחות חלק מן הדבר. אנחנו, במשרד השיכון, כבר צועדים לכיוון הדברים העיקריים שעליהם המליצה ועדת-פוגל, במיוחד ביחס למחירי המגורים עם הקרקעות לבנייה, ואני חושב שיש להאיץ את הדבר. זהו פתרון אמיתי. כשאנחנו כופים ומחייבים אנשים, שמעולם לא חלמו להיות קפיטליסטים, להיות עכשיו בעלי רכוש, שאינו בידם, הרי זה משחק, הרי אין זו אמת. אנחנו חיים כאן בשקר. משום כך, התשובה האמיתית המסיבית היא, שיש להאיץ את הבנייה להשכרה, ולעודד את החברות הללו, וחסל סדר משכנתאות מסוג זה ומסוג אחר.

עמנואל זיסמן (המערך):

אוטופיה. אתה מדבר על אוטופיה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

לא אוטופיה. חבר הכנסת זיסמן, אין צורך להגזים.

עמנואל זיסמן (המערך):

בבית מקבלים 130,000 שקל הלוואות.

אורה נמיר. אני מדבר על הוועדות ההן, הוועדות הכין-משרדיות, הפריטיות. אנחנו מכירים את המיתולוגיה הזאת של הוועדות.

יש כאן סיפור של תעתוע בחקיקה. אני זוכר שהיה מקרה דומה בנושא המחירים, עם סגנון אחר. שם הופעל לחץ בפרוודורים. גם זה היה בלתי אפשרי.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לתקן פה טעות, שהיא בבחינת צירוף של הצהרה אישית. נאמתי אז נאום קשה מאוד, ואני לא חוזר בי משום מלה, כי גם שם הרגשתי שיש ניסיון לכפות על המחוקק ולהפעיל עליו לחץ לא הוגן, שבחלקו הוביל למרכזי מפלגות. והמרכז כן צריך להחליט — בדיון נוקב, בדיון רציני. המרכז מחליט ואנחנו מצוים לנהוג על-פיו, אנחנו שליחים של תנועה. אני יודע גם על עיוות רצונות של המרכז. שרבעתי אז בנאומי קטע לגבי מנהל "קר-אופ" בצפון. סיפרתי אז סיפור אחר, בסופו של דבר יצא כאלו הסיפור מחובר ופגעיני בו, ולא התכוונתי לכך. באותה הזדמנות אני רוצה למחוק את הפגיעה, כלי למחוק דבר מרוח הנאום שלי אז. פשוט היתה פה תקלה בצירוף שני אירועים שהפכו לאירוע אחד, והם לא היו אירוע אחד. אני מתנצל פה, אבל לא חוזר בי מתוכן דברי באופן כללי.

אצביע הפעם בתוקף נגד יוזמת הממשלה הזאת. ככל ששמעתי יותר מספרים והשתכנעתי שהביקורת שלי, בין חברים — דיברתי עם חברי הכנסת רן כהן ושרושנה ארבל-אלמוזלינו — לא היתה מוצדקת. אני חושב שאפשר לחיות עם החוק הזה. כך התרשמתי, דווקא אחרי הנאום של שר האוצר. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם רביץ, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעארי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סגן השר רביץ, לצורך העניין הזה זה חשוב.

אברהם רביץ (דגל התורה):

תודה רבה, חבר הכנסת רן כהן.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני קצת אגלוש מרוח הדברים שנאמרו עד כה. אתחיל אולי מסיפור מעשה שהיה.

שבח וייס (המערך):

אף שהחוק הזה זה מעשה שכבר לא היה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אולי מעשה שיהיה.

מעל הנהר היה משוך גשר עץ רעוע, כלוי ורקוב, והמלכים עליו היו ניוזקים. פעמים שוכרים יד, פעמים רגל או כל איבר אחר. לימים התכנסו פרנסי העיירה לטכס עצה ומינו חובש של העיירה, רופא ומתקני גפיים — ידיים ורגליים, עד שנמנו וגמרו ובנו בית-חולים בסמוך לגשר הרעוע, לרווחתם של תושבי העיירה ולרפואתם של הנפגעים. אבל את הגשר לא החליפו ולא בנו אחר במקומו.

אדוני היושב-ראש, דומני כי במציאות הכלכלית שלנו כל שיטה לא תצלח, והשיטות השונות הן במקרה הטוב כקביים לצולע, ובמקרה הגרוע ככוסות-רוח למת, בבחינת אוי לי מוצרי ואוי לי מוצרי.

רבותי חברי הכנסת, אם נשאיר את המצב הקיים כפי שהוא, אנו יודעים כי זוגות צעירים ומשפחות ברוכות ילדים נופלים תחת המעמסה הכבדה של המשכנתאות, אם יצליחו

אברהם רביץ (דגל התורה):

רבותי, אדוני סגן שר האוצר, הרי השיטה הזאת היא כה פשוטה. הרי היא נוטלת מכס את המעמסה הכלכלית. לא מבקשים ממשרד האוצר אגודה שחוקה אחת. הקרקע ישנה, היא מחכה לנו 3,500 שנה, ויש פשוט לשווק אותה, לחוקק את החוקים המשלימים ולצאת אל הדרך. רובו של העולם המערבי חי כך.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

מה עם ועדת-פוגל, איפה היא? זה תלוי באוצר.

אברהם רביץ (דגל התורה):

את זה כבר הזכרתי. אני פונה אל סגן שר האוצר שיעזור לי להאיץ את חקיקת החוק.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

הקימו ועדה לנושא בנייה להשכרה, היא עשתה עבודה, ואיפה אתם?

אברהם רביץ (דגל התורה):

על זה אנחנו מדברים. את כנראה לא היית באולם. כנראה היא לא היתה באולם, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' מסאלחה:

לא היתה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

רבותי חברי הכנסת, מה אנחנו צריכים לעשות באמת? אנחנו משחקים, כמו בסיפור עם אותו גשר רעוע, שמים פלסטר ומתקנים גפיים ורגליים. אנחנו צריכים פשוט לעשות כל מה שאנחנו יכולים, ובראש ובראשונה להוריד את מחירי הדירות. לדבר הזה יש שיטה פשוטה ומנוסה, שמצליחה במקרים רבים. אנחנו חייבים לעודד את הבנייה העצמית. אם מדובר בכנייה צמודת קרקע — לשווק קרקעות, לתת לאיש קרקע ולומר לו: תבנה כפי יכולתך; תבנה חדר אחד תחילה, אחר כך תוסיף עוד חדר; תבנה כפי יכולתך, כפי שכנו במגזר הערבי במשך מאות שנים. הם בנו משהו, אחר כך הוסיפו עליו, וכן הלאה. כן יש לעודד את שיטת שיווק הקרקעות לעמותות, מכיוון שתפקידן חשוב ביותר בהורדת מחירי הדירות, לצמצם את פער השיווק של הספקולנטים, או היוזמים למיניהם, שהעלו את מחירי הדירות במשך שנים.

אני רוצה לומר לכם, שזה לא רק עניין של נאה דורש. במשרד הבינוי והשיכון אנחנו הולכים על שני הדברים האלה ומעודדים את הדבר הזה. אם יקבל הדבר הזה עידוד מכל זרועות הממשל שלנו, אני חושב שאנחנו נגיע, כפשוטו, אל המנוחה ואל הנחלה. תודה רבה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, ואחריו — לחבר הכנסת עבר-אללהב דראושה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, מעבר לכל הנימוקים הכלכליים, הסוציאליים והתחיקתיים שהועלו על-ידי חברי הכנסת — ואגב, אני מסכים למה שאמרו רבים מהם — ברצוני להתמקד בבעיה עקרונית מהיבט אחר.

כוונתי לבעיה של שוויון בין אזרחי המדינה, במיוחד כשמדובר בהטבה או בזכות סוציאלית או אחרת-שהמדינה מאפשרת לאזרחיה.

מישהו מאתנו שאל את עצמו, למה מתנגדת הממשלה לחקיקת חוק כזה, מעבר לנימוק שזה יעלה 100 מיליון או 150 מיליון?

אברהם רביץ (דגל התורה):

אבל הדירה שם עולה 260,000 שקל. לא זאת הבעיה. אל תתנפלו על ביתר.

אברהם בורג (המערך):

אין לנו מישהו אחר להתנפל עליו.

היו"ר ג' מסאלחה:

אדוני סגן השר, רק רגע. חבר הכנסת עמנואל זיסמן, אתה עוד לא הספקת לחמם את הכיסא.

עמנואל זיסמן (המערך):

מה יש? אי-אפשר לקרוא קריאת ביניים?

היו"ר ג' מסאלחה:

אתה לא שמעת — — —

עמנואל זיסמן (המערך):

— — —

היו"ר ג' מסאלחה:

אני קורא אותך לסדר, חבר הכנסת זיסמן. תסתכל אלי, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה. אני לא העלכתי אותך. אני פשוט אמרתי לך שלא שמעת מה שנאמר כאן קודם לכן, ואתה התנפלת. זכותך להגיד מה שאתה רוצה, אבל ברשות. אני מבקש ממך.

עמנואל זיסמן (המערך):

בשביל זה אתה מעניש אותי — — —

היו"ר ג' מסאלחה:

אתה שואל אותי איפה הייתי. אני לא התכוונתי לשאול איפה הייתי. אמרתי לך שלא שמעת חצי משפט, ראיתי אותך נכנס, ואתה התנפלת.

עמנואל זיסמן (המערך):

מה התנפלות? אמרתי לו את האמת.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — — היה מוציא אותך מהמליאה.

אברהם בורג (המערך):

אבל בצדק.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אדוני סגן שר השיכון והבינוי — — —

היו"ר ג' מסאלחה:

אני מצטער, חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו. נאמת רבע שעה במקום שש דקות. אני מבקש ממך שלא לשאול.

אברהם רביץ (דגל התורה):

זוהי שיטה אחת, רבותי חברי הכנסת, שיש להלך בה ויש לעודד אותה. זוהי תפיסה כלכלית חדשה.

היו"ר ג' מסאלחה:

חבר הכנסת רן כהן, אני מבקשך שלא לדבר עם שכנך.

אברהם רביץ (דגל התורה):

חשבתי קודם שהוא רוצה לשמוע אותי באמת, אבל כנראה הוא רצה סתם להחמיא לי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הוא מנסה לשכנע אותי.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אברהם רביץ (דגל התורה):
הציץ ונפגע.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
זה למשך 30 שנה. אנחנו מדברים על שנת תקציב אחת.

הממשלה רוצה למנות ועדה שתבדוק, ובראשה יעמוד חבר הכנסת שמאי, שרק בשבוע שעבר מינה את עצמו למגייס של העניים ומוחסרי היכולת, והיום הוא מקבל על עצמו תפקיד של ראש ועדה.

אני רוצה להגיד בפירוש: הממשלה רוצה להשאיר את השטח הזה, כמו שטחים רבים, לשיקול דעת, כדי שזה לא יהיה מעוגן בחוק — כך שכל אחד יודע מה הן הזכויות שלו, מה הן החובות, כדי לממש אותן — כדי שהמצב יישאר נזיל, וכל פקיד, לפי הוראות פנימיות מסוימות, שאיש לא יודע את טיבן, יכול לקבוע זכותו של זה וזכותו של אחר.

חברי הכנסת, אנחנו יודעים שהאפליה במדינת ישראל קיימת, וזה נקבע לפי ארץ המוצא, לפי ההשתייכות הלאומית. זאת עובדה קיימת, שכולנו מכירים.

למה, למשל, אין חוקה במדינת ישראל? כי לא רוצים שאדם ידע את זכויותיו האזרחיות והתחיקתיות, ואם הן תופרנה, הוא יוכל ללכת לבית־המשפט. אם יהיה חוק או תקנה הנוגדים את החוקה, הוא יוכל להילחם ולעמוד על זכויותיו.

למה, למשל, יש עיירות פיתוח והטבות בעיירות פיתוח? אין חוק המגדיר מבחינה אובייקטיבית מה הם התנאים המחייבים שר מסוים לקבוע שיישוב מסוים הוא עיירת פיתוח, כדי להינות קצת מהעדר מסים, מעידוד או מהשקעות. תשמעו, חברים, למה לא קובעים שאם כפר ערבי מקיים אותם תנאים הוא יוכל להיכלל?

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב־ראש, אבקש לשאול שאלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה, אבל קודם כול תן לו לגמור את המשפט.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אתם יודעים שאין היום כפר ערבי אחד הכולל במסגרת של "עיירת פיתוח"? למה? כי יש שיקול הדעת שניתן לאותו שר לבחור ביישוב מסוים ולא לבחור ביישוב אחר. אם יהיה חוק הוא לא יוכל לעשות זאת. חוק חייב להיות שוויוני, או להתיימר להיות שוויוני, אז כל שר או פקיד לא יוכלו להיתפס בהפרת חוק חקוק.

אבל אם המצב נזיל, אין חוק, והכול לפי שיקול דעת, הוא יכול לבצע את האפליה הלכה למעשה, בלי להיתפס כאילו הפר חוק, או בלי שיואשם בתור גזען או אדם המבצע אפליה.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה, חבר הכנסת דראושה.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב־ראש, ראש הממשלה הציץ לאולם, ראה שחבר הכנסת מיעארי נואם וברח לאיזו פינה. האם הוא לא רוצה לשמוע את חבר הכנסת מיעארי?

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת דראושה, אתה רואה שגם שרים אחרים וחברי כנסת רבים אינם נוכחים באולם. יושב כאן סגן שר האוצר.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
חברי הכנסת, אני מפנה את תשומת הלב לנקודה העקרונית הזאת. אם רוצים לתת הטבות, אם רוצים לקיים חוקים, אם רוצים להסדיר כעיות, צריך להיות חוק ברור שיקבע את הקריטריונים ויחליף את השיטה הנפסדת הזו, של מתן שיקול דעת והשאת המצב בלי לתחום אותו וכלי למסגר אותו כדי לבצע את האפליה. מאחר שמדיניות הממשלה היא מדיניות אפליה, היא רוצה במצב הנוזל והיא מתנגדת לחוק הזה. אין להתפלל על שהיא מביאה נימוקים אחרים, אבל כל אדם שיש לו עין חדה והוא עוקב אחרי המצב בכל השטחים — למשל, דוגמה נוספת, בעניין תקציבים או מענקים או תמיכה ברכישות המקומיות. למה אין קריטריונים ברורים שיגדירו מהתחלה ועד הסוף, לפי נתונים אובייקטיביים, כמה משדיר הממשלה חייבים לתמוך ברכישות המקומיות? מאחר שאין חוק המסדיר את העניין הזה, אנחנו רואים שכיישוב מסוים התמיכה היא X, וכיישוב אחר שבו כמעט אותם נתונים, הסכום הניתן הוא פי מנישה או פי תשעה, ואין איש יכול ללכת לבית־המשפט. אומרים שזה לפי שיקול דעת ואין חוק.

מי שרוצה מדינה מתוקנת, שיטה מתוקנת, צריך להחליף את שיקול הדעת המתוכנן מראש בשוויון, שנקבע מתוך כוונה טובה, בשיטה חוקית, שבה כל אחד יוכל לדעת את זכויותיו. הלוואי שנוכל להגיע למצב כזה, אבל זה לא נראה לעין. כך הממשלה מתנהגת וכנראה תמשיך להתנהג. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה לחבר הכנסת מוחמד מיעארי. רשות הדיבור לחבר הכנסת עבד־אלוהב דראושה, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה לשאול, איפה חברי מרכז הליכוד שהיו בחגיגה הגדולה שהיתה בשבוע שעבר? הם היו נוכחים כאן, וכנראה גם השפיעו על הצבעת חברי הכנסת מהליכוד, על חברים אחרים בקואליציה וגם על חברים מהסיעות הדתיות. איפה חברי הממשלה וחברי הליכוד בדיון החשוב הזה?

קריאה:
יגיעו בזמן ההצבעה.

עדנה סולודר (המערך):
קיפלו את הזנב.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
קיפלו את הזנב כמנהגם.

עמנואל זיסמן (המערך):
הנה, ביקשת — וחבר הכנסת מצא הגיע.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הנה חבר כנסת אחד מהליכוד, מאלה שצועקים הרכה למען העניים, למען שכבות העוני, למען האנשים במצוקה. אני שומע איך הוא מדבר ברוצת הפנים ואיכות הסביבה, שהוא היושב־ראש שלה, אבל כאן נראה היום את האצבע שלו מורמת נגד העניים, נגד שכבות העוני, נגד הזוגות הצעירים. כפי שהוא מתקפל היום מתקפלים גם אחרים כמוהו בסיעת הליכוד.

היו"ר נ' מסאלחה:
ייאשת אותו והוא הלך.

ועשית את היפוסכם, כאשר הצעתי את הצעת החוק על שחרור נכסי הווקף המוסלמי.

לצד הרכ, זה מה שקורה היום. אתם מדברים על ההבנה שלכם למצוקה של שכבות העוני, למצוקה של הזוגות הצעירים. אבל אתם מתקפלים, מרימים ידיים אוטומטית, כדי לתמוך בכל הצעה ששמר מביא.

היום הייתי עם חבר הכנסת מיעארי בירוחם. היינו בכלא נפתח ועברנו דרך ירוחם. דיברנו שם עם אנשים, אחד מהם היה חייל מילואים, הוא היה במדים. והם סיפרו לנו על הבעיות הקשות של האנשים החיים בירוחם, כ-7,000 נפשות. אמרו לנו: הביאו עולים חדשים, מעסיקים אותם ב-200 שקלים בחורש, ואנחנו הוותיקים זורקים ברחובות, מובטלים.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אל תגזים. 200 שקלים?

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לעולים החדשים מביאים קרובים, ולנו, לזוגות הצעירים, אין דיוור. והוא אומר לי: תראה, אני הולך למילואים, אבל בנפש חצויה, כי אין לי דירה, אין לי בית.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה מה שאמרו היום בירוחם. אמרו שמעסיקים אותם ב-200 שקלים.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב ראש, אני מבקש לומר משהו.

היו"ר נ' מסאלחה:
בסדר, אחר כך.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב ראש, הוא פנה אלי, סילק חשבון מסוים בצורה נעימה ויפה, אבל אני רוצה להגיב. אני מבקש.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לאנשים הדפוקים הללו בירוחם לא עוזרים לפתור את בעיותיהם. אבל להתנחלויות תמיד יש כסף. לשר שרון יש כל הכסף שבעולם כדי להקים התנחלויות ולפרוס רשת של כבישים שלא צריכים אותם, ובסופו של דבר להתנחלויות האלו לא יהיה עתיד והשטחים יוחזרו לפלשתינים, ותוקם שם מדינה פלשתינית, "עצבן ען שרון ואבר-שרון". וזה לא יעזור לו.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע לך למחוק את המלה "אבנו".

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בסדר.

אליקים העצני (התחיה):
לפני שהתנחלויות יוחזרו, הכפר שלך, אכסאל, יהיה התנחלות. — — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ההתנחלויות הן מכשול לשלום. משקיעים את כל הכספים בהתנחלויות, במקום שיקימו דירות לזוגות הצעירים.

אליקים העצני (התחיה):
הבית שלך יהיה התנחלות.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יותר קל ללכת.

רבותי חברי הכנסת, מה שנעשה כאן, אני חושב שאפשר לתארו במושג אחד — אני לא יודע אם בערבית, עברית או שפה בין-לאומית — "מסחרה". כל מה שהולך בנושא הזה זה מסחרה. הממשלה עושה מסחרה מהכנסת, עושה מסחרה מהעם, עושה מסחרה מחברי המרכז של הליכוד — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
מסחרה זה צחוק.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה אפילו יותר מצחוק. זה לעג. זה מסחרה.

הליכוד נעלם, ואחר כך הוא יופיע להצבעה נגד החוק, כדי לתמוך בראש הממשלה שמיר, שהוא אטום לכל הבעיות החברתיות של המדינה. הוא אטום לא רק לנושא השלום, הוא אטום גם לבעיות החברה. בנושא השלום — הוא לא רוצה לדבר שלום, הוא לא רוצה לא ועידה אוורית, לא ועידה בין-לאומית. המלה "שלום" עונית לו, היא אויב שלו. אבל גם שכבות עוני, שכבות מצוקה, זוגות צעירים — נראה שגם הם מפחדים אותו והוא שונא את המושגים הללו. לכן הוא נגד החוק.

השר מודעי, הליכוד הגדול — אני יכול להבין את העוינות שלו לשכבות העניות. לכן הוא הודדו ובא היום לבקש מהכנסת שתצביע נגד החוק הזה, שיקפאו אותו, ובעצם שיקברו אותו באיוו ועדה.

אבל השמאי הגדול, הלוחם האדיר, שהופיע כאן מעל כמת הכנסת: שהופיע בהפגנות ודיבר בפני חברי מרכז הליכוד: שדיבר גבוהה-גבוהה כמה הוא אוהב את הזוגות הצעירים, כמה הוא תומך בשכבות העוני, שהוא רוצה לייצגן — לאן הוא נעלם היום? שמעתי אותו מדבר היום. הוא התקפל, קיבל פיק ברכיים וברח, ולא רוצה לשמוע. אולי הוא יכול להצבעה, אינני יודע איך הוא יצביע. בכל אופן, שמעתי אותו מתקפל, זה לא סימן להיותו איש ציבור. כך לא נוהג איש ציבור, שצריך להיות, כפי שהוא רוצה להיות, לוחם למען החברה.

המכבש הקואליציוני פועל. הוא פועל בצורה הגרועה ביותר. אני רואה כאן שני נציגים של הסיעות הדתיות. אני חושב שגם הציבור שלכם הוא ציבור של שכבות העוני. הציבור שלכם שייך גם כן לציבור הדפוקים במדינה. לא רק הערבים דפוקים, גם אתם מייצגים ציבור דפוק. אבל, רבותי חברי הכנסת, ואני אומר זאת לחבר הכנסת רביץ ולחבר הכנסת עזרן, היושבים כאן, ושנים סגני שרים: אתם מתיימרים לייצג את הציבור הדפוק הזה, אבל אתם אומרים דבר אחד ומתנהגים בצורה אחרת. בעצם ישיבתכם בממשלה הזאת אתם משרתים את הימין הקיצוני, אתם פועלים נגד השלום, ואתם פועלים נגד השכבות העניות שאתם מייצגים אותן. לא רק הערבים במדינה הזאת דפוקים, גם הספרדים דפוקים. אתם לא רוצים להכיר בעובדות הללו. בתוך-תוכם אתם מכירים בעובדות הללו, אבל אתם מפחדים משמיר, אתם מפחדים מהליכוד.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה מה שקרה לך, הרב עזרן, לפני כמה ימים. ואני רוצה לנצל את הבמה הזאת כדי לומר לך: אמרת דברים מסוימים

זאת הבעיה האמיתית של המדינה הזאת. וכאשר בא שמיר ומפעיל את המכשש שלו על הקואליציה — מתקפלים. לא יעזור לאיש מחברי הכנסת אם יבוא לכאן ויציג את עצמו כמי שמייצג את העניים, ומצביע נגדם; כמי שמייצג את הזוגות הצעירים, ומצביע נגדם.

אני אומר לחברי הכנסת, ולא משנה כרגע לאיזו מפלגה הם שייכים: ההצבעה הזאת היא מבחן לכנותו של כל חבר כנסת, אם הוא כן עם נשפור, אם הוא כן עם עצמו, אם הוא כן עם הציבור שהוא מייצג. מה אפשר לומר אחרי שהיה דיון בוועדת הכלכלה בתשע ישיבות, כפי ששמענו מחברת הכנסת ארבל-אלמולינו? אחר כך היה דיון והיתה הצבעה במליאה, והיה רוב גדול, והחוק עבר בחגיגה גדולה. כולם שמחים, העם שמח. ואז באים שמיר ומודעי ומחייבים את הכנסת להתקפל. זה רגע של כושה לכנסת הזאת. זה רגע של כושה לממשלה כולה. שמיר צריך להתבייש במעשיו. מודעי צריך להתבייש. הסיעה הנעדרת הזאת צריכה להתבייש. אני חושב שגם אתם, חברי הקואליציה מהסיעות השונות, כאשר אתם מצביעים בעד הצעת הממשלה, אתם עושים עוול לציבור שאותו אתם מייצגים. אתם עושים עוול לעם הזה, לכל העשוקים, לכל הדפוקים במדינה.

אני חושב שיש לפעול נגד המגמה הזאת, להצביע בעד החוק ונגד הממשלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה): מלה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

וזכותך, אבל היות שהוא כבר עלה, זה סובל דיחוי?

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זה סובל דיחוי ואני מוותר. אני הסכמתי למה שהוא אמר, בסופו של דבר, לגבי בתי-הקברות ומסגדים — גם לתת להם את הכלים הקיומיים.

היו"ר נ' מסאלחה:

בבקשה, חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, סעיף 41 לחוק יסודות התקציב, שהממשלה מבקשת היום לעשות בו שימוש כדי להקפיא את ביצועו של חוק הלוואות לדירור, לא נועד למטרה זו, לא לנסיבות הנוכחיות. הוראת החוק הזו נועדה לאפשר לממשלה לבקש את הקפאתו של חוק אם במהלך ביצועו של החוק יתברר, כי ההוצאה תעלה על הסכומים שנקבעו לכך בתקציב השנתי.

הממשלה לא בדקה, לא ניסתה לבצע את החוק, ואיש מטעם הממשלה גם איננו אומר מהי העלות האמיתית של ביצועו של חוק הלוואות לדירור. כל המספרים שהופתחו לאוויר בהקשר זה, רבותי חברי הכנסת, דמיוניים לחלוטין, אפילו המספרים של שר האוצר. לא בדקו ברצינות ולא עשו שום חישובים. פקידים באוצר הפיצו ברכים, שביצעו החוק יעלה כביכול מיליארדים של שקלים.

ולבסוף, חברי הכנסת, אני מבקש לשים לב למוקש רציני שיש בבקשת הממשלה להקפאת החוק. אם, חלילה, יהיה רוב לבקשת הממשלה להקפיא את החוק, לפחות צריך לדרוש מהממשלה שההקפאה תחול רק על אותם סעיפים שטוענים

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית): וכאשר 44 חברי כנסת — — —

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אליקים העצני (התחיה): זה מרגיז אותך?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום): זה מרגיז את הנעל שלי.

אליקים העצני (התחיה):

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום): אתה תמות אם תגיע לשם.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, חברי הכנסת העצני ומיעארי. אני מבקש מהקצרינות, גם אם שמעו את הקללות שלהם, להוציא אותן מהפרוטוקול. ואני מבקש מכם, אנא, תנהגו בכבוד איש כרעהו. גם אם יש לכם דעות מנוגדות.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כשהוא אומר שהבית שלי ילך לפלשתינים, אני יכול להגיד שזה מה שיקרה לבית שלי.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מבקש ממך, חבר הכנסת העצני, לחבר הכנסת דראושה יש עכשיו רשות הדיבור, לא לך. כשלך יש רשות הדיבור אתה אומר כל מה שאתה רוצה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אני חוזר ואומר: להתנחלויות אין שום עתיד. זה מה שקרה בסני, ולדעתי זה מה שיקרה גם בגדה המערבית וברצועת-עזה.

אליקים העצני (התחיה):

לפי כן זה יקרה באכסאל.

היו"ר נ' מסאלחה:

זו דעתו. מה אתה רוצה?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

מדינה פלשתינית קום תקום; לא יעזור לא להעצני, לא לשמיר ולא לשרון. זה הפתרון שיהיה בסופו של דבר. כולם יודעים זאת.

אליקים העצני (התחיה):

אתה לא תחיה לראות את היום הזה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אתם מנסים לעכב את גלגל ההיסטוריה, אבל זה לא יעזור לכם.

בכל אופן, אני רוצה לדבר על הסבל של העניים, על הסבל של שכונות עוני, של היישובים הערבים, של הזוגות הצעירים, אשר סובלים קשות. בירושלים יש שכונות עוני; יש עוני בשכונות החרדיות, בשכונות היהודיות, בכני-ברק; ביפו סובלות משפחות יהודיות וערביות; בעכו יש משפחות ערביות שסובלות ממחסור בדירור, שגרות בדירות שמתמוטטות. בכניניים שמתמוטטים. לזה אין לממשלה כסף. אבל כדי להשקיע בהתנחלויות שאין להן עתיד — לזה יש כסף. בזה כן משקיעים.

אנחנו גורמים? לחילופי אוכלוסין. זאת המטרה של הממשלה הזאת, שהילדים שלנו, שגדלו פה, ילכו מפה ויבואו עולים חדשים במקומם?

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

והם מדברים, חברי הכנסת, על עשרות מיליארדים של דולרים שיידרשו לעלייה. כבר עכשיו, חברי הכנסת, תלחיה בקשה של ערכות מממשלת ארצות-הברית ל-10 מיליארד דולר שהממשלה רוצה לקבל כהלוואה לצורך קליטת העלייה. ומכל המיליארדים האלה לא יכולים למצוא כמה מיליונים כשביל זוגות צעירים חסרי דירור? למה האפליה הזאת? הרי זה מקומם כל אדם ברדעת במדינה.

ואני שואל, חברי הכנסת: למה הכנסת לא נאלצה לחוקק חוק למתן הלוואות לעולים חדשים? כיוון שהממשלה פועלת כרצונה בתחום הזה. ואילו עבר חוק כזה למען העולים, האם היתה הממשלה באה לבקש היום להקפיא אותו? ודאי שלא. אבל כשמדובר בזוגות צעירים וחסרי דירור, פקידי האוצר והממשלה משתוללים: לא יקום ולא יהיה חוק ההלוואות לדירור. אפשר לחשוב שבאו לחלק כסף לאנשים האלה. בסך הכול החוק נועד לעכשו בהם חלק ההלוואה בתנאים סבירים, הלוואה שעליהם להחזיר, ולא מענק או מתנה.

גם הבנקים החליטו לצאת למלחמה נגד החוק הזה, אומנם באמצעות חבר הכנסת פורו, כיוון שהחוק הזה מונע מהם להמשיך לשדוד את ציבור הלווים. כאשר בא היום אדם לפרוע את ההלוואה בפירעון מוקדם, בא ורוצה לשלם את ההלוואה, מטילים עליו קנס אדיר, שאיננו אלא גזל בחסות החוק שהיה קיים. ועכשיו בהם חלק ההלוואה ובעצם מונע את הגזל הזה, ועל כך זועמים הבנקים.

אני קורא לממשלה לחזור בה מבקשתה. אני רוצה גם להזכיר לחברי הכנסת מהקואליציה — חבל שהם לא פה — שאכפת להם מנושאים חברתיים וכלכליים כביכול, ואפילו לחברי סיעה של שרים בממשלה, כמו ש"ס, שחוששים מהצבעה נגד בקשת הממשלה מסיבות חוקיות, שקיים בחוק המעבר, התש"ט-1949, סעיף 11(ז), חוק בהצבעת חברי סיעה של חבר הממשלה נגד הצעת הממשלה ובמשמעותה. במקרה הזה ההצבעה על בקשת הממשלה איננה על הצעת תקציב, איננה על הצעות חוק המקטינות או מגדילות את הוצאות המדינה או את הכנסותיה, כיוון שזו בקשת הקפאה של חוק ולא הצעת חוק. לפיכך, מי שמתנגד להצעת הממשלה חייב להצביע נגדה, ואין שום סיבה או תירוצ לחמוך בממשלה בניגוד לעמדתו של חבר כנסת מהקואליציה.

אילו רצתה הממשלה באמת להביא הצעת חוק בנושא זה, יכולה היתה לעשות זאת מוזמן. גם עכשיו לא מאוחר. אם תבוא הממשלה ותציע חוק חדש שיש בו פתרון לבעיה, במקום החוק שעבר, אין לי ספק שזה יהיה יותר רצוני, יותר מכובד, וגם יעבור בכנסת בצורה מסודרת.

בינתיים, חברי הכנסת, חוק זה חייב להתבצע כמו שהוא. הכנסת לא תוותר בעניין הזה, כפי שקרה עם חוק שכר מינימום. תודה רבה.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה רבה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי — איננו כאולם, הוא ויתר. אחרון הדוברים, חבר הכנסת רפאל אדרי, בבקשה.

לגביהם, שהם גורמים להוצאה העולה על האמור בחוק התקציב. יש בחוק, חברי הכנסת, סעיפים שאינם גורמים כלל וכלל להוצאה מעבר לאמור בתקציב, ויש גם סעיפים, שלדעתי מובן מאליהם שאין החלטת הקפאה כלשהי יכולה לחול עליהם מכיוון שהממשלה איננה יכולה, לפי סעיף 41 לחוק יסודות התקציב, לבקש הקפאה של סעיף בחוק אם ביצעו אינו כרוך כלל בהוצאה כלשהי.

והטענה הזו, חברי הכנסת, איננה רק דמגוגיה זולה אלא גם עלבון לאינטליגנציה של כולנו. לעומת זאת, יומי החוק והוועדה שהכניה אותו עשו עבודה רצינית וברקו גם את העלות של ביצוע החוק הזה, בניגוד למה שטוענים פקידי האוצר.

חברי הכנסת, יש כאן תופעה מאוד מסוכנת וחמורה: הכנסת עובדת, מעבירה חוק בשלוש או בארבע קריאות, כאשר הממשלה איננה טורחת כלל להתייחס, לא לחוק ולא לנושא ולבעיה שהחוק בא לפתור. כעת, לאחר שהחוק עבר, מחפשים טריקים כדי למנוע את ביצוע החוק. הכנסת צריכה לדחות את הפגיעה הזאת בכבודה ובמעמדה עליידי הממשלה, ובעצם על-ידי פקידי האוצר.

וכאן אני מגיע, חברי הכנסת, ללב העניין. מהו לב העניין, חברי הכנסת? על מה בעצם נאבקים כאן חברי הכנסת שאכפת להם — נגד פקידי משרד האוצר? הנושא הוא, חברי הכנסת, זוגות צעירים וחסרי דירור ומאות אלפי אנשים בישראל הנוזקים לסיוע לצורך השגת קורת-גג. במשך חודשים ושנים, חברי הכנסת, קברו את הבעיה הזאת והתעלמו ממנה לחלוטין. הממשלה, ובמיוחד משרד האוצר, סירבו להתייחס לבעיה הזאת. למרות כל ההפגנות, המחאות, הזעקות, למרות כל הניסיונות שנעשו בכל התחומים — האזהלים, כל מה שזעקנו ברחובות — שום דבר. לא ניסו למצוא שום פתרון לבעיית הזוגות הצעירים וחסרי הדירור. הרי כולנו, חברי הכנסת, יודעים שלא נעשה דבר.

לאחר שסוף-סוף קיבלה הכנסת חוק שיש בו פתרון לפחות לחלק מן הבעיות. מה עושה הממשלה? נלחמת נגד החוק, רוצה למנוע את הפתרון היחיד שהוצע והגיע לשלב של פקיקה ממש. ולצורך המלחמה הזאת, חברי הכנסת, פקידי משרד האוצר אינם בוחלים בשום אמצעי ובשום שקר ותעמולת כזב. ניסו לטעון שהחוק יגרום לעליית מחירי הדירות, ואז פורסם שבדיקה רצינית שנעשתה קבעה, שהדבר יגרום לתופעה הפוכה — ליציבות ואפילו לירידה במחירי הדירות. וכמו שאמרתי, ניסו לשקר שהעלות תהיה מיליארדים, והתברר שהעלות תהיה מקסימום כמה עשרות מיליוני שקלים, ואולי גם זה לא.

אני שואל כאן היום שאלה, שבוודאי רבים בישראל שואלים אותה היום בתימהון ובכעס: ואפילו אם היה עולה מיליארדים, חברי הכנסת, לבצע את החוק הזה, אז מה? אני שואל שאלה פשוטה מאוד: למה בשביל עולים יש מיליארדים של שקלים? הרי עמדו כל שרי הממשלה ואמרו עשרות פעמים, שהתקציבים לעלייה לא יהיו על חשבון תקציבי רווחה. אנחנו אומנם לא האמנו להם וטענו כל הזמן, שרק אנחנו נשלם את מחיר העלייה. אבל למה האפליה הזאת, חברי הכנסת? הרי הדבר זועק לשמים. אין עוול גדול יותר מזה, להפלות לרעה אדם שנוול וגדל בארץ הזאת ונתן את כל מה שיש לו, לעתים אפילו את היקר מכול, למען המדינה, להפלות אותו לרעה, ולעומת זאת, עולה חדש שהגיע ארצה זכאי להלוואות לסיוע בדירור בסכום כפול מזכאי ישראלי ותיק ובתנאי החזר טובים הרבה יותר. מיטב הילדים שלנו עוזבים את הארץ הזאת. למה

עבד-אללהב ודראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הוא ויתר, כי הוא בוש ונכלם, מפני שבהצבעה שהיתה כשבו שער הוא הצביע אחרת.

היור"ר ג' מסאלחה:

אני לא הייתי כאן, ואני לא יודע למה הוא ויתר.

בבקשה, חבר הכנסת אדרי.

רפאל אדרי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אינני יכול לומר שאני מאושר מהצעת החוק, אני גם לא יכול לומר שהיא כלילת השלמות. לפחות עם סעיף אחד אינני שלם, וכוונתי לסעיף ההצמדה.

אבל מאחר שהממשלה לא עשתה את המתחייב ולא פעלה נכון, אין ברירה אלא לאלץ אותה ללכת בדרך הנכונה, כפי שעשו ועדת הכלכלה והיושב-ראש שלה, שפעלה לדעתי נכון. אם גם היום לא תתקבל הצעת החוק, או תוקפא, הרי בכל זאת יהיה ברור שהיום קמה זעקה, והממשלה תצטרך לתת את דעתה על כך, ולא יהיה מנוס מכך שהסיוע לזוגות הצעירים ולעולים החדשים יקבל צורה אחרת, אמיתית יותר, שתוכל לענות על הצרכים של כלל האוכלוסייה הזאת.

אני מבקש להסב את תשומת הלב לכך, שהזעקה שקמה מצד הממשלה סביב המשכנתאות איננה במקומה. הביקורת לא נכונה, לא בדוקה, מוגזמת, ולהערכתי אין לה כל בסיס.

ראיתי, ואני מודה לשר האוצר על שמצא לנכון להעביר לי את ההערות של פקידי האוצר. קראתי אותן בעיון רב, ואני יכול לומר שיש בהן סתירה מוחלטת. סעיף אחד סותר את הסעיף השני. לא ייתכן שהממשלה והעומד בראש משרד האוצר ימסרו נתונים לא בדוקים, שלופים מן המותן ולא מציאותיים. אומרים לנו שהחוק יעלה 4.6 מיליארדי שקל. אני ניסיתי לחשב ולראות כיצד הגיע האוצר לסכום האסטרנומי הזה. לאחר שקיבלתי את הגייר משר האוצר, אני עוד יותר משוכנע שהחישובים לא נכונים, לא מציאותיים ולא בדוקים. אם אנחנו רוצים באמת לדעת כמה יעלה החוק, אני מבקש שנראה את הדברים בדרך הנכונה. וכדי שנוכל לחשב נכון מה העלות של הוצאות המימון מצד אחד, ושל הנפח התקציבי מצד שני, צריך שחברי הכנסת ידעו מהו המצב לאשורו היום.

היום עולים חדישים מקבלים משכנתה שנעה בין 74,500 ל-106,000 ש"ח, צמודה למדד ב-100%, באפס אחוזי ריבית. מה מציעים היום? במקום זה מציעים הלוואות שנועות בין 80,000 ל-160,000 ש"ח, בהצמדה של 80% ובריבית של 4%. בהנחה שהאינפלציה תהיה 18%, הסבסוד הממשלתי הוא 3.6 — — —

הסיוע לזוגות הצעירים נע בין 42,000 ל-81,500 ש"ח, צמוד, אבל באפס אחוזי ריבית. מה החליטה הוועדה? להטיל ריבית של 4% על אותן הלוואות, אבל בהצמדה של 80% בלבד.

היור"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אדרי, אני מבקש את סליחתך לרגע, אני רוצה שיאיינו לדברך. אני מבקש מכל חברי הכנסת שנכנסו עכשיו לאולם המליאה לשבת במקומם, לרבות כבוד שר המשפטים. אני רואה שניתן שם הסבר מעמיק מאוד. חבר הכנסת בגין, אני אודה גם לך אם תשב. אני אבקש גם מסגן השר מזרחי — אני אומר לך ברוך הבא, ומזמין אותך לשבת. חבר הכנסת רן כהן, אודה לך אם תשב. גם חבר הכנסת ברוזר, אודה לך אם תשב.

בבקשה, חבר הכנסת אדרי.

רפאל אדרי (המערך):

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

אני שמח שראש הממשלה ושר האוצר נכנסו לאולם, ואני אחזור רק על שני משפטים שאמרתי.

אני לא מאושר מהצעת החוק. אני לא מרוצה לפחות מסעיף אחד, סעיף ההצמדה. אני הייתי מצביע נגד החוק, אבל מאחר שלא היתה יוזמה אחרת, ומאחר שהממשלה לא הגישה הצעה נגדית, אין ברירה אלא ללכת בדרך הזאת.

אדוני שר האוצר, אני הודיתי לך, כשלא הייתי כאן, על כך שקיבלתי ממך את הנתונים של משרדך ועיינתי בהם. הם מעניינים, אבל צר לי על שאני צריך לסתור אותם בחלקים מסוימים. כי סעיף אחד סותר את הסעיף השני.

אדוני שר האוצר, לא הובא בחשבון מה יהיה אם רק 12,000 משפחות מבין העולים החדשים יממשו את הזכאות, והאוצר לא יצטרך להזרים כספים לקבלנים כדי לממש התחייבויות רכישת. כמה היה חוסך משרד האוצר במקרה כזה? להערכתי, היה חוסך 2.1 מיליון שקל כהוצאה, לעומת נפח תקציבי נוסף, לא על של 2.6 מיליארדי שקל, אלא, לפי החישובים שלי, כ-1.7 מיליון שקל.

אשר לסבסוד הישיר, העלות שלו לא תעלה על 68 מיליון שקל, ואני מבקש גם למסור את הפירוט: כ-22,000 זוגות צעירים נישאים מדי שנה בשנה. כ-4,000 מהם לא מבקשים לקבל משכנתאות. או שהם עשירים, או שהוריהם דאגו מראש לקנות להם דירה, ורק 13,000 עד 18,000 זכאים מממשים את הזכאות. בהתאם לנתוני האוצר, בשנה שעברה מימשו את הזכאות 13,000 זכאים. אם השנה יממשו 18,000 זכאים, הרי בהנחה ש-12,000 מתוכם יקבלו 60,000 שקל נוספים, זה יעלה למדינה 26 מיליון שקל. 6,000 זוגות צעירים נוספים שקיבלו תוספת של 80,000 שקל, הסבסוד יעלה לאוצר 17 מיליון שקל, בעוד הסבסוד לעולים החדשים יעלה 25 מיליון שקל. בסך הכול, הסבסוד לכל הצעת החוק יגיע ל-68 מיליון שקל, וכל הנתונים האחרים, אדוני היושב-ראש, אין להם על מה להתבסס.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש ממך, על-מנת שנוכל, אחת ולתמיד, לאמת את הנתונים שנמסרו לנו כאן, למנות ועדה או צוות שיבדוק את הנתונים שנמסרו על-ידי האוצר ואת הנתונים שאני מוסר כאן, כלומר 68 מיליון שקל לעומת הסכומים האדירים שנמסרו לנו כאן על-ידי שר האוצר.

היור"ר ד' שילנסקי:

עוד שנייה, חבר הכנסת אדרי, אני רוצה שבקשתך תישמע על-ידי כל החיבור. אני מבקש, חבר הכנסת פורז, חבר הכנסת אלי דיין, אתה אפילו מסתיר לי את מי שמדבר שם. חברי הכנסת פורז וברזר, נא לשבת. אני מבקש מהאגף הימני — אחם מדברים כולכם בשקט, אבל יחד יוצרים רעש. חבר הכנסת צור, את כל הסדרות שאהה אמרת, גם אני שמעתי.

עכשיו נשמע, לא בסוד, אלא בפרהסיה ובגלוי את דבריו של חבר הכנסת אדרי.

רפאל אדרי (המערך):

תודה, אדוני היושב-ראש.

ביקשתי את תשומת לבם של ראש הממשלה ושל שר האוצר על-מנת לסבר את האוזן וכדי לציין שהביקורת איננה כדי לקטרג אלא היא ביקורת לשמה, כיוון שהנושא הזה של סיוע לזוגות צעירים ולעולים הוא בנפשו, ואני בטוח שכל

חבורת כ"ט, ישיבה רצ"ה

— הצעת הממשלה להקפיא ביצועו של חוק הלוואות לדיוור, התשנ"א — 1991:
— הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10) —

רפאל אדרי (המערך):

אני הצעתי הצעה. אולי שר האוצר מסכים לה?

היו"ר ד' שילנסקי:

לא קיבלתי תגובה שהצעתך התקבלה.

מי שלא ישב — לא יוכל להצביע. אני כבר מפעיל את השעון — — —

יהושע מצא (הליכוד):

איך מצביעים?

היו"ר ד' שילנסקי:

אם תשבו בשקט אני אסביר לכם. מי שהוא בעד קבלת הצעת הממשלה להקפיא את ביצוע החוק, יצביע בעד. אל תצביעו; עדיין לא הפעלתי את הלוח כיוון שיש אי-הבנה. מוטב שאני אבהיר את הדברים עכשיו מאשר אחר כך.

מי שהוא בעד הצעת הממשלה להקפיא את ביצועו של חוק ההלוואות לדיוור, התשנ"א — 1991, יצביע בעד, ומי שהוא נגד, יצביע נגד. הלוח מופעל. זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

היו"ר ד' שילנסקי:

34 בעד, 30 נגד, נמנע אחד.

רענן כהן (המערך):

זה לא פעל. אני לא מצביע.

אליהו בן-מנחם (המערך):

הקול שלו עבר, אבל הקול של חבר הכנסת מסאלחה לא עבר. הוא הצביע נגד.

היו"ר ד' שילנסקי:

מה הוא הצביע? — נגד. בסדר. 34 בעד, 31 נגד, נמנע אחד.

ה צ ב ע

בעד הצעת הממשלה — 34

נגד — 31

נמנע — 1

הצעת הממשלה להקפיא את ביצועו של חוק

הלוואות לדיוור, התשנ"א — 1991, נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הצעת הממשלה להקפיא את ביצועו של חוק הלוואות לדיוור נתקבלה.

* הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991*

(קריאה ראשונה)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת לנדא, פורז ודורון. חבר הכנסת פסח גרופר, אתה מסתיר לי את כל החזית. אני מבקש מחבר הכנסת עוזי ברעם, מחבר הכנסת גולדמן, מחבר הכנסת לינ' ומחבר הכנסת ברוזר לאפשר לשר המשפטים להשמיע את דבריו. חבר הכנסת חיים רמון, חבל על העצבים. לא כדאי להתרגז. מה רוצה חבר הכנסת שבח וייס?

הבית הזה מאוחד לגבי הנושא הזה. הייתי שמח אילו יכולנו לצאת היום בהחלטה. ואני גם אציע דבר שאולי יכול לאחד את כל הבית, מפני שלפי חישובי הנתונים אינם נכונים, אינם בדוקים, ואני לא אומר שזה נעשה בכוונה, אלא כנראה לא הושקעה די מחשבה לעומת הנפח התקציבי, הסבסוד, ולעומת החיסכון שאנחנו עשויים להשיג כתוצאה מהצעת חוק קצת שונה, ואני לא כל כך בעד ביטול ההצמדה; לא רק שאני לא בעד ביטול ההצמדה, אני נגד ביטול ההצמדה.

אנחנו צריכים להודע בשל מיליארד ו-200 מיליון השקלים שהממשלה בדרכה לכזבו ולזרוק אותם, ואני אביא לכם דוגמה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אדרי, עם כל הכבוד לך, זמןך תם.

רפאל אדרי (המערך):

רק עוד דקה אחת.

ההומנו 5,000 קרוונים, ואמרנו לנו שהם יעלו 200 מיליון שקלים, הם עולים 375 מיליון שקלים. אמרו לנו בחודש יולי, או בחודש אוגוסט, שהקרוונים יהיו בחודש אוקטובר. אנחנו נמצאים היום בחודש מאי. עשרה חודשים הקרוונים לא מאוכלסים. זו דוגמה אחת. גם גורל המגורונים יהיה כגורל הקרוונים, והם לא יעלו 600 מיליון, אלא מיליארד ו-100 מיליון שקלים, שלא לדבר על ההוצאה התקציבית ועל הדברים האחרים.

מאחר שזמני תם אני מבקש להציע הצעה בהסכמת היושב-ראש, בהסכמת ראש הממשלה, ובהסכמת שר האוצר, להתזיר את הצעת החוק לוועדה, או להקפיא אותה לשבועיים-שלושה שבועות. אני בטוח, שאם תבוא הצעה מצד האוצר, בצורה מתואמת עם ועדת הכלכלה, נוכל להתאחד כולנו סביב הצעה מוסכמת, בתוך שבועיים, שלושה שבועות, עד חודש ימים, ולא להפעיל את החוק. אם אפשר, יש דרך חוקית, ועד כמה שאני הבנתי אפשר להקפיא את הצעת החוק לחודש ימים, אבל בהסכמה שבתוך חודש ימים יבוא שר האוצר לוועדת הכלכלה, יציע הצעה, ואני מאמין ובטוח שנוכל להגיע להבנה ולהסכמה. תודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה לך. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. על-מנת למנוע אי-הבנות — אנחנו נצביע על הצעת הממשלה להקפיא את ביצועו של חוק ההלוואות לדיוור, התשנ"א — 1991. מי שהוא בעד — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא שעל סדר-היום: הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה. יציג את החוק שר המשפטים. כבוד שר המשפטים, אתה כבר הוזמנת לעלות לדוכן. בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש — — —

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2052).

שבח וייס (המערך):

— — —

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

אתה לא החלפת, והיתה בעיה עם חבר הכנסת מסאלחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת שבח וייס מבקש להפנות את תשומת לבי לכך שזה היה נואף מסאלחה ולא אנוכי.

אני מצהיר שאני הצבעתי בעד במקומו של חבר הכנסת נואף מסאלחה. אני מבקש מהפרוטוקול לתקן זאת. תודה רבה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בפני הבית הצעת חוק — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חבר הכנסת פורז, חזרת לכאן מלא מרץ. כדאי לך לשבת — — —

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

שושנה ארבל־אמולזינו (המערך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

תשב קצת, תירגע, ותאגור כוח. אותו דבר אני מציע לחבר הכנסת חיים קורפו ולחבר הכנסת חיים קופמן. תואילו בטובכם לשבת. אם גם חברת הכנסת שרה דורון תשב, הכול יבוא על מקומו בשלום. אני רוצה לומר לחבר הכנסת אלי דיין שהגב שלו מקסים, אבל אם הוא ישב אני לא אראה את הקסם הזה. חבר הכנסת רמון, אודה לך אם תשב. אם אתה תשב אני בטוח שגם חבר הכנסת דראושה ישב. בבקשה, אדוני שר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, מן הסערה של ההצבעה הקודמת אני מבקש לעבור לנושא הרבה יותר יבש, שאין סיבה שיעורר סערה. אני מתכבד להביא לפני הבית בשם הממשלה הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991.

ענייני של התיקון הזה הוא קביעת הסדר חדש להטלת תפקידים על אנשים מחוץ למנגנון בית־המשפט, תפקידים על־פי חוק ההוצאה לפועל. הצעת החוק היא פרי עבודתה של ועדה מייעצת שהקמנו לענייני ההוצאה לפועל, כראשותו של כבוד השופט בר־אופיר. אנחנו עוסקים במשרד המשפטים בעניינים שונים הנוגעים להוצאה לפועל, בעת האחרונה ניסינו לשפר את עבודת ההוצאה לפועל. אנחנו עוסקים באיחוד תיקים, בתחר שבין איחוד תיקים לבין פשיטת הרגל, בשאלת מאגרי המידע, ברעיון של מימוש התביעות בסדר דיון מקוצר ישירות להוצאה לפועל, וכן הלאה.

נושא שהעסיק את הציבור בשנים האחרונות הוא העובדה שקבלנים מחוץ להוצאה לפועל מקבלים על עצמם עבודות לביצוע על־פי צווי ראש ההוצאה לפועל. האנשים החיצוניים האלה אינם תמיד פקידים בית־המשפט, אינם תמיד עורכי־דין, התופעה הביאה לתיקים, לעתים רחוקות אני מקווה, אבל הביאה לעתים לכך שנעשו דברים שנראו מאוד לא רצויים. מופיע אדם כשבירו צו מאת ראש ההוצאה לפועל, והוא לצורך זה כמו פקיד בית־משפט, הוא בא הביתה ודורש עיקול או מוציא מעוקלים או נוקט הליכים אחרים.

לפני זמן לא רב קיבלה הכנסת תיקון לחוק ההוצאה לפועל, תיקון מס' 9. בתיקון מס' 9 נקבע, שאדם כזה יוכל לפעול רק על־פי הרישאה מאת שר המשפטים. נקבע עוד, שתנאי הכשירות וחובות בעל התפקיד ייקבעו בתקנות, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. התקנות האלה שאותן קבענו היו תקנות זמניות, שתוקפן עומד לפוג ב־31 במאי 1991; זאת אומרת, בעוד שבועיים וחצי. התקנות האלה התייחסו, על־פי החוק הקודם, רק לעיקול מיטלטלין ולמכירתם. אנחנו לא חשבנו שראוי לקבוע קביעות כאלה בתקנות. חשבנו שראוי לקבוע אותן בחוק.

למען ההיסטוריה אני אציין, שהיוזמה לקבוע כשירות מיוחדת לא באה מאתנו, היא באה מאת הכנסת, בוועדת החוקה, חוק ומשפט שלה. אני גם מוכרח להודות שאני לא הייתי שלם כל כך אתה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת הלפרט.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מוכרח להודות שלא הייתי שלם כל כך עם היוזמה הזאת, מפני שאני בדעה שכל אדם זכאי לבצע כל תפקיד ולעשות כל עבודה, ורק לעתים רחוקות מאוד צריך לאסור על אנשים לבצע עבודה, אלא אם קיבלו היתרים מיוחדים מאת הרשות. זהו חלק מחופש העיסוק, אותה זכות יסוד שאנחנו דנים בה, והעברנו אותה כבר פעמיים בקריאה טרומית לוועדת החוקה, חוק ומשפט לקביעתה במסגרת חוקת היסוד של ישראל. לכן חשבתי שראוי לקבוע ייחוד מקצוע לעורכי־דין, לרופאים, למקצועות דומים, לא כאן. ועדת החוקה, חוק ומשפט והכנסת בעקבותיה סברו אחרת, וקבעו שצריכים כשירות מיוחדת כדי לבצע תפקידים כאלה. אם כך נקבע, אני סברתי שלא ראוי שהכשירות תיקבע בתקנות. אם שוללים זכות עיסוק זה צריך להיקבע לפחות בחוק. לכן אנחנו מגישים היום הצעת חוק שקובעת את הכשירויות ואת המנגנונים, ומיד אסביר אותם.

היו"ר נ' מסאלחה:

אדוני סגן השר פורז, אדוני שר הבריאות. גברתי יושבת־ראש הקואליציה, חברת הכנסת שרה דורון.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב־ראש, כניסיון מהפעלת התקנות בחודשים שעברו אנחנו מגישים את ההצעה, שאלה עיקריה:

אברהם בורג (המערך):

אדוני, אפשר לבקש שקט?

שר המשפטים ד' מרידור:

שומעים את הרעש.

אברהם בורג (המערך):

לא שומעים שום דבר.

שר המשפטים ד' מרידור:

שומעים את הרעש.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת בורג, ביקשתי מהסדרן שיוציא אותם או שייכנסו כל אחד למושב.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני רוצה, ברשותכם, לעבור על עיקרי התיקונים לחוק שאנחנו מציעים. אנחנו מציעים לקבוע שמוציא לפועל לא

להכניס אותו לנורמות שלנו, גם בחקיקה, הרעיון של מניעת ניגוד עניינים בהקשרים שונים, הוכנס גם כאן.

קבענו כי תוקפו של אישור כזה יהיה לשנה אחת, והוא יהיה טעון חידוש מדי שנה. לא אכנס לפרטים, זה לא כל כך חשוב.

קבענו סייג מפורש לעיסוק למי שכבר קיבל רשיון. קבענו שמי שקיבל אישור כזה לא יעסוק בגבייה של שטרות או חובות פסוקים אחרים, לא בעצמו, לא על-ידי קרובו או שלוחו אלא מכוח הטלת תפקיד על-ידי מוציא לפועל. וקרובו אמרנו, בן-זוג, הורים, אחים וילדים. יש לפעמים משפחות שעוסקות בגביית חובות. לא רצינו שאדם יופיע כגובה חובות מטעם ההוצאה לפועל, וחץ מזה יגבה חובות באופן פרטי, כפי שהזכרתי קודם לכן. קבענו איסור מפורש בחוק לעניין זה.

מוכן שכאשר אדם קיבל את ההיתר, רשאית הוועדה לסרב לחדש אותו או לבטל אישור, או לפסול אותו מלקבל אישור לתקופה שלא תעלה על חמש שנים, לאחר שנתנה לו הזדמנות להעלות טענות לפניה, אם ראתה כי נתקיים בו אחד מאלה:

המקרה הראשון — שהוא קיבל את האישור בטענה כוזבת. אם היתה טענה כוזבת לקבלת האישור, צריך כמובן לבטל את האישור.

מקרה שני, שנתקיימה בו עילה שהיה בה כדי להצדיק סירוב לתת אישור. זאת אומרת, אם התברר שהוא עבר עבירה פלילית ויש לו היום עבר פלילי, או שהתנהגותו היום היא כזאת, שלו היתה בזמן שביקש רשיון, לא היה מקבל אותו וכו'. או, כמובן, כפי שאמרתי קודם לכן, שיש טעם של שלום הציבור.

מקרה שלישי, הוא הפר חובה מן החובות שהחוק הזה מטיל עליו.

מקרה רביעי, הוא מתנהג באופן המסכן את שלום הציבור.

מקרה חמישי, הוא מתנהג באופן שאיננו הולם בעל אישור.

צריך לומר, אדם שעוסק בדברים האלה הופך את זה למקצוע. במקום להגן על הציבור, צריך גם להגן על בעל המקצוע שיוכל להתפרנס, ולא צריך באופן שרירותי לפסול אותו מלהמשיך כפרנסתו. הוא בוודאי השקיע רבות בשבילה, למד בשבילה. לכן קבענו עילות מפורשות. לכן קבענו שאי-אפשר לבטל את האישור, או לסרב להמשיך לתת אותו, אלא לאחר שנתנו לאדם שבו מדובר אפשרות לטעון את טענותיו בפני הוועדה. אנחנו חושבים שזה איזון נכון לעניין זה.

והיה אם תהייה תלונות על התנהגותו, על פעולותיו של אדם כזה, קבענו מנגנון לכירור תלונות. קבענו שאם הוגשה תלונה לוועדה נגד בעל אישור כזה, היא רשאית, אחרי שנתנה לו הזדמנות לטעון את טענותיו, להחליט את האישור עד סיום כירור התלונה. לא אפרט. זה עניין של חודשים והארכה לחודשים נוספים. מי שתוקף אישורו פקע מכל סיבה, בטלה בו בזמן הצעת התפקיד של ההוצאה לפועל. מי שרואה את עצמו נפגע מהחלטה של הוועדה, רשאי לערער עליה בבית-המשפט המחוזי.

אפשרנו לשר המשפטים, וכך אנחנו מציעים, להתקין תקנות לביצוע החוק הזה גם לגבי סדרי עבודת הוועדה, לגבי

יטיל ביצוע של הליך מן ההליכים של ההוצאה לפועל על אדם שאיננו פקיד בית-משפט, אלא אם יש בידי אותו אדם אישור ברתוקף לכך מאת ועדה שאנחנו קובעים שתמונה. אך הוא רשאי, כמובן, להטיל ביצוע כזה של הליך על חבר לשכת עורכי-דין או על מתמחה לעריכת-דין. במלים אחרות, אפשר להטיל ביצוע על פקיד בית-משפט, הוא לא צריך אישור. אפשר להטיל ביצוע על עורך-דין או מתמחה על עורך-דין, הם לא צריכים אישור. עליהם חלות חובות בהיותם עורכי-דין או בהיותם מתמחים של עורכי-דין, ואנחנו מניחים שהתנהגותם תהיה ראויה. אבל אם רוצים להטיל ביצוע של הליכים — —

ה"ור נ' מסאלחה:

סגן השר גפני, מה קורה?

שר המשפטים ד' מרידור:

אם רוצים להטיל ביצוע של הליכי הוצאה לפועל על אדם אחר, צריך שבידי אותו אדם יהיה אישור. קבענו שהאישור לא יהיה אישור שייתן השר, אלא אישור שיתן ועדה, והוועדה תהיה ועדה שימנה שר המשפטים, וחבריה יהיו: שופט בית-משפט השלום, שיהיה יושב-ראש, נציג שר המשפטים, קצין משטרה ששר המשטרה מינה על-פי הצעת המפקח הכללי של המשטרה. ההרכב, נדמה לי, מובן לאור המשימות שיש לוועדה הזאת. היא צריכה לבדוק שהאנשים האלה כשרים, ואסכיר תיכף מהן הכשירויות.

קבענו שהוועדה תהיה רשאית לתת אישור להיות בעל תפקיד, למי שנתקיימו בו אלה: הוא תושב ישראל שמלאו לו 21 שנים, שנית, הוא הוכיח, להנחת דעתו של מנהל בתי-המשפט או מי שהוא יקבע לעניין זה, שהוא בקי בהליכי ההוצאה לפועל. מהי הדרך שמנהל בתי-המשפט ימצא לנכון ללכת בה כדי לקבוע — אם בכחינה ואם כשאלון — זה פתוח, ואנחנו נטפל בזה. אלה שתי הכשירויות שקבענו.

הוועדה רשאית לסרב לתת רשיון בהתחשב בעברו הפלילי של המבקש או בהתנהגותו או בטעמים של שלום הציבור, ואסכיר מייד. סיבה שנייה, אם הוועדה סבורה כי מילוי תפקידו כבעל תפקיד כזה עשוי ליצור ניגוד עניינים עם עיסוקיו האחרים. לא כתבנו — כל עבר פלילי מונע. יכול להיות שאדם עבר בגלל 16 עבירה קלה, ובגלל 40 הוא מבקש רשיון אחרי שכל חייו עברו ללא דופי. כתבנו שהוועדה רשאית לסרב לתת רשיון בהתחשב בעבר הפלילי של המבקש. יש שיקול דעת של הוועדה, שהיא ועדה נכבדה ובעלת שיקול דעת. קבענו: "או בהתנהגותו". זה לא עניין פשוט לקבוע את ההתנהגות. יצטרכו לשמוע לעניין זה ראיות, לקבל אינפורמציה, אבל יש לפעמים שהתנהגותו של אדם היא כזאת שלא ראוי שיותר לו ללכת לבתי אנשים להטיל שם עיקולים, להוציא משם רכוש. יש פה שיקול דעת. חשבנו שצריך להביא בחשבון גם את ההתנהגות, אפילו אין עבירות פליליות שהורשע בהן. קבענו גם "טעמים של שלום הציבור". אם מסתבר לוועדה, על-פי ראיות שבפניה, שיש סכנה לשלום הציבור, או שטעמים של שלום הציבור מונעים או סכר שיפריעו, היא יכולה להגיד לאותו מבקש — אתה לא תקבל רשיון.

מערכת שנייה של מניעה, שהזכרתי אותה, נוגעת לניגוד עניינים. אם אותו אדם מקיים או עובד בעבודה נוספת שיש ניגוד בינה לבין התפקיד הזה, לא ראוי שישמש בתפקיד הזה. נניח שאותו אדם הוא גם גובה פרטי. אני לא חושב שגובה חובות פרטי יכול להיות גם גובה מטעם ההוצאה לפועל, ולא תמיד יהיה ברור באיזה כובע הוא מגיע לבית. זו דוגמה פשוטה, יש דוגמאות נוספות. הרעיון שאנחנו מרבים לאחורנה

אם מדובר על מכירת המעוקלים, כבר אין קשר בין האיש שמעקלים אצלו לבין הפקיד המוציא את המעוקלים. חשבנו שאין מניעה שאת זה תעשה חברה, אפילו חברה גדולה. אני מניח שאם נלמד את הלקח, נפנה גם למכרז בעניין הזה, והחברה שתזכה היא זו שתבצע את המכירה של המעוקלים. את זה הרשינו לחברה, לתאגיד, לא את כל הקשר עם החייבים עצמם.

היו"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):
אדוני היושב ראש, אני מבקש להסתפק בשאלה, במקום רשות הדיבור שאני רשום אליה.

אברהם בורג (המערך):
גם אני מבקש לשאול שאלה.

היו"ר נ' מסאלחה:
אתם לא מבקשים שום דבר. היושב ראש נתן לחבר הכנסת שבח וייס רשות לשאול את שר המשפטים.

אברהם בורג (המערך):
איוו שיטה היא זו, אנשים שואלים שאלה ונגמר הדין.

שבח וייס (המערך):
אני מוותר.

היו"ר נ' מסאלחה:
אתה ויתרת לא בגללי אלא בגלל חבר הכנסת בורג. אתה ברשות הדיבור.

שבח וייס (המערך):
אני מבקש לשאול ואני מוותר על רשות הדיבור.

היו"ר נ' מסאלחה:
אני לא מתייחס לחלק השני של דבריך.

שבח וייס (המערך):
אדוני שר המשפטים, קשה להעלות על הדעת שמישהו יצביע נגד החוק הזה, כי הוא חיוכי לכל אורכו. האם יש לכם בתוכנית איוו שיפור בחוק הזה או בחוק אחר, כדי שיזרז כהונת את תהליכי ההוצאה לפועל ויכביד מאוד, אם כל תהליך מתארך? אני חושב שהבעיה העיקרית היא התארכות התהליך, שהיא עינוי דין ממדרגה ראשונה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אני אנסה לעמוד בפיתוי לפרוס את פעולותינו בהוצאה לפועל, זה יחרוג ממסגרת הדין. לאחרונה נעשו צעדים שעלי משמעות כדי לזרז את ההליכים בהוצאה לפועל — גם מחשוב, גם חוק המאסרים, שחבר הכנסת פרח יזם אותו, שמכניס עכשיו לקצב רציני הרבה יותר את ביצוע פקודות המאסר, גם הוספת כוח-אדם של רשמים, ראשי ההוצאה לפועל, במספר ניכר בכל הארץ, ועוד ועוד.

עם זה, אין ספק שהעומס הגדול של התיקים מול המספר הקטן של הפקידים שיש לנו כדי לעסוק בעבודות האלה גורם לפעמים להתמשכות. חבל, זה תמור. אני מקווה שגם השיטה שאנחנו מציעים פה, שאחסון מעוקלים ומכירתם יהיו בידי חברה חיצונית, שתזכה במכרז, וגם הרעיון שגביית החובות על-ידי ביצוע הליכי ההוצאה לפועל תהיה על-ידי אנשים מורשים — כל אלה יסייעו לזירוז ההליכים. תודה, אדוני.

החובות שיחולו על בעל אישור ובעל תפקיד אחר, ולהסדיר את עניין האגרות וכל הכרוך בכך.

רבנות, אלה עיקרי הדברים. אני חושב שאחרי שהכנסת קבעה שצריך לייחד את המקצוע הזה, הלכנו בדרך נכונה. אני חושב שכך נגביר את הפיקוח על אנשים שמוסמכים להיכנס לרשות הפרט מטעם בית-המשפט. אני חושב שהפיקוח הוא גם בשלב האישור, וגם על-ידי בקרה שוטפת על הרשיון השנתי, עם אפשרות ביטול; וכן טיפלו בעניין ההליכים המשמעותיים במקרה של תלונות.

אדוני היושב ראש, אני מציע לחברי הבית להעביר את ההצעה להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אני מבקש להזכיר, כפי שכבר אמרתי, שאם הוועדה תואיל לפעול בקצב המהיר שהיא רגילה בו, לא על חשבון עומק הדין, כדאי שהעניין יבוא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לפני סוף החודש הזה, כי בסופו פג תוקף התקנות המסדירות אותו עניין על-פי החוק הקיים.

היו"ר נ' מסאלחה:
בבקשה, חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
שאלת הבהרה. האם השר מוכן להבהיר, מה הם הסייגים שנקבעים כאשר בעל התפקיד הוא תאגיד? זו שאלה בעייתית.

שר המשפטים ד' מרידור:
חבר הכנסת צבן צודק. אני אפרט את הדבר במפורש. האישור לבצע פעולות או הליכי הוצאה לפועל יינתן לאדם שאיננו תאגיד — לאדם במוכנו המצומצם, אם אפשר לומר, לא לחברה — כעין אותם אישורים, היתרים לעסוק בעריכת-דין או להיות רופא, בגלל הכישורים האישיים שאנחנו דורשים. לכן, לכל הפעולות של הוצאה לפועל שהותר לבצע אותן צריך אישור לאדם עצמו, והוא לא יכול לתת את האישור לחברה.

עם זה, לעניין אחד קבענו אפשרות לתת את האישור לתאגיד. אני מפרט בסעיף 41(4) לתיקון: על אף האמור בסעיף קטן (ב), רשאי מוציא לפועל להטיל על תאגיד שמירה על מיטלטלין מעוקלים ומכירתם — וכן הלאה. אני רוצה להסביר במה מדובר.

הוצאת המעוקלים לא תהיה בידי תאגיד. אדם צריך רשיון אישי לכך. כאשר אתה בא אליו הביתה ואתה מטיל עיקול או מוציא חפצים מעוקלים, האדם שיעשה את זה יהיה האדם שעבר את המבחנים וקיבל את ההיתר, מבחני הכשירות של הוועדה.

אנחנו רצינו לאפשר מהלך — שאנחנו בודקים אותו כבר עכשיו ועושים אותו על-פי התקנות הזמניות — שמכירת המעוקלים תיעשה על-ידי תאגידים גדולים. אני אביא תיכף דוגמה שהתחלנו בה כדי ליעל ולזרז את המכירה וכדי לא לעכב אותה.

המכס, שגם הוא מעקל חפצים, מוכר אותם, אם אני צודק, באמצעות ממ"ן — מסופי מטען וניטול — ושם הדבר נעשה בצורה מאוד מוצלחת, כנראה; אנחנו, לתקופת ביניים, עדיין ללא מכרז, פנינו לממ"ן וביקשנו לבדוק אפשרות, שהיא תמכור בשבילנו בדרך עבודתה שלה את המעוקלים, במקום שכל פקיד הוצאה לפועל יעשה את המכירה לחוד, עם כל מה שמתלווה לכך, ואני לא רוצה לגנוע בכל הפרובלמטיקה הזאת.

אני אלך ישר לסעיפי הזהירות, אדוני השר. נראה כאילו הסעיפים האלה הם כמעט חקיקה אינדיבידואלית, כאילו חוקקתם חקיקה נגד האחים אלפרון. מה אתם כותבים כאן? בעצם אתם אומרים: נקים ועדה, הוועדה תבדוק ותתחשב בעברו הפלילי. אדוני השר כבר עמד על זה. משמע, לא דורשים שלא יהיה לו עבר פלילי, אלא אם יש לו עבר פלילי, שיהיה עבר פלילי טוב. אנחנו כבר יוצאים מנקודת הנחה ראשונה, שיש מצב שלפיו אנשים שיבואו לגילדה החדשה יהיו יוצאי מערכת בתי-הסוהר, כוגרי בתי-המעצר, חניכים של הביכים האפלים של הפליליות הישראלית.

אני מסתכל על הדברים האלה ואני שואל את עצמי, אם אני באמת רוצה שמדינת ישראל תקים תאגידים, או תיתן רשות לאדם פרטי, ועוד תקים ועדה שתעשה סלקציה על-מנת שאנשים מהסוג הזה יבואו להוציא לפועל מטעמה. אם אתה שואל אותי, אני מעדיף שהמערכת תישאר תקועה במצב הנוכחי שלה, או תשתפר מתוך עצמה ופקידי המדינה יעשו את הדבר, ובלבד שלא המדינה תקים גילדה של בעלי זרוע. תודה רבה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת בורג. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד השר, אני ער לבעיית הטלת הביצוע ולקשיים שיש בתחום ההוצאה לפועל. מדובר בסיפור קשה מאוד מאוד של המתנה לביצועים. אני חושב שהמגמה של המשרד לנסות ולהזיז משהו בתחום חוק ההוצאה לפועל היא מגמה נכונה.

אבל, אדוני השר, יש נושא שאני מודאג ממנו מאוד, ואני רוצה להעלות אותו פה. והוא הרכב הוועדה לאישור תפקידים. מה מוצע בהצעת החוק הזאת? מוצע כי הרכב הוועדה יהיה: שופט בית-משפט שלום — יושב-ראש, ויהיו בה גם נציג שר המשפטים וקצין משטרה, ששר המשטרה מינה על-פי הצעת המפקח הכללי. אני שואל את עצמי, אם רצוי שקצין משטרה, אדם שהולך במדים, שאנחנו מצפים ממנו שיעסוק בעניין הזה שלשמו המשטרה קיימת, יקבל סמכויות שקובעות כמעט גורלות של אנשים בקבלת עבודה. אני מנסה להעלות על דעתי את המכשלות שיכולות לעמוד בדרך הזאת של קצין משטרה בתוך ועדה כזאת. זה ממש לא נראה לי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
למה?

חגי מירום (המערך):

כי אני חושש מאוד. מדובר פה על שוק עבודה. מדובר פה על "הטלת ביצוע", שמביאה פונסה למי שהולך לביצוע ההוצאה לפועל. מדובר פה בתאגידים שירצו מאוד לקבל את העבודה הזו ולהוכיח שהם טובים יותר מגורם אחר. אני מנסה לחשוב אילו לחצים מאחורי הקלעים יופעלו על-ידי גורמים שירצו לקבל את הפונסה הזאת, שנקראת "הטלת ביצוע".

שר המשפטים ד' מרידור:
תאגידים לא קשורים לוועדה.

חגי מירום (המערך):

גם תאגיד קשור לוועדה. הואיל ואנחנו אומרים שגם במקרה של תאגיד, ראשי התאגיד יהיו אחראים כמו כל גורם אחר.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו מתחילים בדיון: חמש דקות לכל נואם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם בורג, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירום.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני תחילת הדברים אני מוכרח להביע בפניך את תמיהתי. איזה מין נוהל זה? חברים נרשמים לסדר הדיבור, בא אדם, ועוד סגן יושב-ראש הכנסת, ואומר: אני רוצה לשאול שאלה ואני מותר על רשות הדיבור. אז עשה את כל הדיון בנוסח של שאלות ותשובות.

הי"ר נ' מסאלחה:

לכן לא התייחסתי לדבר השני שהוא אמר.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

הי"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת אורון, הרשיתי לחבר הכנסת צבן ולחברי כנסת נוספים הבהרות על החוק שאתם דנים בו. זה לא במקום רשות דיבור.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

אברהם בורג (המערך):

אני מקווה שאדוני שמע את הערתו של חבר הכנסת יאיר צבן. הוא שאל שאלה, ומי שדיבר אחריו לא שאל שאלה.

אדוני השר, אני אציב נגד החוק אם אהיה כאן בסוף הדיון, ואגיד לך למה. קודם כול. אני חושב שהחוק הזה בא, בראש ובראשונה, להתמודד עם מציאות שבה נסתמה מערכת ההוצאה לפועל. יש המון פניות, אתם לא מסוגלים לממש את כל הדברים, ואתם אומרים, כדרכה של כל הדינמיקה של האפוריות במדינה: יש כלכלה אפורה, יש חינוך אפור, ורפואה אפורה, ובמקומות מסוימים גם משטרה אפורה — נעשה גם הוצאה לפועל אפורה. זאת אומרת, נוציא דברים החוצה.

אלא, אדוני השר, בהבדל מרפואה אפורה, למשל, שאלה שעוסקים בה הם רופאים שעושים את הדברים מחוץ למסגרת, דומני שאתם הולכים ליצור כאן ענף חדש, שהמאפיין העיקרי של בעלי המקצוע בענף זה הוא היותם בעלי זרוע ויכולתם לדפוק על דלתו של אדם ולהגיד לו: אדוני, אנחנו מההוצאה לפועל. אני חושב שאחת הדפיקות בדלת הכי פחות נעימות בארץ היא כשכאים ואומרים לך: אנחנו מההוצאה לפועל. והאדם שדופק על הדלת לא בא עם קופה של צדקה והוא לא נראה לבוש שיראין ובר-אוריין. הוא דופק על הדלת והוא אדם שעצם הופעתו היא הופעה לא סימפתית, שאתה יודע שלא כדאי לך להסתכן איתו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הכי נורא זה לא לשלם חובות.

אברהם בורג (המערך):

אני לא בטוח.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה לא מישור מההוצאה לאור.

אברהם בורג (המערך):

כן. זה לא מישור מההוצאה לאור, זה מישור מההוצאה לפועל.

של חמש שנים. אבל כאשר מדובר בדברים כמו ש"נתקיימה בו עילה שהיה בה כדי להצדיק סירוב לתת אישור", אינני בטוח שאז מחייב שחמש שנים הוא יהיה מנוע מקבלת האישור. אני מציע לשקול אפשרות לקצר את משך התקופה לשלוש שנים.

בסך הכול, חרף הדאגות שהשמעתי בכמה נושאים, במיוחד בעניין של שילוב של נציג משטרה בוועדה, אני רואה בהצעת החוק הזאת ניסיון להתמודד עם קשיי הביצוע המתמשכים. בסך הכול, אני יכול להציע את תמיכתי בחוק.

היור"ג מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, בדיוק בטרם עלונו לכאן מחדרי הציגה בפני עוזרתי הפרלמנטרית מכתב כואב מאוד של עובדים ב"בזק", על כך שחלקים גדולים יותר ויותר של העבודה ב"בזק" מועברים לקבלנים, והולך ונשחק מעמדם של עובדי הציבור, הולכות ונשחקות זכויותיהם.

אנחנו נמצאים בעיצומו של תהליך הפרטה, פריבטיזציה של קטעים הולכים ומתרחבים של השירות הממלכתי. אינני אומר שבכל המקרים המגמה הזאת פסולה. אולם, כאשר היא מתנהלת כפי שהיא מתנהלת, בצורה גורפת, אני מתרשם שלא רק ההכרח שלא יגונה ולא רק היעילות, שראוי שתבורך, הם שמדריכים את המגמה הזאת בכללותה, אלא שוב המחשבה הפסולה כיצד להחליף את העבודה, את עלות העבודה, את תמורת העבודה, בחברה הישראלית ובשירות הממלכתי.

במקרה שלפנינו, בצוק העתים שבו מצויה ההוצאה לפועל, נראה לי שיש יותר צידוק בניסיון להתמודד, ולו חלקית, בעזרת המנגנון הזה של שירותי קבלנים, במיוחד שלמעשה כבר נעשו צעדים בכיוון הזה, אלא שהחוק הזה דווקא בא לסייג, להגביל וליצור ריסונים על השימוש בשירות "הפרטי" הזה. אני חושב שאני אבטא את עמדותי בכך שאמנע, במיוחד שעמדה זאת תאפשר לי גם למלא חובה אחרת בשעה שאחם תהיה כאן בהצבעה.

חגי מירום (המערך):

ההערה שלך לא מובנת לי. מדוע לא ליעל את השירות הציבורי? מה רע במתן עבודה לאנשים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני יכול להראות לך עוד תחומים של השירות הציבורי שלגביהם אפשר, בפנים תמימות, לשאול: מדוע לא נעביר את זה לשירות פרטי? אני הייתי מוכן להתחיל בפריבטיזציה מהממשלה עצמה — לבחור ממשלה במכרז, ואגב, תוך התחייבות שאני לא אבחר את ההצעה הזולה ביותר.

שר המשפטים ד' מרידור:

מי יבחר את ועדת המכרזים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לצורך זה אני מוכן להתבסס על סעיף 5א(א) של החוק המוצע.

חגי מירום (המערך):

אין שם הצעה יקרה כלשהי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת חגי מירום, ניקח לדוגמה את התחומים השונים במשרד העבודה והרווחה ובמשרדים אחרים, נניח

שר המשפטים ד' מרידור:

הרשינו לתאגיד לעשות פרסום — — —

חגי מירום (המערך):

כן, אני רואה שהוא מוגבל רק לשמירה על מיטלטלים מעוקלים ומכירתם.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

הוועדה לא תחליט אם תאגיד מוסמך — — —

חגי מירום (המערך):

נניח לרגע שלעניין התאגיד אני מקבל תשובה. אבל אני מדבר עכשיו על יחידים המקבלים הטלת ביצוע. כמו כן, מפרע לי מאוד שקצין משטרה יהיה בתוך ועדה כזאת.

אני לא יודע אם חברים יודעים מה זה "הטלת ביצוע" כאן. אבל מי שהיה במקצוע ומכיר את העניין הזה יודע שמדובר בפרנסה ובמאבק למען קבלתה. אני חושב שאין מקום שקצין משטרה יהיה בתוך ועדה כזאת. זה נושא שנוכל להתווכח עליו ולדון בו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם זה יעבור, אני לא רואה שלממשלה יש רוב.

שר המשפטים ד' מרידור:

לשכל הטוב יש רוב.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יש שכל ויש יצר.

חגי מירום (המערך):

גם אני עצמי חוכך בדעתי כרגע מה תהיה עמדותי. אבל אני אומר, שיש לי כבוד למחשבה ולרצון של הממשלה ומשרד המשפטים לקדם את הנושא.

דבר נוסף שאינני מבין את משמעותו, ואני מבקש מן השר להתייחס אליו, נוגע לפסקה המדברת על כך שהוועדה רשאית לתת אישור של בעל תפקיד למי שמתקיים בו הפריט שהוא הוכיח, להנחת דעתו של מנהל בתי המשפט או מי שהוא קבע, שהוא בקיא בהליכים של ההוצאה לפועל. אני מבקש הסבר לעניין הזה. מה זאת אומרת "הוכיח שהוא בקיא"? האם תיקבע בחינה לכך? האם יהיה הדבר איזה ריאיון מזדמן? מה יהיה הנהלה? איך יביא מנהל בתי המשפט את המלצתו בפני הוועדה?

כמו כן, יש פה ועדה כפולה. קודם מדובר על מנהל בתי המשפט, אחר כך מדובר על ועדה. אני חושש שהדבר אינו ברור דיו. אני מבקש ממך, כבוד השר, להתייחס לשאלה הזאת. מה זה הדבר הזה "להנחת דעתו של מנהל בתי המשפט"? ייתכן שתאמר לי שמאוחר יותר ייקבע בתקנות גם הקטע הזה. אני לא יודע בדיוק.

אני רוצה להגיד דבר נוסף. מדובר בחוק, שתוקפו של אישור הוא עד חוס השנה שלאחר נתינתו, ולאחר מכן הוא טעון חידוש מדי שנה בשנה. אני לא בטוח שהאינטנסיביות הזאת של חידושים מדי שנה בשנה רצויה. ייתכן שיש מקום ללכת לכיוון של חידוש אחת לשנתיים ולא אחת לשנה. יש גם בעיה, שמי שמקבל את האישור לא יודע אם בעוד שנה יקבל אישור מחדש. לכן, אינני בטוח לגבי העניין הזה.

הערה אחרונה. בסעיף 15 מדובר על תקופה שלא תעלה על חמש שנים. אני אציע שהתקופה תהיה קצרה יותר. מדוע? בסעיף מופיעות חלופות שונות. כאשר מדובר בטענה כוזבת, אני רואה כזה דבר חמור מאוד, ופה הייתי מקבל את התקופה

לשנה, כדי לראות אם האיש אכן מתאים לתפקיד, ואילו משם ואילך חידוש הרשיון יהיה אחת לשלוש שנים, או אחת לארבע שנים?

הערה נוספת מתייחסת לחובה בעניין צנעת הפרט. כאן לא מזכיר העניין, ואני מבקש להזהיר בעניין זה. מי שמכיר את התחום הזה יודע, שחברות מודיעין וחברות שמירה משיקות מאוד וחופפות היום, במציאות של הארץ, זו את זו. נדמה לי שיש חברה מסוימת, שיש לה גם חברות לחקירות פרטיות, גם יחידות שמירה וגם סדרנים לכל מיני אירועים. אני לא הייתי רוצה שאנשים המופקדים על ההוצאה לפועל יוכלו לסייע בידי חוקר פרטי להשיג מידע בתחום צנעת הפרט. אני חושב שחייבים לשים כאן מגבלות.

אלה הן ההערות. אשר לספקות, אמרתי אותם. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שוחט, הוא איננו באולם. חבר הכנסת אברהם פורז, איננו באולם. חבר הכנסת רענן כהן, איננו באולם. חברת הכנסת אורה נמיר, איננה באולם. חבר הכנסת אריאל יינשטיין, איננו באולם. חבר הכנסת ברוך זר, איננו באולם. חבר הכנסת יהודה פרח, איננו באולם. חבר הכנסת משה שחל, איננו באולם. חבר הכנסת רן כהן, איננו באולם. חבר הכנסת עמיר פרץ, איננו באולם. אחרונה ברשימה, חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמזלני, בבקשה.

שרה דורון (הליכוד):

חברת הכנסת ארכלי-אלמזלני, העם עייף. בבקשה ממך.

שושנה ארכלי-אלמזלני (המערך):

מה זאת אומרת "העם עייף"? אני יושבת פה משעה 16:00, בלי הפסק.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10), המובאת מטעם הממשלה, היא תוצאה של האנדרלומסיה אשר שררה במדינת ישראל בתחום גביית חובות עד לפני כשנה, שאז נכנס לתוקפו חוק ההוצאה לפועל.

עד כניסתו של חוק זה לפועל הוקמו חברות פרטיות רבות

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, בבקשה. השעה מאוחרת, חברי הכנסת. שישנה חברי כנסת נמצאים באולם, שלושה מהם מדברים. בבקשה, חברת הכנסת ארכלי-אלמזלני.

שושנה ארכלי-אלמזלני (המערך):

עד כניסתו של חוק זה לפועל, לפני כשנה, הוקמו חברות פרטיות רבות שתפקידן היה לגבות חובות. חברות אלו פעלו ללא כל פיקוח מצד הממשלה או מצד כל גורם אחר, ופעולותיהן בוצעו בדרסיים, שעל-פיה הרוב היו בלתי חוקיות, תוך הפעלת איומים, סחיטות, ואפילו אלימות, דבר שאינו מקובל במדינות מתקונות.

לנוכח מצב זה חוקקה הכנסת את חוק ההוצאה לפועל, אשר הסמיך את שר המשפטים לקבוע תקנות שלפיהן יוגדרו קבלנים הכשירים לבצע פעולות גבייה מטעם ההוצאה לפועל, ועליהם יהיה פיקוח של משרד המשפטים. אך בתקנות אלו אין די, שכן אין הן מגדירות מוסד או רשות אשר עליהם יוטל תפקיד הפיקוח על קבלנים המבצעים גבייה מטעם ההוצאה לפועל, ובמשך השנה האחרונה המשיכו בהפעלת שיטות שאינן רצויות.

משרד הפנים. ראשית, במסווה של קיצוץ בכוח-האדם בשירות הממלכתי — כדי שעל הנייר יראה כאילו קוצץ לוח מקבלי המשכורות — אבל למעשה הדבר מתבצע בצורה של קבלנים פרטיים. לא נכון שקוצצו פונקציות.

שימוש פסול כזה יכול להיות בכל מיני תחומים. יש כאן גם הרבה אפשרויות לשחיתות. יש אפשרות שמי שמחזיק בידו את מנופי הכוח ואת ברזי הממון יאמר: לקבלן זה אני נותן, לזה אני לא נותן, בתנאים כאלה אתן, בתנאים אחרים לא אתן, וכך, דבר שלא כל כך אפשרי כאשר המערכת היא ממלכתית ונתונה לביקורת ישירה.

כמובן יש כאן תופעות של לחץ על שכר העבודה: אצל הקבלנים הללו אין זכויות סוציאליות, אין זכויות פנסיה. אותו עובד שהיה עובד ההוצאה לפועל, יש לו זכויות סוציאליות וזכויות פנסיה. מי שעובד מטעם קבלן — — —

חגי מירום (המערך):

הוא עצמאי.

יאיר צבן (מפלגת הפרועים המאוחדת):

כן, אבל חלק מהם יהיו שכירים אצל כל מיני עצמאים.

הייתי מבקש מאוד, אדוני השר, אם תוכל לספק לכנסת נתונים מאבחנים, דיפרנציאליים, לגבי האובייקטים של ההוצאה לפועל במדינת ישראל. כלומר, מה היא תמונת המצב — כמה מקרים קשורים לתחום הדיור? אני חושב שיש כאן נושאים חשובים מאוד לבידור. כמה מקרים קשורים בפרשות של רכישות בסכומים גדולים, בסכומים פנטסטיים, של כל מיני מוצרים בני קיימא וכדומה, סוג כזה של דברים, שבדרך כלל מעידים על בזבזנות, על אי-חשבוש? מי הם הקורבנות — במרכאות ובלי מרכאות — של ההוצאה לפועל?

בעניין "בעל תפקיד" שהוא התאגיד, האם יש אפשרות, על-פי החוק שאתה מציע לנו, אדוני השר, שחברת שמירה כאמור בחוק הזה, שבעלי התפקידים המרכזיים בה אכן צריכים להיות מורשים על-פי הקריטריונים שקבעת בחוק, כחברת שמירה תעסוק באותם תפקידים מוגבלים שהועדת לה — שמירה על חפצים ומכירתם — ואילו בעלי התפקידים באותה חברה, יוכלו, נוסף על זה, גם לבצע תפקידים אחרים של ההוצאה לפועל?

אם כן, אני מציע לבחון את העניין, ואני חושב שזה אסור, מפני שיהיה כאן טשטוש בין שני התחומים, ומה שבאמת רצית למנוע על-ידי אימתן ההיתר הזה לתאגיד — לא תשיג, ואתה עלול ליצור לפחות תדמית שלא מנעת את זה. כלומר, לחברת השמירה הזאת יש רכבים שלה, הסמל שלה, בעל התפקיד המלווה על-ידי איש החברה יאמר לו: אתה תחכה בחוץ, אבל האיש הזה שאיננו מורשה הוא בכל זאת שם, והוא ייכנס פנימה.

הערה שנייה היא בקשר לעבר הפלילי של המיועד לבצע תפקיד. האם אתה מוכן לשקול לפחות פרק זמן מוגדר של כמה שנים? אני מסכים שאם הדבר היה אכן בגיל הנעורים, אז אחרי 20 שנה הוא לא יישקל. אבל בדבר כזה, שהוא כבד-משקל מבחינת הביצוע שלו, כשמדובר פה בעמידה מול אנשים שיש להם לפחות השקה לתחום הפלילי, צריך לקבוע שאדם עם עבר פלילי טרי לא יוכל למלא את התפקיד.

אני רוצה לעורר שאלה לגבי חידוש הרשיון, בעקבות הערתו של חבר הכנסת חגי מירום. האם לא נכון היה לומר, נניח, שבחמש השנים הראשונות חידוש הרשיון יהיה אחת

אני רוצה לסמוך על הוועדה, ואני מאמינה שהיא תעשה את השיקולים הנכונים ותקבע את הדרך הטובה והנכונה שלפיה יבוצע השירות הזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. ישיב שר המשפטים. בבקשה, אדוני.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אשיב בקצרה על כמה מן הדברים שנאמרו כאן, אף שחלק מן הדוברים אינם אתנו בשעה זאת.

איננו מחדשים את ההסדר, שבו מוטלים הליכי הוצאה לפועל על קבלנים. זהו המצב היום, זה המצב שנים רבות. אנחנו מנסים להסדיר את העניין הזה כדי למנוע כמה מפגעים, שההסדר הזה הביא כנראה לחברה שלנו: כדי לפקח במידה מסוימת על כך, שאלה שמקבלים את ההיתר יהיו מי שראויים לקבל אותו; שתהיה מידה מסוימת של פיקוח. אני אומר בגילוי לב, מכיוון שעמדותי היסודית היתה, שלא צריך היתרים וזה אחד המקצועות שלא צריך להם כישורים מיוחדים, כלל לא התלהבתי מן הרעיון שהכנסת קבעה אותו. אני מודה שצריך לקבוע פה הסדר מיוחד.

אבל מכיוון שכך נקבע, איננו מתכוונים לדקדק עם כל אדם, כאילו מדובר כאן על היתר לנתח ניתוחים מסוכנים. מדובר על עבודה מסוג שאנחנו מכירים. אלא מה, קבענו מתי מותר לסרב לתת רשיון לאותו אדם שהוא חושב ישראל, שיש לו התמצאות בהליכי הוצאה לפועל — עבר פלילי, התנהגות, טעמים של שלום הציבור, או ניגוד עניינים. אני חושב שאלה קריטריונים מספיקים.

חבר הכנסת צפן דיבר על עבר פלילי. הוא ביקש שנגדיר זאת טוב יותר. קשה להגדיר טוב יותר. מה זה עבר פלילי? תאונת דרכים שהיא מעורב בה זו עבירה? לפני שנה, לפני עשר שנים; תאונת דרכים של "פגע וברח" אולי תמורה מאוד, תאונת דרכים אחרת — קלה. אם מדובר על עבירה של השתתפות בהפגנה בלי חוקית לפני 20 שנה, כשהוא היה סטודנט, אני לא חושב שהיא צריכה להפריע. אם מדובר על עבירה של סחר בסמים — מאוד צריכה להפריע; וכן הלאה. לכן כתבנו "עבר פלילי" באופן כללי. הוועדה תחשב בסוג הדבר שיש לפניו, כאשר ידוע את מי אנחנו רוצים לראות ואת מי אנחנו לא רוצים לראות בין העוסקים במקצוע הזה.

בעניין חידוש הרשיון — כמה חברים העלו נושא זה — אני רוצה לומר משהו על ההלכות שנקבעו בבית-המשפט בעניין זה. מרגע שניתן לאדם רשיון, חובה לחדש אותו, אלא אם כן יש סיבות שלא לחדש אותו. לאדם יש זכות כמעט מוקנית להמשיך העיסוק, אלא אם כן יש סיבה שלא לתת לו. זאת לא רק ההלכה, כך גם כתבנו בהצעתנו: הוועדה רשאית לסרב לחדש או לבטל אישור או לפסול וכו' אם נתקיים אחד מאלה, וכתבנו חמש סיבות. כך שאותו אדם שמקבל רשיון יודע, שאם הוא מתנהג בסדר והכול יהיה בסדר אצלו, הוא ימשיך לקבל את הרשיון. זו איננה שרירות-לב. אין כאן שרירות-לב של הוועדה. היא חייבת לפעול לפי הנורמות של מינהל תקין ושל הגיונות כלפי האזרחים, בכלל זה אותם אנשים שבהם אנחנו מדברים.

חבר הכנסת מירום העיר על כך, שאולי לא ראוי שיהיה קצין משטרה בין חברי הוועדה. אני מוכרח לומר, שלנו נראה היה שחשוב שהמשטרה תאמר מה היא יודעת על אותו אדם, ושיש לה רשימות משלה, לא רק עבר פלילי. אני חושב שראוי

למסנה כזו הגיעה גם הוועדה המייעצת של משרד המשפטים, אשר עקבה אחר ביצוע החוק במשך השנה שחלפה. מעניין היה אילו שר המשפטים היה מואיל בטובו ומספר לנו על חלק ממסקנות הוועדה הזאת ועל הניסיון שהצטבר אצלה מאז הפעלת החוק.

מכל מקום, המצב הקיים מחייב שיפור, והשאלה היא אם הדרך המוצעת היום היא הדרך הנכונה והטובה לעשות זאת. אני לא אומרת שלא צריך לנסות, אבל הפרטת שירות זה ומסירתו לקבלנים מעוררות בחלט דאגה. השירות הזה של הוצאה לפועל אינו דומה לכל שירות אחר ואף לא לגביית חובות בצורה אחרת. יש כאן גם עניין של צנעת הפרט, יש כאן נושאים רגישים ודברים רגישים. אפשר להיכנס לביתו של אדם בחצות הלילה, לעקל ולקחת דברים וכו', ולכן חשוב לבחור את האנשים המתאימים שיעשו את מלאכתם, אבל עם זה לא יפגעו בצורה ברוטלית ומיותרת באזרחים.

מוצע כאן להקים ועדה שתטול מיד שר המשפטים את הסמכות לתת אישורים לקבלני גבייה, והיא תפקח גם על הקבלנים שקיבלו אישור לעסוק בגבייה מטעם ההוצאה לפועל. חייב להיות פיקוח על העבודה הזאת, על-מנת שלא ייווצרו מצבים שבהם ישתמשו קבלני ההוצאה לפועל בשיטות שונות ומשונות, שעל-פיה הרוב אינן על-פי החוק, כדי לגבות חובות מבעלי חוב. הם הרי עובדים בשיטה קבלנית, ומובן שהם רוצים לגבות חובות רבים ככל האפשר, כי זה גם יגדיל את הכנסתם.

אני מציעה לשר המשפטים, שהוועדה המייעצת של משרד המשפטים תמשיך לעקוב אחר ביצוע החוק וגם אחר הוועדה שתוקם על-פי התיקון לחוק, על מנת לבדוק אם הפיקוח שיוטל על קבלנים מטעם ההוצאה לפועל הוא אכן אפקטיבי. אם תמצא הוועדה המייעצת כי אין די במה שהחוק הזה קובע, אזי תכין הוועדה הצעה נוספת, שתשפר את אמצעי הפיקוח על הגבייה מטעם ההוצאה לפועל.

אני רוצה לשאול אותך, אדוני שר המשפטים, מה הן אמות המידה למתן האישורים? אין זה מספיק שנקבעו כאן שני דברים: שהוא חושב ישראל שמלאו לו 21 שנה, ושהוא הוכיח להנחת דעתו של מנהל בתי-המשפט, או מי שהוא קבע, שהוא בקי בהליכים של ההוצאה לפועל. זה פשוט לא מספיק. אני חושבת שאמות המידה צריכות להיות קצת שונות. הלוואי שהם באים בדרך של עניין הסיכון, יותר משהם באים בדרך הקובעת מי כשיר לקבל את האישור. לכן יש לקבוע אמות מידה לגבי מי שנשיר לקבל את האישור. אחר-כך צריך לקבוע את דרכי הפיקוח, וכיצד תוכל הוועדה לפקח על הקבלנים אם הם עושים את מלאכתם נאמנה ואינם נוטים שיטות פסולות לגביית החובות וכו'.

צריך לקבוע מי יעשה את הפיקוח, לפי איזו שיטה. יש לקבוע גם את הדרך לקבלת המפקחים, ועל-ידי מי. האם על-ידי אותה ועדה? צריך לקבוע איזו מסגרת זו תהיה. מהצעת החוק שלפנינו לא יכולתי להבין איזו מסגרת זו תהיה. האם יעמוד לרשותה תקציב מיוחד? אין ספק שיגובו אגרות ממקבלי הרשיונות, ואנחנו יודעים שכספי האגרות בדרך כלל הולכים לאוצר. מאיפה תיקח את התקציב למימון כל ההוצאות האלה? האם המסגרת הזאת תפעל כמשק סגור, או אולי במסגרת התקציב של משרד המשפטים? הרברים הללו אינם ברורים דיים בהצעת החוק שלפנינו. אני לא מתנגדת לעשות ניסיון, אבל אני מאוד מאוד חוששת ממסירת הגבייה של ההוצאה לפועל לידי קבלנים פרטיים.

נכסים ומכירות; הרחבנו לכל הליך אחר שראש ההוצאה לפועל ימצא לנכון, למשל, הליכי פינוי, תודה רבה, אדוני.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה, והעברתה לוועדת החוקה, חוק ומשפט? זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה — 12

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק ההוצאה

לפועל (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991,

לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

שנשמע את הדברים האלה לפני שמחליטים. אבל אם יש הצעה לשנות את הרכב הוועדה, אפשר לדון בזה בוועדת החוקה, חוק ומשפט, אפשר להציע כל הסדר אחר שייראה לנו מתאים — לא נתנגד לתיקונים טובים.

נשאלתי איך תוכח הבקאות. מנהל בתי-המשפט הוא האיש שצריך להוכיח לפניו את הבקאות הנדרשת בעניין הליכי הוצאה לפועל. הוא יקבע הסדרים לכך. הוא יכול לקבוע בחינות, הוא יכול לקבוע בחינות בכתב ובעל-פה, הוא יכול לקבוע איזה קורס, הוא יקבע כפי שהוא רוצה. אני חושב שצריך להשאיר לו זאת. מדובר במנהל בתי-המשפט, שהוא שופט בית-משפט מחוזי, אפשר לסמוך עליו בעניין זה.

אני מבקש מחברי הבית להעביר את ההצעה לוועדה. כל ההערות שנשמעו, חלקן הערות חשובות, אפשר לדון בהן בוועדה. זה לא חוק פוליטי, זה לא ממשלה נגד אופוזיציה, זה חוק שבא במידה מסוימת לשפר את המצב הקיים. אני חושב שראוי להעביר אותו לדיון.

אני רוצה להוסיף תוספת אחת ששכחתי להעיר בתחילת דברי: מחקנו את הכלל, שהליכים שמדובר בהם יהיו רק עיקול

ז. שאלות ותשובות

התשמ"א — 1981, מהווה עוולה אזרחית (לפי סעיף 4 לחוק) ועבירה פלילית (לפי סעיף 5) כאשר נעשתה כמזיד. אף ששמירת הפרטיות נושאת עמה אינטרס חברתי, הרי עיקר הדגש בעניינים אלה הוא באינטרס בעל אופי פרטי, ועל כן מצא המחוקק להקנות לאזרח את הכלים שיאפשרו לו להגן על עצמו מפני הפגיעה בפרטיותו:

א. לאזרח ניתנה הזכות להגיש קובלנה פרטית (סעיף 34 לחוק):

ב. נקבעה זכות לשאירים של נפגע להגיש תביעה במקומו (סעיף 25):

ג. נתמנה על-פי החוק רשם, שתפקידו לספק לאזרח אינפורמציה על קיומם של מאגרי מידע (סעיף 7):

ד. ניתנה לאזרח זכות עיון במאגרים שעליו (סעיף 13):

ה. ניתנה לאזרח זכות פנייה לבית-המשפט בערעור על סירוב בעל מאגר לאפשר לו עיון (סעיף 15).

העבירות הנוכחות בשאלתא הן בעיקרן נושא תלונת האזרח הנפגע במשטרה. אין למשרד המשפטים מידע על מספר התלונות שהוגשו למשטרה עד כה.

2-6. חקירת התלונות נעשית על-ידי משטרת ישראל, ואין למשרד המשפטים מידע לגבי מספרן ושלבי חקירתן. רשם מאגרי המידע אינו בא במקום המשטרה לא לחקירה ולא להגשת כתבי אישום, ואין לו מידע על פגיעה בפרטיות אלא דרך תלונת האזרח, וזו, כאמור, מועברת למשטרת ישראל. הרשם מפקח על מילוי הוראות החוק באמצעות ביקורת מסודרת בגופים, אשר לכאורה עשויים להחזיק מאגרי מידע. מסתבר כי מאגרים שלא נרשמו עד לביקורת נרשמים בדרך כלל מייד אחריה. על פעולות הביקורת יש גם תגובת שרשרת אצל גופים שלא בוקרו, וכך מבאי הרשם להגברת המודעות לרישום מאגרים ולאבטחת המידע והגנת הפרטיות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הנושא שלפני האחרון בסדר-היום הוא שאלתא לשר המשפטים.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אני מבקש להעביר את התשובה על השאלתא שלי לפרוטוקול כדי לחסוך בזמן.

היו"ר נ' מסאלחה:

לפרוטוקול. תודה רבה.

אני מבין שאדוני שר המשפטים מסכים שהתשובה תועבר לפרוטוקול כדי לחסוך בזמן.

3459. עבירות על חוק הגנת הפרטיות

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר המשפטים ביום י"ח באייר התשנ"א (2 במאי 1991):

ברצוני לשאול:

1. כמה תלונות על חשד לביצוע עבירות לפי סעיפים 8, 16 ופרק ד' לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א — 1981, הוגשו עד כה?

2. מי חוקר תלונות אלה?

3. בכמה תלונות נסתיימה החקירה?

4. בכמה תלונות הוגש כתב אישום?

5. בכמה תלונות טרם נסתיימה החקירה?

6. בכמה תלונות טרם נסתיימה החקירה אף שחלפה יותר משנה? מדוע לא נסתיימה החקירה בתלונות אלו?

תשובת שר המשפטים ד' מרידור:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. פגיעה בפרטיות לפי חוק הגנת הפרטיות,

ח. הצעת חוק-יסוד: חופש ההתאגדות* (הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

חגי מירום (המערך):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה.

חבר הכנסת מירום, למשפטים יש כוח וזמן להתווכח.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. מי בעד הצעת חוק-יסוד: חופש ההתאגדות, של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, לאשרה ולהעבירה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה? זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: חופש ההתאגדות לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוספתי את קולו של שר המשפטים. הצעת החוק אושרה, והיא מועברת לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה ראשונה.

אדוני השר, פשוט לא אמרו לך, שההצעה של חבר הכנסת מיכאל בריזר נדחתה בתיאום עם יושב-ראש הכנסת. אני מתפלא על שלא אמרו לך.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה — מחר, בשעה 11:00. ישיבת הכנסת נעולה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום — הצעת חוק תת-רא"א, הצעת חוק-יסוד: חופש ההתאגדות, מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין. בבקשה, אדוני.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, מטעמים המובנים מאליהם, המוסכמים גם בדברי ההסבר, הריני מבקש להעביר את הצעת החוק הזאת, שניתנה לה הסכמת הממשלה, להכנה לקריאה ראשונה לוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אקצר בדברים כפי שקיצר המציע.

אנחנו תומכים בהעברת הצעתו זו של חבר הכנסת רובינשטיין לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ולו מן הטעם שהצעה זאת, כפי שהמציע בהגיונותו ציין, לקוחה מהצעת חוק שהממשלה הכינה, או דנה בה ביוזמתי.

נציע בוועדה לתקן חלק מהניסוחים שניסחנו אז. יש לנו היום נוסח טוב יותר. אבל הרעיון המרכזי של ההצעה הוא טוב. אנחנו מעדיפים שוועדת החוקה, חוק ומשפט תגבש את כל זכויות היסוד האלה ותביא אותן על יריעה אחת לכנסת לקריאה ראשונה. תודה.

חגי מירום (המערך):

אדוני השר, למה לא יזמתם, שכל מה שאפשר להסכים עליו יובא מטעמכם בצורה מכובדת?

שר המשפטים ד' מרידור:

אם היושב-ראש ירשה לי, אסביר. חבר הכנסת מירום, לא רצינו לפגוע בהסכם בין המערך לבין אגודת ישראל, שהתחייבו שם להקפיא את חוק-יסוד: זכויות האדם.

הישיבה ננעלה בשעה 22:30.